

TC

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÇOCUK HAKLARININ
KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNDE YERİ: ÇOCUK VAKFI ÖRNEĞİ

Hazırlayan

Zeynep KARATAY

(172026006)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Dr. Öğretim Üyesi Yasemin MAMUR IŞIKÇI

GİRESUN 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 10 Haziran 2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeynep Karatay'ın "Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Yeri: Çocuk Vakfı Örneği" başlıklı tezini incelemiş olup aday 10 Haziran 2019 tarihinde, saat 14:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza sı
Üye (Başkan)		
Üye		
Üye		
Üye		
Üye		

ONAY

...../...../201..

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Yeri: Çocuk Vakfı Örneği” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Zeynep KARATAY

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNDE YERİ: ÇOCUK VAKFI ÖRNEĞİ

ÖNSÖZ

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanması aşamasında benden desteklerini esirgemeyen, sabır ve kararlılıkla beni dinleyen, benimle ilgilenen, yönlendirmeleri, düzeltmeleri ve eleştirileri ile yolumu aydınlatan değerli hocam, Sayın Yasemin MAMUR IŞIKÇI'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca yine yönlendirmeleri ve önemli eleştirileriyle çalışmama ışık tutan sayın jüri üyeleri Mustafa KOCAOĞLU ve Selahattin YILMAZ hocalarıma da teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Yine bu yüksek lisans tezinin hazırlanması aşamasında, her defasında yapılan görüşmeleri engin bilgileriyle ve sabırla gerçekleştiren, bu teze ve alana değerli katkılarını esirgemeyen Çocuk Vakfı kurucusu ve Yönetim Kurulu üyesi Sayın Mustafa Ruhi ŞİRİN hocama teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bu çalışma kapsamında her türlü çalışma ve verilerine başvurduğum ve çocuk hakları alanında gerek hak savunuculuğu gerekse çocuk sorunları çözümleri üzerine istikrarla yol alan ve beni anlayışla karşılayan Çocuk Vakfı Yönetim Kurulu üyeleri ve çalışanlarına da destekleri ve duyarlılıkları için teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu zorlu süreçte beni hiç yalnız bırakmayan, her daim desteğini veren, motive eden ve güç veren değerli anneme ve tüm aile bireylerime sonsuz teşekkürü borç bilirim.

ÖZET

Günümüzde çocuklar, hala hakları tam olarak tanınmayan, birer birey olarak algılanmayan gruba oluşturmaktadır. Dolayısıyla çocuk ve çocuk hakları olgusunda iyi nitelikli ve çok aktörlü çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada bu aktörlerden biri olan sivil toplum kuruluşlarından Çocuk Vakfı'nın, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde yeri incelenmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının alana ne oranda katkı sağladığını ortaya koymaktır. Bu amaçla bu kuruluşlardan biri olan Çocuk Vakfı'nın çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi kapsamında yürüttüğü faaliyetler değerlendirilerek, bu faaliyetlerin alana etkileri ve sonuçları belirlenmektedir. Bu çalışmada, bu amaç doğrultusunda Çocuk Vakfı verilerinden yararlanmak için nitel araştırma yöntemlerinden doküman taraması ve görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Vakfın faaliyetlerine ve tanıtımına yönelik veriler doküman taraması ile elde edilmiş olup yapılan görüşmeler neticesinde, çalışma kapsamında vakıf yöneticilerinden Mustafa Ruhi Şirin'in görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler ise içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

Çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırmayı ilgilendiren tanımlar sunulmuştur. İkinci bölümde kuramsal ve kavramsal çerçeve ortaya konmuştur. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine değinilmiştir. Son bölümde ise Çocuk Vakfı'nın tanıtımı yapılmış olup vakfın yapısına, faaliyetlerine yer verilmiş, alana ilişkin bulgular sunulmuştur.

Çocuk Vakfı'nın Türkiye'deki çocuk algısının değiştirilmesi ve çocuk hakları farkındalığının yaratılması amacı doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirdiği saptanmıştır. Bu faaliyetler araştırma, danışma ve rehberlik, eğitim, yardım, işbirliği, politika yapım sürecini etkileme ve sorun tespit etme faaliyetlerinden oluşmaktadır. Vakfın bu faaliyetleri yürütürken yaptığı işbirliklerinin istenilen düzeyde gerçekleşmediği görülmüştür. Bunun yanında faaliyetlerini gerçekleştirirken, birçok konuda, çalışmasına engel teşkil eden sorunlar yaşadığı saptanmıştır. Ayrıca çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik önemli, etkin ve aktif faaliyetlerinin olmasına rağmen bir takım sorunların Çocuk Vakfı'nın etki durumunu zayıflattığı da araştırmaya yansıyan bir diğer sonuçtur. Bu sorunların; Çocuk Vakfı'nın faaliyet ve

önerilerinin bürokrasi tarafından önemsenmemesi, toplumun sivil toplum kuruluşu algısı, çocuk hakları alanının öneminin tam olarak oturmamış olması, Vakıf ve diğer yapılar ile ilişkilerin yeterince güçlü olamaması gibi sorunlar olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Çocuk Vakfı'nın bürokrasi ile ilişkilerinin cılız olduğu, politika yapım sürecini ancak dolaylı yoldan etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Hakları, Sivil Toplum Kuruluşları, Çocuğa Yönelik Kurulan Sivil Toplum Kuruluşları, Vakıf, Çocuk Vakfı

**THE ROLE OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN
PROTECTION AND PROMOTION OF CHILDREN'S RIGHTS: CASE OF
COCUK VAKFI**

ABSTRACT

Today, children constitute the group whose rights are not fully recognized and not perceived as individuals. Therefore, there is a need for well-qualified and multi-actor studies on children and children's rights. Therefore, this study examines the role of the Cocuk Vakfi, one of these actors, as a non-governmental organization, in the protection and promotion of children's rights. The purpose of this study, which operates in the field of children's rights in Turkey reveals that contribute to what extent the field of civil society organizations. For this purpose, the activities carried out by the Cocuk Vakfi, which is one of these organizations, within the scope of protection and promotion of children's rights, are evaluated and the effects and results of these activities on the field are determined. In this study, qualitative research methods, document screening and interview methods were used in order to benefit from the Cocuk Vakfi data. Data on the activities and publicity of the foundation were obtained through document scanning and as a result of the interviews, the views of one of the foundation managers Mustafa Ruhi Sirin were consulted. The data obtained were analyzed by content analysis method.

The study consists of four main sections. In the first part, the aim, importance, limitations and definitions of the research are presented. In the second part, theoretical and conceptual framework is presented. In the third chapter, the method of the research is mentioned. In the last section, the Cocuk Vakfi was introduced and the structure and activities of the Foundation were presented and findings related to the field were presented.

Changing Cocuk Vakfi in the creation of children's rights and awareness of children's perception of Turkey is determined to carry out their activities in accordance with the purpose. These activities include research, counseling and guidance, training, assistance, cooperation, policy-making and problem identification. It was seen that the collaborations of the Foundation in carrying out these activities were not realized at the desired level. In addition, it has been found

that while performing its activities, it has problems in many areas which may hinder its operation. It is also reflected in the research that although there are important, effective and active activities for the protection and promotion of children's rights, a number of problems weaken the impact of the Çocuk Vakfı. These problems; It was observed that the activities and suggestions of the Çocuk Vakfı were ignored by the bureaucracy, the perception of the non-governmental organization of the society, the importance of the children's rights area was not fully established, and the relations with the Foundation and other structures were not strong enough. Therefore, it was concluded that the Çocuk Vakfı's relations with the bureaucracy were weak and affected the policy making process indirectly.

Keywords: Children's Rights, Non-Governmental Organizations, Non-Governmental Organizations for Children, Foundation, Çocuk Vakfı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Önemi.....	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1.4. Araştırma İle İlgili Tanımlar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ LİTERATÜR.....	8
2.1. GENEL OLARAK ÇOCUK HAKLARI.....	8
2.1.1. Çocuk Kavramı.....	8
2.1.2. Çocuk Hakları Kavramı.....	10
2.1.3. Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Haklarının Gelişimi.....	12
2.1.4. Çocuk Hakları İle İlgili Uluslararası Belgeler ve Sözleşmeler.....	16
2.1.5. Günümüzde Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Hakları Alanında Yaşanan Sorunlar.....	20
2.1.5.1. Dünyada Yaşanan Çocuk Hakları Sorunlarının Boyutu.....	20

2.1.5.2. Türkiye’de Yaşanan Çocuk Hakları Sorunlarının Boyutu	22
2.1.6. Türkiye’de Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar	28
2.1.6.1. Bürokratik Kurumlar	28
2.1.6.2. Sivil Toplum Kuruluşları	30
2.2. KAVRAMSAL AÇIDAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI	30
2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı	30
2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri.....	31
2.2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri.....	31
2.2.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyet Alanları.....	32
2.2.5. Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren STK’lar	33
2.2.5.1. Çocuk Hakları Alanında Uluslararası Düzeyde Faaliyet Gösteren STK’lar	33
2.2.5.1.1. Dünya Çocukları Derneği	33
2.2.5.1.2. Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği	34
2.2.5.1.3. Save The Children	35
2.2.5.1.4. Sosyal Ben Vakfı	35
2.2.5.1.5. UNICEF.....	36
2.2.5.2. Çocuk Hakları Alanında Ulusal Düzeyde Faaliyet Gösteren STK’lar.....	37
2.2.5.2.1. Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği	38
2.2.5.2.2. Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği	38
2.2.5.2.3. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği.....	38
2.2.5.2.4. Çocukla Yaşam Derneği	38
2.2.5.2.5. Çocuklar Gülsün Diye Derneği	39
2.2.5.2.6. ICC.....	39

VIII

2.2.5.2.7. Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı İle Mücadele Derneği (UCİM).....	40
2.2.5.3. Çocuk Hakları Alanında Yerel Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar.....	40
2.3.ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR.....	41
2.3.1. Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Alt Alanlarında Yapılmış Çalışmalar.....	41
2.3.2. Sivil Toplum Kuruluşları İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	46
3.3. Veri Toplama Teknikleri	47
3.4. Verilerin Çözümlemesi.....	48
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR	50
4.1. Çocuk Vakfı'nın Yapısı ve İşleyişine Yönelik Bulgular	50
4.1.1.Çocuk Vakfı'nın Tüzüğü	50
4.1.2. Çocuk Vakfı'nın Yapısına Yönelik Bulgular	51
4.1.3. Çocuk Vakfı'nın Amacına Yönelik Bulgular	52
4.1.4. Çocuk Vakfı'nın Çocuk Hakları Çalışmalarında Benimsemiş Olduğu İlke ve Değerler	54
4.2. Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine Yönelik Bulgular	57
4.2.1. Çocuk Vakfı'nın Araştırma Faaliyetleri	60
4.2.2.Çocuk Vakfı'nın Danışma ve Rehberlik Faaliyetleri.....	66
4.2.3.Çocuk Vakfı'nın Yardım Faaliyetleri	69

4.2.4.Çocuk Vakfı'nın İşbirliği Faaliyetleri.....	71
4.2.5.Çocuk Vakfı'nın Sorun Tespit Faaliyetleri.....	78
4.2.6.Çocuk Vakfı'nın Eğitim Faaliyetleri	85
4.2.7.Çocuk Vakfı'nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetleri ..	87
4.3. Türkiye'nin Çocuk Hakları Politikasının Oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın Etkisine Yönelik Bulgular	91
4.4. Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Bulgular	96
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
SONUÇLAR	101
Çocuk Vakfı'nın Yapısı ve İşleyişine Yönelik Sonuçlar.....	101
Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine Yönelik Sonuçlar	101
Türkiye'nin Çocuk Hakları Politikasının Oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın Etkisine Yönelik Sonuçlar	102
Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Sonuçlar.....	104
ÖNERİLER.....	105
Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine ve Örgütlenmesine Yönelik Öneriler.....	105
Politikacılara ve Bürokratlara Yönelik Öneriler.....	105
Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Öneriler.....	107
Diğer STK'lara Yönelik Öneriler	107
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	108
KAYNAKÇA	109
EKLER.....	125
ÖZGEÇMİŞ.....	158

KISALTMALAR DİZİNİ

- AB : Avrupa Birliği
- ABD : Amerika Birleşik Devletleri
- AKUT : Arama Kurtarma Teşkilatı
- ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- BM : Birleşmiş Milletler
- BMÇHS : Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
- ÇHS : Çocuk Hakları Sözleşmesi
- ÇİGEE : Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Enstitüsü
- ICC : International Children's Center
- ILO : International Labour Organization
- IPEC : International Project & Education Center
- KDK : Kamu Denetçiliği Kurumu
- LÖSEV : Lösemili Çocuklar Sağlık ve Eğitim Vakfı
- OECD : Organisation for Economic Cooperation and Development
- ÖYÇAM : Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi
- SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- STK : Sivil Toplum Kuruluşları
- TEMA : Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
- UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
- UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund
- WHO : World Health Organization

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Çocuk Vakfı'nın Yapmış Olduğu Çalışmaların Faaliyet Alanlarına Göre Sınıflandırılması.....	58
Tablo 2: Çocuk Vakfı'nın Yapmış Olduğu İşbirliği Düzeyi.....	72
Tablo 3: Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Uluslararası, Ulusal ve Yerel Düzeyde Sınıflandırılması.....	126
Tablo 4: Türkiye'de Çocuk Haklarına Yönelik Kurulan STK'ların İller Bazında Sınıflandırılması.....	133
Tablo 5: İçerik Çözümlemesi İle Oluşturulan Tema ve Kategoriler.....	155

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Çocuk Vakfı'nın Yapısı.....	51
Şekil 2: Çocuk Vakfı'nın Faaliyet Gerçekleştirirken Benimsediği İlke ve Değerler.	54
Şekil 3: Çocuk Vakfı Çalışmalarının Kategorize Şekli.....	58
Şekil 4: Çocuk Vakfı'nın Araştırma Faaliyet Alanları.....	61
Şekil 5: Çocuk Vakfı'nın Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Faaliyet Alanları.....	67
Şekil 6: Çocuk Vakfı'nın Yardım Faaliyet Alanları.....	69
Şekil 7: Çocuk Vakfı'nın İşbirliğinde Bulunduğu Yapılar.....	71
Şekil 8: Çocuk Vakfı'nın Sorun Tespit Faaliyet Alanları.....	78
Şekil 9: Çocuk Vakfı'nın Eğitim Faaliyetleri.....	85
Şekil 10: Çocuk Vakfı'nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetlerinde Esas Aldığı İlkeler.....	87
Şekil 11: Çocuk Vakfı'nın Alanda Yaşadığı Sorunlar.....	96

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde çocuklar, toplumsal yaşamda, yetişkinlere göre daha savunmasız olmaları nedeni ile özel ihtiyaçları olan özellikli gruplar olarak kabul edilmektedir. Çocukların sahip olduğu haklar toplumsal ve hatta politik düzlemde henüz tam içselleştirilmiş değildir ve hala Türkiye’de çocuklar, çocuk sorunları ve hak ihlalleri ile boğuşmaktadır. Mamur Işıkçı (2019), çalışmasında Türkiye’de çocuk hakları alanında sorunların yaşandığını ve çocukların eğitim, sağlık, beslenme, bakım ve korunma haklarında yeterince yararlanmadığını, küçük yaşlardan itibaren işgücü olarak kullanıldıklarını, suça sürüklenmek ve suç mağduru olmak zorunda bırakıldıklarını inceleyen çok sayıda raporun ve çalışmanın yayınlandığını ifade etmiştir. Bu kapsamda günümüzde birçok kurum ve kuruluş tarafından çocuk ve çocuk hakları alanında çalışmalar yürütülmeye devam etmektedir. Aşağıda açıklandığı üzere; kültür, tarih, ekonomik durum gibi etkenlerden dolayı farklı ülkelerde farklı boyutlarda çocuk sorunları yaşanmaktadır.

Örneğin; özellikle Irak, Suriye, Yemen, Nijerya, Güney Sudan ve Myanmar başta olmak üzere savaşan ve yoksul olan ülkelerde çocuk hakları sorunları, oldukça fazla miktardadır. Bu ülkelerde çocuk hakları sorunları daha çok şiddet, tecavüz, zorla evlendirme, kaçırılma, köleleştirilme şeklinde kendini göstermektedir. Bu sorunların yaygınlığı üzerine UNICEF 2017 yılını “*çocuklar için kâbus yılı*” olarak adlandırmış ve çocukların bu yılda inanılması güç acılar ve saldırılar yaşadığını ifade etmiştir (UNICEF, 2017f). Bu ülkelerde ve bölgelerde 27 milyon çocuğun, gelişimlerinin ve geleceklerinin risk altında olduğunu da bir başka raporunda ifade etmiştir (UNICEF, 2017d). Bu gibi yoksul ve savaşan ülkelerin yanında, gelişmiş ülkelerde ise ortalama olarak her 5 çocuktan 1’inin gelir yoksulluğu yaşadığı, her 8 çocuktan 1’inin ise gıda güvensizliği sorunu ile karşı karşıya kaldığı belirtilmiştir. Yaşanan bu sorunların Danimarka, İzlanda ve Norveç’te 10’a 1, İsrail ve Romanya’da ise 3’e 1 olduğu da raporda sunulmuştur. Bunun yanında gelir yoksulluğu oranı ABD ve Birleşik Krallık’ta 5’e 1 iken, bu oranın Meksika ve Türkiye’de de 3’e 1 oranına yükseldiğini ifade edilmiştir (UNICEF, 2017a).

Türkiye’de yaşayan çocukların durumu incelendiğindeyse, 2018 yılı sonu itibariyle 22.920.422 çocuk nüfusunun olduğu gözlemlenmektedir. Bu çocuk nüfus sayısı, toplam nüfusun %28’sine tekabül etmektedir (TÜİK, 2018). Böylesi büyük çocuk nüfusunda, Türkiye’de yaşanan çocuk hakları sorunları, savaşan, yoksul veya gelişmiş ülkelere göre daha çok eğitim, sağlık, istismar ve ihmal, çocuk işçiliği, sokakta yaşama ve çalışma, madde bağımlılığı, şiddet, suç işleme ve suç mağduru olma, düşünce ve ifade özgürlüğü, çocuk evlilikleri, medya ve internet kullanımı boyutlarında görülmektedir.

Eğitim alanında hala okula gitmeyen ve ilkokul kaydı yapılmayan milyonlarca öğrenci mevcuttur. TÜİK verilerinde ilkokul okullaşma oranı %94,8, ortaokul okullaşma oranı %94,3; ortaöğretim okullaşma oranı ise %82,5 olarak saptanmıştır (TÜİK, 2016). Fakat bu oranların dışında TÜİK verilerine yansımayan okula gitmeyen çocuk oranı yüksek düzeydedir ve okula gitmeyen çocuk sayısı 4.500.000 olarak saptanmıştır (Atalay, 2016).

Sağlıkta ise çocuk ve anne sağlığı alanı hala geliştirilmesi gereken bir alan olarak kabul edilmektedir. AB İlerleme Raporu’na (2018) göre Türkiye’de 2015 yılında (verisi belli olan son yıldır) her 1000 bebek başına 10,7 bebek (18 yaşından küçük) hayatını kaybetmektedir.

Birçok ülkedeki en büyük çocuk sorunlarından biri olan istismar ve ihmal Türkiye’nin de büyük sorunlarından biridir. Günümüzde çocuğa yönelik cinsel, fiziksel, psikolojik, ekonomik istismar ve ihmallerin oranı yüksek boyutlardadır ve bunlar çocuğun gelişimini, kişiliğini, psikolojisini ve sağlığını kötü yönde etkilemektedir. 2014 yılından 2016 yılına kadar çocuk istismar oranı %33 artmıştır. Çocuk İzleme Merkezi’ne 2011-2016 yılları arasında 21 binin üzerinde vaka bildirilmiştir. Bu sayı dâhilinde istismara uğrayan çocuklardan %85’i kız, %15’i erkek çocuktur (ASUMA & İMDAT, 2018).

Farklı bir sorun olarak kötü ve ağır şartlar altında çalışan çocuk işçiler de Türkiye’nin önemli bir çocuk hakları sorunudur. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı açıklamasında %15’ten (1990’lı yıllarda) fazla olan çocuk işçi oranının %5’in altına düştüğünü ifade etmiştir. Fakat çocuk işçi ölümü sayıları incelendiğinde

2013'te 59, 2014'te 54, 2015'te 63, 2016'da 56, 2017'de 60 çocuk hayatını yitirmiştir. 2018 yılının ilk 10 ayında ise 62 işçi çocuk hayatını yitirmiş, bu sayı bu yıllardaki en yüksek sayıya ulaşmıştır (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, 2018).

Bunun yanında sokakta yaşayan çocuklar da bir başka sorun boyutunu teşkil etmektedir. Sokakta yaşayan çocuk sayısının 3.000 civarında olduğu tespit edilmiştir. Madde bağımlılığı ise Türkiye'de oldukça küçük yaşlara düşmüştür. DHA Haber Ajansı verilerine göre son bir yılda %162 oranında madde kullanımı artmıştır. Ayrıca 5-14 yaş arası çocuklar arasında madde kullanımının da giderek arttığı ifade edilmiştir (DHA, 2019). Sayısal veri olarak 2.550 çocuğun uyuşturucu kullandığı, 0-18 yaş aralığındaki çocukların madde bağımlılığının ise 99.000'e ulaştığı belirtilmiştir. Bu durum da çocukları suça sürüklenen veya suç mağduru olan çocuklar haline getirmiştir. Madde kullanımının yanında çocuğun aile içinde gördüğü şiddet, uzun vadede çocuğu şiddete eğilimli, suça yatkın bireyler haline getirmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de tutuklu ve hükümlü çocuk sayısı 3.000, suça sürüklenen çocuk sayısı ise son 3 yılda 250.000'dir (Atalay, 2016).

Türkiye'de çocuk hakları alanında yaşanan sorunlardan biri de çocukların erken yaşta evlendirilmeleridir. Çocuklar, henüz gelişimlerini tamamlamadan evlendirilmeleri durumunda, genelde şartları hiç de iyi olmayan başka bir evde, kaldıramayacağı sorumlulukların altına girmiş olmaktadır. Bu durumun uzun vadede etkileri ise psikolojik rahatsızlıklar ve depresyon sonucunda intiharlar şeklinde görülebilmektedir. TÜİK verilerinde çocuk evliliklerinin gerilediği söylene de resmiyete yansımaya değer veriler söz konusudur. Feyzioğlu (2014)'na göre Türkiye'de her 3 gelinden biri çocuktur ve Türkiye, Avrupa çocuk gelin sıralamasında birinci sıradadır.

Medya ortamında da çocukların haklarının ihlal edildiğine sıkça rastlanmaktadır. Çocukların bilgisizce kullandıkları internet ve bilgisayarların faturaları oldukça ağır olabilmektedir. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi (2014) kapsamında medyada çocukları pornografi, cinsel içerikli mesajlar, zorbalık, medya ortamında tanıştığı kişilerde daha sonra tekrar görüşmek, hiç tanımadığı kişilerle iletişime geçmek, zararlı içerik ve kişisel bilgi istismarı gibi riskler beklemektedir. İnternet kullanımının gittikçe küçük yaşlara indiği belirtilmektedir. Sosyal medya

kullanan çocukların %26'sının profilinin herkese açık olduğu, her 12 çocuktan birinin medya ortamında tanıştığı kimselerle gerçek hayatta tekrar bulunduğu verileri saptanmıştır. Çocukların %30'u daha önce tanıştığı kimselerle tekrar iletişim kurmuş, %9'u ise tekrar yüz yüze görüşmüştür. Ayrıca bu proje verilerine göre tüm medya türleri incelendiğinde (bir yılda), çocukların %23'ünün cinsel veya pornografik içerikler gördüğü, %6'sının müstehcen ve itici mesajlara rastladığı, %3'nün ise bu mesajları başkalarına gönderdiği belirtilmiştir. Çocuklardaki diğer risk oranları incelendiğinde; nefret söylemi %12, kendine zarar verme %7, ilaç kullanımı %7, intihar %5, kişisel bilgilerin kötüye kullanımı %9, düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür.

Çocuk hakları alanında yaşanan çok boyutlu sorunların çözümü ve çözüm önerileri için yine çok boyutlu aktörlerin çalışması gereklidir. Bu aktörlerden biri de çocuğa yönelik kurulan sivil toplum kuruluşları (STK)'dır. STK denildiğinde dernekler ve vakıfların yanında sendikalar, odalar, birlikler ve kooperatifler akla gelmektedir (YaDa, ty: 42). STK çeşitlerinde biri olan vakıfların ise her birinin kendince farklı faaliyet alanları vardır. Faaliyet alanları incelendiğinde eğitim alanında 1957, sosyal yardım alanında 1268, sosyal hizmet alanında 219, sağlık alanında 173, sosyo- kültürel ve tarih alanında 138, sanat alanında 59, çevre alanında 56, mesleki eğitim alanında 46, spor alanında 42, personele yardım alanında 38, bilim ve teknoloji alanında 27, hukuk-insan hakları-demokrasi alanında 27, kalkınma alanında 23, tarım ve hayvancılık alanında ise 18 vakıf bulunmaktadır (YaDa ty: 54). Vakıfların faaliyet alanlarından hukuk, insan hakları ve demokrasi faaliyet alanı kapsamında Çocuk Vakfı da hak savunucu bir STK olarak nitelendirilebilir.

Bu bağlamda dünyada çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi için başta UNICEF, Save The Children olmak üzere uluslararası düzeyde faaliyet gösteren STK'lar mevcuttur. Türkiye'de ise bu STK'ların yanında ulusal ve yerel düzeyde alanda faaliyetlerini sürdüren STK'lar bulunmaktadır. Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesinde yapılan tarama sonucunda elde edilen verilere göre bu STK'ların sayısı 241'i bulmaktadır. Türkiye'de ulusal düzeyde faaliyette bulunan bu STK'lardan biri de Çocuk Vakfı'dır.

Çocuk Vakfı, 1990 yılında kurulan ve hedef kitlesi yalnızca çocuk olan bir sivil toplum kuruluşudur. Merkezi İstanbul'dadır (Çocuk Vakfı, 1990). Vakıf; Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu, İcra Kurulu ve Genel Yönetmen kollarından oluşmaktadır (Çocuk Vakfı, ty.a). Çocuk Vakfı, çocukların haklarının korunması ve geliştirilmesi için kuruluş tarihinden itibaren çocuk hakları alanında aktif olarak faaliyetler gerçekleştirmektedir. Vakıf, dünyada ve Türkiye'de problemlili tek bir çocuk kalmayınca kadar faaliyetlerini sürdürme amacı taşımaktadır (Çocuk Vakfı, ty.b).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı sivil toplum kuruluşlarının rolünü ve önemini Çocuk Vakfı örneğinde ortaya koymaktır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki problemlere yanıt aranmıştır;

1. Çocuk Vakfı'nın yapısı ve çalışma biçimi nasıldır?
2. Çocuk Vakfı'nın amacı nedir?
3. Çocuk Vakfı'nın benimsemiş olduğu ilke ve değerleri nelerdir?
4. Çocuk Vakfı çocuk haklarını korumak ve geliştirmek üzere ne tür faaliyetlerde bulunmaktadırlar?
5. Türkiye'nin çocuk hakları politikasının oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın etkisi nedir?
6. Çocuk Vakfı'nın çalışmaları bürokratik yapıları ve karar vericileri ne şekilde ve ne düzeyde etkilemektedir?
7. Çocuk Vakfı'nın çalışmasını etkileyen sorunlar nelerdir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için yürütmekte oldukları faaliyetler ile bu faaliyetlerin sonuçları ve etkileri belirlenmiş, bu kuruluşların çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından önemi Çocuk Vakfı örneğinde ortaya konulmuştur. Çalışma çocuk haklarının geliştirilmesinde, alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının oynadığı rolü belirleyerek önemini ortaya koyması, STK'ların söz konusu alanda daha aktif rol oynayabilmesi açısından farkındalık yaratması, bu yapıların daha etkin faaliyet göstermelerini engelleyen sorunların tespit edilmesi, bu

sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmesi ve böylece dolaylı da olsa Türkiye’de çocuk hakları alanında yaşanan sorunların çözümü için katkı sunması açısından önem taşımaktadır.

Dolayısıyla bu çalışmada, çocuk hakları alanında faaliyet gösteren STK’lardan biri olan ve bu alandaki STK’ları temsilen Çocuk Vakfı’nın, çocuk sorunlarının tespitine ve çözümüne yönelik etkisi değerlendirilmekte; böylece çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Diğer yandan, kamu yönetimi disiplininde çocuk hakları sorunun oldukça az ele aldığı görülmektedir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi temelinde birçok ülke çocuklarla ilgili pek çok yapı oluşturmuştur. Bu yapılar çocuk hakları birimleri, çocuk bakanlıkları, çocukla ilgili bakanlıklar arası komiteler, parlamento komiteleri, çocuk etki analizleri, çocuk bütçeleri ve çocuk hakları durumu raporları, çocuk ombudsmanlıkları, çocuk hakları komiserlikleridir. Ne var ki bu çeşit yapılar Türkiye’de bulunmamakta, çocuklara yönelik verilen kamu hizmetleri temel hizmetler düzeyine kalmaktadır (Mamur Işıkçı, 2019b: 13). Bu çalışma, kamu yönetimini ilgilendiren sivil toplum kuruluşları konusunu “çocuk hakları” açısından ele alması ve böylesine önemli ve kırılğan bir sorunu “kamu yönetimi” disiplininin inceleme alanı haline getirmesi açısından ayrıca önem taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Türkiye’de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren ve hedef kitlesi sadece çocuklar olan “ulusal” nitelikteki STK’ları temsilen Çocuk Vakfı örneği ile sınırlandırılmıştır.

1.4. Araştırma İle İlgili Tanımlar

Çocuk: Anne karnından yetişkinliğe kadar geçen sürede gelişme çağında bulunan kız veya erkek, uşak olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, ty). Bunun yanında yapılan bir diğer tanım ise “daha erken reşit olma durumu hariç 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır” şeklindedir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989).

Çocuk Hakları: Çocukların doğuştan sahip oldukları, onların gelişimlerini ve yaşamlarını en yetkin şekilde tasarlayacak olan sosyal, siyasi, psikolojik, kültürel ve fiziksel tüm haklarını kapsayan evrensel haklardır.

Sivil Toplum Kuruluşları (STK): Siyasi yapıyla bir bağı olmayan, gönüllülük esası üzerine kurulan, kâr amacı gütmeyen ve ortak amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş yapılardır.

Çocuğa Yönelik Sivil Toplum Kuruluşları: Çocukların haklarını korumaya yönelik çalışmalar yürüten, ihlal ve ihmal edilen hakları denetlemek ve belirlemek için dünyada ve Türkiye’de çocukları izleyen, durumlarını raporlayan ve bunu çeşitli ortamlarda paylaşarak dünyaya duyuran ve bu amaçla çocuklar için dünyanın harekete geçmesini amaçlayan kuruluşlardır.

Vakıf: Amaçlanan hizmetin devamlı olarak sürdürülmesi için, kişilerin kendi rızaları ile bağışladıkları para veya mülklerle oluşturulmuş kuruluşlara vakıf denmektedir. Vakfın sözlükteki anlamı ise “bir şeyi daimi olarak durdurmak”tır (Vakıf Nedir?, t.y). Araştırmanın büyük kapsamını oluşturan Çocuk Vakfı, çocuk hakları sorunları kapsamında faaliyet yürüten, hiçbir siyasi olguya dayanmayan, gönüllülük esası ile hareket eden bir sivil toplum kuruluşudur.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde çocuk kavramı, çocuk hakları kavramı, dünyada ve Türkiye’de çocuk haklarının gelişimi, günümüzde dünyada ve Türkiye’de çocuk hakları alanında yaşanan sorunlar, Türkiye’de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren yapılar, kavramsal açıdan sivil toplum kuruluşları ve araştırma ile ilgili yapılmış olan çalışmalar değerlendirilmiştir.

2.1. GENEL OLARAK ÇOCUK HAKLARI

Bu başlık altında çocukluk ve çocuk hakları kavramlarının çeşitli tanımlarına, dünyada ve Türkiye’de çocuk haklarının gelişimine, çocuk hakları ile ilgili uluslararası belgeler ve sözleşmelere, günümüzde dünyada ve Türkiye’de çocuk hakları alanında yaşanan sorunların boyutuna, Türkiye’de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara değinilmiştir.

2.1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk veya çocukluk kavramının belli bir tanımı bulunmamakta, tarihsel, sosyolojik ve kullanıldığı alana göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde farklı dönemler ve toplumsal şartlarda çocuk kavramı değişimlere uğramıştır. Modern dönemde bulunan çocuk veya çocukluk kavramlarına Orta Çağ’da rastlanmamış, bu dönemde çocukluk yalnızca akraba (döl) olarak küçük yetişkinler şeklinde tanımlanmıştır. Daha sonraki uzun yılları kapsayan dönemde de çocukluk kavramı, kendi kararlarını alamayan ve henüz yetişkin olmayan biyolojik geçiş dönemi olarak belirtilmiştir. Avrupa’daki Aydınlanma Çağı ile çocuğa olan bakış açısı değişmeye başlamış ve yeni tanımlar, algılar ortaya çıkmıştır. Sanayileşme ve dünya savaşlarının çocuklara olan etkisi nedeniyle çocuklar daha fazla önemsenmeye başlamış, çocuk ve çocukluk olgusu günümüzde gelinen noktaya taşınmıştır (Sağlam ve Aral, 2016: 46). Modern anlamdaki genel hukuki tanımında, en temel uluslararası hukuki metin olan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde 18 yaşın altındaki her bireyin çocuk olduğu ifade edilmiştir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Diğer hukuki normlar ve doktrinler incelendiğinde ise çocuk kavramının tanımı yine çok çeşitlidir. Bir doktrinde;

“... ailesi olması veya olmaması, varlıklı veya varlıksız, suçlu veya suçsuz, beden-ruh veya düşünce açısından eksiklikleri olması veya olmaması gibi kişisel özellikleri veya nitelikleri göz önünde bulundurulmaksızın sağ ve tam doğduğu andan reşit olduğu ana kadarki devrede bulunan (insan yavrusu) gerçek kişi...”

şeklinde tanımlanan çocuk, bir başka doktrinde; *“yetişkinler dünyasına bağımsız bir birey olarak katılma yeteneğini kazanıncaya kadar bedensel, zihinsel ve kültürel gelişmesi için yetişkinin korumasına ihtiyacı olan kişidir”* şeklinde tanımlanmıştır. Hukuki açıdan yapılan diğer bir tanım ise *“yasalarca tespit edilen belirli bir yaşın altında olduğu için fiziksel, zihinsel, sosyal, psikolojik ve ahlaki gelişimini tamamlamamış, bu nedenle özel olarak korunmaya muhtaç olan kişi”* şeklindedir (Aykaç, 2016: 337).

Bir başka bakış açısı olan teolojik yorumlarda çocuğun, yalnızca bir çocuk olduğu için değer görmesi gerektiği ve dahası kurtuluşa ermenin bir ölçütü olduğu kabul görmektedir. Bu yorum Hz. İsa'nın, Tanrı'nın Krallığı'na girebilecek kimselerin bir çocuk gibi alçakgönüllü ve saf, temiz olması gerektiğini ileri süren bir doktrin ile ilişkilendirilmiştir (Oruç, 2016: 132-133). İslamiyet'te ise çocuk, yetişkinlerden farklı ve özel olan biyolojik bir evre olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca kutsal dinlerde zayıf olanı korumak ve ona yardım etmek anlayışı hâkimdir. Bu anlayış, insanın sağlıklı olmasının karşılığı olarak kabul edilmektedir. Diğer bir boyut olarak sosyolojik açıdan değerlendirilen çocukluk; toplumların çok özel yapısal ve kültürel birer ögesi sayılması, kendi sosyal hayatlarını-çevrelerini belirleyen ve yaşadıkları toplumu etkileyen aktif birer bireyler olması şeklinde tanımlanmaktadır (Erkut, Balcı, ve Yıldız, 2017).

Görüldüğü üzere tarihsel, hukuksal, teolojik ve sosyolojik olarak çocuk kavramını tanımlamak oldukça önemlidir. Çünkü çocuk kavramının kazanacağı tanım; toplumların, ailelerin, bireylerin ve yasaların çocuğa olan bakış açısını doğrudan etkilemektedir. Bu gibi çok çeşitli şekillerde tanımlanan ‘çocuk’ kavramına denk olarak ‘çocuk hakları’ kavramı da çeşitli boyutlardan incelenmelidir ki çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara çözüm üretilebilinsin.

2.1.2. Çocuk Hakları Kavramı

Çocuk hakları kavramı, çocuğun tüm haklarını kapsayan evrensel bir terimdir. Genel olarak çocukların bedensel, ahlaksal, ruhsal ve düşünsel olarak gelişebilme, eğitilebilme ve geleceğe hazırlanmasını sağlayan hakların tümü olarak tanımlanmaktadır (Mamur Işıkcı ve Karatepe, 2016:76). Bu haklar uluslararası sözleşmeler ile de sabit kılınmıştır.

Çocuk hakları konusunda en temel uluslararası hukuki metin olan 20 Kasım 1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin ilk maddesi, 18 yaşın altındaki her bireyi (uygulanacak olan kanuna göre erken yaşta reşit olma durumu hariç) çocuk olarak tanımlamaktadır. Bu şekilde tanımlanan çocuğun; sözleşmede tanıtılan haklarını ise

“yaşama ve gelişme hakkı, bir isme/vatandaşlığa/kimliğe sahip olma ve bunu koruma hakkı, sağlık hizmetlerine ulaşım hakkı, eğitim hakkı, insani yaşam standartlarına erişim hakkı, her türlü istismar ve ihmalden korunma hakkı, ekonomik sömürüden korunma hakkı, uyuşturucu/madde bağımlılığında korunma hakkı, eğlence ve kültürel etkinlikler için zamana sahip olma hakkı, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı, çocukların kendileriyle ilgili konularda görüş bildirme ve karar alabilme hakkı (katılım hakkı), dernek kurma özgürlükleri hakkı, özel gereksinimli çocukların hakları, engelli çocukların hakları” (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989)

şeklinde özetlemek mümkündür. Çocuk haklarını tanımlayan ve taraf devletlerce maddelerine uyulması zorunlu olan uluslararası BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 193 ülke tarafından kabul edilmiştir. Türkiye, sözleşmenin 27 Ocak 1995 tarihinde 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanması ile taraf ülke konumuna gelmiştir. Sözleşmede, çocuk haklarının tanımı yanında ülkelere ve ailelere yüklediği sorumluluklar da belirtilmektedir (Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, 2013).

Avrupa Konseyi tarafından çocuk hakları; çocukların fiziksel, ruhsal gelişimlerinin tam anlamıyla tamamlanmamış olması nedeniyle özel korumaya ihtiyaç duymaları sonucu evrensel alanda geliştirilmiş temel haklar şeklinde tanımlanmaktadır (Karakaş ve Çevik, 2016: 890). UNICEF çocuk haklarını; Çocuk

Hakları Sözleşmesi'ni temel alarak çocukların güvende olmaları, varlıklarını sürdürmeleri ve korunmaları, sağlıklı gelişmeleri için sahip oldukları siyasi, ekonomik, kültürel, sosyal ve sivil hakların tümü şeklinde tanımlamıştır (UNICEF, ty.a). Farklı tanımlara tabi olan ve yukarıda Çocuk Hakları Sözleşmesince sıralanan çocuk haklarının en genel tanımı ise “çocukların anne karnından itibaren yaşamaları, gelişmeleri ve korunmaları için doğuştan sahip olduğu temel haklar” şeklinde yapılabilir.

Çocuk hakları alanında farklı iki bakış açısı mevcuttur. Bu bakış açıları paternalist (koruyucu) bakış açısı ve özgürlükçü bakış açısıdır. Paternalizm iki temel açıdan değerlendirilebilir. Erkinlik ilkesi ve ebeveynlik ilkesi. Erkinlik ilkesine göre akıl sahibi bireyler kendisinin bilincinde olmalıdır. Ebeveynlik ilkesinde ise bireyin erkinliği, kendi iyiliğini gerektirmesi ile sınırlandırılmıştır. Yani çocuk, bu bakış açısında kendi iyiliği için yetişkinlere mutlak biçimde bağımlı durumdadır. Erkin olarak kabul görmez ve ebeveynlerin çocuk ile ilişkisinde bir alt-üst hiyerarşisi söz konusudur. Çocuk bir yetişkin gibi bilgili ve tecrübeli olmadığı için yetişkinlere (öncelikle ebeveynlerine) ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla paternalist anlayışta çocuk haklarının sınırlandırıldığı görülmektedir (İnal, 2017). Örneğin, çocuğun bilgisiz olduğu düşünüldüğü için kendisini ilgilendiren konularda karar almasına veya kendisini ifade etmesine izin verilmemektedir. Paternalistlere göre çocuğu korumak için çocuğa bağırıp, azarlayıp onları aşağılamak makul bir durumdur. Bu çocuğu uslandırma ve koruma için yapılan bir harekettir. Makul görülen bu davranışta da çocuğa saygı ve değer görme hakkına aykırı davranılmaktadır (Atılgan ve Ümit Atılgan, 2009: 31). Zira bu durumlar, çocuğa kendisini değersiz hissettirecek, onun onurunu incitecektir. Paternalizmin normal ve haklı saydığı bu tür davranışlar Çocuk Hakları Sözleşmesine de aykırı bir durumdur.

Bir diğer bakış açısı olan ve paternalist yaklaşıma tepki olarak doğan özgürlükçü bakış açısına göre ise çocuk erkin bir birey olarak kabul edilmekte ve yetişkinlerle aynı haklara sahip birer birey olarak nitelendirilmektedirler. Bu bakış açısını benimseyen savunucular çocuğun kendi kararlarını alabilme ve kendi kaderini belirleme olgularına önem atfetmektedir. Yani çocukların; yetişkinlerin sahip olduğu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel tüm haklara sahip olduğunu savunmaktadırlar (Mamur Işıkçı ve Karatepe, 2016: 76-77). Bu yaklaşımın

benimsediği ilkeler Çocuk Hakları Sözleşmesi maddelerini destekler niteliktedir. Çocuk haklarının dünyadaki tarihsel gelişimi; geçmişte gündem konusu bile olmayan çocuk haklarından, paternalizmi de geride bırakarak bugün özgürlükçü yaklaşım ile haklarının tanınması şeklinde yol almıştır. Bunun en direkt örneği de günümüzde çoğu ülkede kabul görmüş ve en temel evrensel belge olan Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir.

2.1.3. Dünyada ve Türkiye'de Çocuk Haklarının Gelişimi

Geçmişten günümüze insanı ve toplumu ilgilendiren bilimlerin birbirleriyle etkileşimi ve giderek artan bilgi sayesinde, çocuklar ve çocuk hakları ilgi konusu olmuştur. Fakat bu ilgi, dönemin özellikleri ve çocuğa bakış açısına göre farklı boyutlarda gerçekleşmiştir.

İlkçağlarda, Antik Yunan'da çocuk üzerinde özellikle babanın mutlak bir otoritesi söz konusuydu. Hatta Germenler'de bu otoritenin çocuğu öldürmesine bile izin vardı. Ortaçağda ise çocuğun yalnızca babasına ait olmadığı, aynı zamanda kiliseye de ait bir varlık olduğu anlayışı kabul görmüştür. Ortaçağ genel olarak çocuklar için karanlık bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde çocukların çok katı kurallara ve cezalara çarptırıldıkları ve savunma amacı ile inşa edilmiş kalelere hapsedildikleri bilinmektedir (Sağlam ve Aral, 2016: 47). İlk ve orta çağlarda çocuk haklarına dair bir çalışma veya öneri söz konusu değildi.

Sonraki yıllarda başlayan sanayi devrimi yılları, kimi yazarlarca, çocuk ve çocuk hakları açısından en karanlık dönem olarak belirtilmektedir. Bu dönemde çocuklar ucuz işgücü olarak görülmekte ve ağır çalışma koşulları altında çalıştırılmaktaydılar. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkede, özellikle pamuk ve giysi fabrikalarında çalıştırılan çocukların, çalıştıkları ortamların güvensiz ortamlar olması ve yaşanan iş kazalarında pek çok çocuğun ölmesi de birçok kaynakta belirtilmektedir (Erkurt, Balcı ve Yıldız, 2017: 23). Bu yılların bir örneği olan ve Charles Dickens tarafından 1839 yılında yazılan Oliver Twist kitabında; kimsesi olmayan Oliver'ın, 11 yaşına kadar kaldığı yetimhanede çektiği açlıklar, acılar ve ağır cezalar, besleme olarak verildiği evde yaşadığı zorluklar ve kötü muamele, oradan kaçışı sonucunda toplumda yaşadığı sorunlar anlatılmaktadır (Dickens, 2018). Bu ve birçok romanda engelli çocukların ölüme terk edildiği,

besleme geleneği ile başka ailelere çalıştırılmak üzere verildiği, temel beslenme gereksinimlerinin bile yetişkinlerce karşılanmadığı, ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırıldıkları, çocukların, yetişkinler ve toplum tarafından önemsiz varlıklar olarak görülmeleri, hatta bazı toplumlarda çocukların hayvanların kaldığı yerlerde yaşamaları gibi konular işlenmektedir.

Bu dönemden sonra özellikle Locke'nin "*çocuğun boş bir levha (tabularasa) olduğu ve bu boş levhanın ailesi, öğretmenleri ve devlet tarafından şekillendirilmesi gerektiği*" anlayışı ile Rousseau'nun "*kendince karar alan ve uygulayan, özgüveni yüksek, kendini ifade edebilen, güçlüklerle ve sorunlarla mücadele eden, kendi doğaları ile uyumlu ve barışçıl çocuklar yetiştirilmesi*" anlayışının esas alınması sonucu çocuğa olan bakış açısında farklıklar görülmektedir (Sağlam ve Aral, 2016: 49-50). Fakat yine sanayi devrimi sonrası ABD'de sömürgecilik anlayışı ile çocukların tarlalarda ve evlerinin dışlarında sabahtan akşama kadar ağır şartlarda çalıştırıldığı ve hayvanlarla birlikte yaşatıldığı ifade edilmektedir. Bir yandan çocuk hakları alanında gelişmeler ve değişimler söz konusu iken bir yandan da çocukların yaşadıkları zorlukların devam ettiği 19. ve 20. yüzyılın ardından, bugünkü anlamda söz konusu olan çocuk ve çocuk hakları anlayışının ancak 21. yüzyılda gelişmeye başladığı görülmektedir. Sanayi devriminin ilk yıllarından sonra çocuklar üzerindeki ağır çalışma şartları, bakımlarının yetersiz olması ve bu şartların doğurduğu ölümcül hastalıklar neticesinde çocuk nüfusu büyük oranda azalmıştır.

1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine, bu dönemden önce çocuklar için yapılan bütün girişimler askıda kalmıştır. Bu savaş ile birlikte makineli silahların, denizaltıların, biyolojik ve kimyasal kitle imha silahlarının kullanılması sebebi ile asker ve sivil ayrımı ortadan kalkmıştır. Milyonlarca sivil ve askerin içinde, milyonlarca çocuk ölümü gerçekleşmiştir. İlk olarak savaşa ve mühimmata ayrılan bütçe nedeniyle çocukların eğitimi için ayrılan bütçe kısıtlanmış ve çocuklar eğitimsiz kalmışlardır. Savaşın daha da ilerleyen zamanlarında ise gıda, giyim gibi temel gereksinimlerin yerine öncelik askere verilince, zaten bünyeleri zayıf çocuklar için beslenme kıtlığı ve ölümcül hastalıklar kaçınılmaz olmuştur. Bunun yanında kıtlık ve hastalıklarla boğuşan dönemin çocukları, yaşadıkları çevreden daha uzak yerlere göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göç esnasında da yolda birçoğu hayatını, bir kısmı ise ailelerini kaybetmiştir. Özellikle bu dönemde, Anadolu'da çokça

yaşanan göçte çocuklar için devlet, olan imkânlarını seferber etmiş ve çocukları yurtlara, yetimhanelere yerleştirmiştir. Yetimhaneler dolduktan sonra ise çocuklar, koruyucu ailelere evlatlık verilmiştir. Belli bir yaşa gelenler de boşalan askerlerin yerini doldurmak için askere alınmıştır. I. Dünya Savaşı; Avrupa çocukları için daha çok beslenme kıtlığı, olumsuz sağlık şartları, psikolojik sarsıntılar ve eğitimsizlik olarak kendini gösterirken, Anadolu çocukları için ise tüm bunların yanında uzak yerlere göçe zorlanan çocuklar, cephelerde asker olarak savaşmak zorunda olan çocuklar, öksüz/yetim kalan çocuklar olarak kendini göstermiştir (Tekir, 2016: 939). Bu savaşta en çok zarar gören grubun çocuklar olması üzerine 1920’de Cenevre’de “Uluslararası Çocuklara Yardım Birliği” adında bir örgüt kuruldu ve bu örgüt “Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi”ni 1923 yılında yayınladı. Yine bu savaşın ardından aynı neden ve amaçla, günümüzdeki Birleşmiş Milletler’in temelini oluşturan Milletler Cemiyeti (1920) kuruldu. Bu cemiyet çocukların yetişkinlerden daha özel olarak algılanması ve her türlü ihmal ve istismardan korunmaları gerektiğine vurgulamak için Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’ni 1924 yılında tekrar yayınlamıştır (Müftü, 1998). Çocuk Haklarına dair ilk uluslararası belge olan 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’nde; çocukların fiziksel ve ruhsal olarak gelişebilecekleri ortamın yaratılması, aç kalan çocuğun doyurulması, hasta olanın tedavi edilmesi, fikren geri kalanın heveslendirilmesi, terk edilmiş çocuğa yardım edilmesi, çocuğun kendi hayatını kazanabilecek seviyeye getirilmesi ve her türlü istismardan korunması, gayritabii felaket durumlarında ilk olarak çocuğa yardım edilmesi ve çocukların kardeşlik duyguları içinde yetiştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi, 1924). Bildirge, 26 Eylül 1924 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanmış ve Türkiye bu tarihte sözleşmeyi kabul etmiştir (Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma, 2013).

Çocukların korunması için Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi gereğince yapılan çalışmalar 1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı ile duraklamıştır (Müftü, 1998). Bu savaş döneminde, I. Dünya Savaşı esnasında yaşananların yanında, çocuklar için daha vahşi ölümler ve esirlikler yaşanmıştır. Özellikle toplama ve çalışma kamplarına götürülen çocukların yavaş veya ani ölümleri kaçınılmaz olmuştur. Kimileri gaz odalarında, kimileri tuzlu su dolu varillerde, kimileri kamplara giderken son raddeye kadar doldurulan vagonlarda boğularak ya da

vurularak öldürülmüştür. Genellikle çalışmayacak durumda olanlar hemen öldürülmüş, çalışabilenler ise ağır şartlarda çalıştırılmış ama en sonunda çok da uzun yaşamadan onlar da öldürülmüştür. Dahası, belli kriterlere uymayan çocukların da yaşamalarına izin verilmemiştir. Komutan Mengele'nin, kampta duvarlara çaktırdığı çiviler aracılığıyla çocukların boylarının 1.20 metreye ulaşip ulaşmadığını ölçtüğü ve bu kritere uymadığı gerekçesi ile bir kerede 1000 çocuğu hemen öldürttüğü bilinmektedir. Hamile kadınlar kürtaja zorlanmış, doğum yapanların çoğu ise kendi bebeklerini boğmak zorunda bırakılmıştır. Birçok çocuk daha doğmadan ve doğduktan hemen sonra öldürülmüştür. Bu savaş sırasında ölen 5 milyondan fazla insandan yaklaşık 1 milyonunun çocuk olduğu saptanmıştır (Karasubaşı, 2015). Özellikle Nazi Almanya'sının getirdiği "ari ırk" anlayışı ile bu tür ölümler bu ülkede oldukça yaygın olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda ölümden kurtulabilen binlerce çocuk, farklı ülkelere kaçmak veya kaçırılmak zorunda bırakılmıştır. 1945'de savaşın bitmesinin ardından pek çok ülkede pek çok aile çocuklarını aramaya koyulmuş veya bunun tam tersi olmuştur (Encyclopedia, t.y). Savaşın bitimi ardından 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler, çocukların özgürlükleri ve haklarının da yer aldığı "İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si"ni 1948 yılında kabul etmiştir. Bu beyanname ile çocuk hakları konusunda çalışmaların yeterli olmadığı ve daha kapsamlı çalışmaların yapılması gerektiği ortaya konmuştur. Hazırlanması uzun yıllar süren ikinci uluslararası bildirge olan "Çocuk Hakları Bildirgesi" 20 Kasım 1959 tarihinde BM tarafından kabul edilmiştir (Müftü, 1998). Bu bildirmede; çocuk haklarına yönelik ilkeler, istisnasız olarak her çocuğun hiçbir ayrımcılık gözetmeksizin bildirmedeki tüm haklara sahip olması, çocukların çıkarları gözetilerek gelişimlerini sağlayacak her alanda gerekli ortamın yaratılması, çocuğun doğduğu andan itibaren isme/kimliğe sahip olması, sosyal güvenlik ve sağlık hizmetlerinden yararlanması, engelli çocukların eğitim/bakım/tedavisinin sağlanması, çocuğun sevgi ve anlayış ile yetiştirilmesi, çocuğa eğitim hakkının verilmesi, çocuğun her şartta ilk yardım edilen olması, her türlü istismardan ve ayrımcılıktan korunması, sevgi/barış/kardeşlik/hoşgörü bilincinin aşılması gerektiği maddelenmektedir (BM, Çocuk Hakları Bildirgesi, 1959).

İlerleyen yıllarda UNESCO Türkiye'de, çocuklar için bir kanun tasarısı önerisinde bulunmuş (Müftü, 1998) ve bu öneri sonucunda yürütülen çalışmalar

neticesinde “Türk Çocuk Hakları Bildirisi” Çocuk Hakları Bildirgesi temel alınarak hazırlanmıştır. 28 Haziran 1963 tarihinde UNESCO Türkiye Milli Komitesince kabul edilmiştir. Altı maddeden oluşan bu bildiriye Çocuğun eğitim ve öğrenim hakkının sağlanması, her türlü sömürüden korunması, engelli ve yaşama zorluğu çeken çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve çocuğun korunmasına yönelik yasal çerçevenin hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Erbay, 2011).

Tarihsel olarak genelde savaşlara ve bu savaşlar sonucunda mağdur olan çocuklara dikkat çekmek için oluşturulan uluslararası belgelere dayanan çocuk hakları, yalnızca söz edilen belgelerde düzenlenmemiş, farklı birçok uluslararası belge, sözleşme ve programlarda da çocuk hakları alanında düzenlemeler ve çalışmalar yürütülmüştür.

2.1.4. Çocuk Hakları İle İlgili Uluslararası Belgeler ve Sözleşmeler

Giderek küreselleşen dünya, çocuk tanımının ve çocuk hakları olgusunun kapsamını genişletmekte, böylece çocukların çok çeşitli alanlarda korunması gerektiği de kabul edilmiştir. Bu durumda bildirgelerden ziyade tüm ülkelerde bağlayıcılığı bulunan bir uluslararası belge ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacın ve çalışmaların sonucunda en temel ve ayrıntılı sözleşme olan 1989 tarihli “BM Çocuk Hakları Sözleşmesi” BM tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir (Müftü, 1998). Sözleşmede çocuklar birer yetişkin birey olarak algılanmıştır. Bu bağlamda çocuklara siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, fiziki ve psikolojik haklar tanımlanmış ve bu haklar dil, din, ırk, renk ayrıtılmaksızın tüm çocuklara verilmiştir. Sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde taraf devletlerce kabul edilmiştir. Türkiye ise bu sözleşmeyi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış (Aktürk, 2006), 27 Ocak 1995 tarihinde 22184 sayılı Resmi Gazete’de yayımlayarak yürürlüğe koyulmuş (TTB, 2005) ve günümüzde çocuk hakları alanında yapılan çalışmalarda bu sözleşme temel alınmaktadır.

Çocuk hakları alanında günümüzün en önemli uluslararası belgesi olan Çocuk Hakları Sözleşmesi, tarihi gelişiminde üç temel değişim geçirmiştir. Belge ilk olarak 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi olarak doğmuştur. Daha sonra 1954 yılında Çocuk Hakları Bildirgesi olarak şekillenmiştir. Bu şekillenme paternalizm ile ilişkilendirilmektedir. Bildirgede çocukların ayrımcılık ve kötü muameleden

korunmasından bir yandan da bağımsız birer birey olarak algılanmalarından ve bunları sağlayacak mekanizmaların kurulması gerektiğinden bahsetmemektedir. 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi olarak son kez şekillenen belgenin, özgürlükçü yaklaşımı yansıttığı kabul edilmektedir. Yani bu belge çocukları yalnızca korunacak varlıklar olarak görmemekte, gelişimlerini gerçekleştirebilecekleri ortamların sağlanmasıyla yetişkinler gibi hak ve özlükleri olan birer bireyler olarak görmektedir (Koman ty). Çocukların kendilerini gerçekleştirmek için düşünce, ifade, katılım ve örgütlenme haklarına da sahip olduklarını belirtmektedir.

Bahsi geçen Sözleşme'nin yanında pek çok uluslararası belgelerde de çocuklara ve çocuk haklarına dair maddeler bulunmakta ve bu belgeler taraf ülkelerce bağlayıcı niteliktedir.

İlk olarak, 10 Aralık 1948 tarihinde imzalanan *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi* 27 Mayıs 1949 tarihinde 7217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Beyannamenin 25. Maddesinde annelerin ve çocukların yardım ve özel bakım görme, bir nitelik gözetmeksizin tüm çocukların aynı sosyal güvenceden yararlanma haklarından bahsetmektedir. 26. Maddesinde ise çocukların eğitim türünü seçme önceliğinin anne ve babasına ait olduğu belirtilmektedir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948). Beyanname, çocuklar ve tüm insanlar için haklarını koruyabilme ve eğitim yoluyla haklara saygı geliştirme niteliği açısından da önem arz etmektedir.

Çocuk hakları ile ilgili düzenlemelere sahip olan bir diğer belge BM Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilen ve 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe giren *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi*'dir. Bu sözleşmede çocuk ile ilgili düzenlemeler; çocuğun eğitimi ve bakımı ile yükümlü olan ailelerin ve çocukların korunması, çocukların ve gençlerin ekonomik sömürüye karşı korunması, çocukların ve gençlerin sağlıklarına/ahlaklarına zarar veren veya hayatlarını tehlikeye sokan işlerde çalıştırılmasının cezalandırılması, sağlık standartlarının geliştirilerek çocukların sağlıklı gelişimlerinin sağlanması, çocukların dinsel ve ahlaki eğitimlerinin sağlanması şeklindedir (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, 1966).

Çocuklar ve hakları ile ilgili diğer önemli sözleşmeler Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmeleridir. Konu ile doğrudan ilgili olan iki adet ILO sözleşmesi incelenmiştir. Bunlardan ilki *138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi*'dir. Bu sözleşme 6 Haziran 1973 yılında ILO tarafından kabul edilmiş, 30 Ekim 1998 yılında ise Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede çocuk işçiliğini ortadan kaldıracak; asgari yaşı, gençlerin fiziksel ve zihinsel yönden tam olarak gelişmiş bir biçimde çalışabilecekleri düzeye yükseltecek bir politika yapmak ve uygulamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda sözleşmede asgari yaştan tanımlanan "zorunlu öğrenim yaşının bittiği yaşın, altında ve her halükarda 15 yaşın altında olmayacağı" şeklinde yapılmaktadır. Asgari yaş düzenlemesine ilişkin bir diğer düzenleme ise gençlerin sağlıklarını, ahlaki değerlerini ve güvenliklerini tehlikeye sokacak olan işlerdeki çalışma yaş sınırındadır. Bu tür işlerde asgari çalışma yaşı sözleşmede 18 olarak belirtilmiştir. Sözleşmenin önemli olan bir diğer düzenlemesi ise çocukların sağlıklarına, güvenliklerine ve ahlaklarına zarar vermeyen, eğitimlerini ve haklarını engellemeyen, hafif işler olarak nitelendirilen işlerde asgari yaş sınırı 13-15 olmasıdır (ILO, 1973). İkinci sözleşme ise *182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi*'dir. Sözleşme 17 Haziran 1999 yılında ILO tarafından kabul edilmiş 2 Ağustos 2001 yılında ise Türkiye'de yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede en kötü çocuk işçiliği; çocukların alımı/satımı, çocuk ticareti, çocukların zorla çalıştırılması, kölelik niteliğindeki çalıştırma, çocukların özellikle uyuşturucu gibi yasal olmayan işlerde çalıştırılması, çocuğun fuhuş ve pornografik gösterilerde kullanılması ve çalıştırılması, çocuğu ahlaki, fiziksel, zihinsel ve güvenlik açısından zarara uğratacak işlerde çalıştırılması olarak belirtilmektedir (ILO, 1999). 18 yaşın altındaki her çocuk için, tanımlanan en kötü çocuk işçiliğinin önlenmesi için taraf ülkelere yükümlülük yüklenmiştir.

Konu ile ilgili olan bir diğer sözleşme de 25 Ocak 1996 tarihli *Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*, Türkiye tarafından 9 Haziran 1999 tarihinde imzalanmış ve 1 Şubat 2001 tarihinde 24305 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin uygulama alanını 18 yaş altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Sözleşmede çocukların yüksek çıkarları için haklarının geliştirilmesi, kendilerini ilgilendiren davalar hakkında bilgilendirilmeleri, bu

davalara katılma haklarının temini ve usule ilişkin hakların tanınması amaçlanmaktadır. Usule ilişkin haklar ise davalarda bilgilendirilme ve dava sırasında görüşünü ifade etme hakkı, özel bir temsilci atanmasını isteme hakkı şeklinde tanımlanmaktadır (Avrupa Konseyi, 1996).

AB vatandaşları için de büyük önem taşıyan ve 7 Aralık 2000 (Metin, 2002) tarihinde imzalanan *Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi*'nin eğitim hakkını içeren 14. Maddesinde çocukların dini, felsefi ve eğitim inançlarına uygun olarak eğitim ve öğretim görmelerine, bu hakların kullanılmasına saygı duyulması konularını işlemektedir. 24. Madde çocuk hakları başlığı altında işlenmiştir. Bu maddede çocukların kendi refahları için gerekli koruma ve özen hakkına, görüşlerini serbestçe ifade edebilme hakkına, çocuğun yine çıkarları doğrultusunda anne ve babası ile kişisel ilişkilerini sürdürme hakkına sahip olduğu ve kamusal/özel alanda çocukla ilgili yapılan tüm işlemlerde çocuğun yararının gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir. 32. Maddede ise çocuk işçiliği kesin olarak yasaklanmaktadır. Çalışma şartlarına göre belirlenen asgari yaşın altında çocuk çalıştırmanın yasak olduğu da vurgulanmaktadır (AB, 2000). Söz konusu Temel Haklar Bildirgesi, çocuğun eğitim hakkının kısıtlanmaması ve bu haklar saygı duyulması için evrensel bir ilandır. Bildirge ayrıca çocuk işçiliğine getirdiği yasakla çocukların fiziksel, ruhsal sağlıklarını ve güvenliklerini korumak için de güvence sunmaktadır.

Çocuk hakları alanında büyük önem taşıyan bir diğer belge 4 Temmuz 2006 tarihli *Çocuk Hakları Konusunda Bir Avrupa Birliği Stratejisine Doğru* adlı belgedir. Bu belge ile iç ve dış politikada çocuk haklarını etkili bir şekilde geliştirmek ve korumak için, bu doğrultuda üye ülkelerin çocuk hakları alanında yapmış olduğu çabaları desteklemek için bir AB stratejisi geliştirmek amaçlanmaktadır (Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2006).

Son olarak 25 Ekim 2007 tarihinde Lanzarote'de imzalanan ve Türkiye'de 18 Temmuz 2011 yılında yayınlanıp kararlaştırılan *Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi*'nin amaçları; çocuklara karşı yapılan cinsel istismar ve sömürüyü engellemek ve bunlarla mücadele etmek, cinsel sömürü ve istismara maruz kalan çocukların haklarını korumak, cinsel sömürü ve istismara karşı evrensel işbirliği geliştirmektir. Sözleşmede ayrıca çocuğun, çocuğa

karşı yapılan cinsel sömürü ve istismarın, mağdurun tanımları yapılmaktadır. Cinsel sömürü ve istismar suçları, bunların yargılama süreci ve cezai yaptırımları da ayrıntılı olarak belirtilmektedir (Avrupa Konseyi, 2007).

Tarihsel süreç içerisinde savaşımlardan ve yetişkinlerin onlara bakış açıları yüzünden mağdur edilen çocuklar gündem her alanda gündem konusu olmaya başlamıştır. Bu doğrultuda hukuki, akademik, sosyal, edebi, kültürel, ekonomik ve siyasi çalışmalar da artmaya başlamıştır. Söz konusu incelenen evrensel belgelerin ortak noktası çocuklar ve haklarıdır. Bir diğer ortak nokta ise belgelerin ulusal, uluslararası ve hukuki zeminde bir nüfuzu olması ve çocuk hakları alanında yaşanan sorunların tanımlanması için ülkelerin bu alandaki çalışmaları için etkin bir sistem içermesidir. Ayrıca çeşitli politika ve programlarla da çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara dikkat çekilmektedir. Dolayısıyla devletlerin ulusal hukukundan daha üstün olan uluslararası hukukta, çocuk hakları için düzenlenen belgeler, bu sorunların çözümü konusunda da büyük önem taşımaktadır. Bu belgelerin temelinde, ülkeler çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara çözüm üretmek için çeşitli çalışmalar ve izlemler yapmaktadır.

2.1.5. Günümüzde Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Hakları Alanında Yaşanan Sorunlar

Bu başlık altında dünyada ve Türkiye’de yaşanan çocuk hakları sorunlarının boyutunun ortaya konması için çocukların ülkelerde yaşadıkları sorunlar ve mevcut çocuk durumları incelenmiştir.

2.1.5.1. Dünyada Yaşanan Çocuk Hakları Sorunlarının Boyutu

Uluslararası düzeyde çocuk haklarının korunması için yukarıda zikredilen onca düzenleme yapılmasına ve çocuk hakları alanında bir farkındalığın başlamasına rağmen dünyada, çocuk hakları alanında yaşanan sorunlarının azaldığını söylemek pek mümkün değildir.

Afganistan’da her yıl yaklaşık olarak 80.000 çocuk ölmektedir. Bu çocuk ölümlerine, ölümlerin %12’lik oranını oluşturan ve 9.500 çocuğu öldüren ishal hastalığı neden olmaktadır. 1,2 milyon çocuk zaten yetersiz beslenmekte ve bu da hastalığa/hastalıklara olan dirençlerini iyice azaltmakta, hastalıklara yakalanma riskini ise arttırmaktadır (UNICEF, 2017c). Ortadoğu’da ise 1,5 milyon çocuk savaş

ve krizlere karşı savunmasızdır (UNICEF, 2017b). Yine Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki 5 çocuktan 1'i yardıma muhtaçtır. Bu çocuklardan %90'ından fazlası savaş ve çatışmalardan etkilenen ülkelerde yaşamaktadır. Bu ülkelerin altyapı, sağlık hizmetleri, beslenme ve barınma gibi en temel gereksinimlerinin eksikliği sebebiyle çocukların ölüm ve hastalıklara yakalanma riskleri de artmaktadır (UNICEF, 2017g). UNICEF'in rapor yayınladığı bir başka konu da 450.000 çocuğa sahip Kuzeydoğu Nijerya'da özellikle kızların, çocukların "insan/canlı bomba" olarak kullanılmalarıdır. UNICEF son birkaç senede bu hususun sürekli olarak tekrarlandığını ve hatta kullanılan çocukların önceki seneye nispeten 4 kat daha fazla arttığını belirtmektedir. 1 Ocak 2017'den itibaren 83 çocuk insan bombaları olarak kullanılmıştır. Bunların 55'i 15 yaş altındaki kızlardır. 27'si erkek, 1'i ise bilinmemektedir. Bu acımasızca saldırıları genel olarak Boko Haram olarak bilinen silahlı terör örgütü üstlenmiştir (UNICEF, 2017ı). Musul'da şiddetli çatışmaların sona ermesine rağmen çocuklar hala acı çekmekte, bakıma ve korumaya ihtiyaç duymaktadır. Çok sayıdaki çocuk aileleri tarafından terk edilmiş veya uzaklaştırılmıştır. Bu çocuklar enkazlar arasında yalnız yaşamaktadırlar (UNICEF,2017d). Sayıların ortaya koyduğu şekilde, bu ülkelerde çok büyük sayılarda çocuk ölümleri yaşanmaktadır. Bu ölümlerin temel nedeni ülkelerin birbirleriyle olan savaşlarıdır. Kimi çocuklar direkt bombardıman veya vurulmayla, kimileri salgın hastalık ve yetersiz beslenme ile kimileri ise canlı bomba olarak kullanıldıkları için hayatlarını kaybetmektedirler. Dolayısıyla diğer temel hakların yanında en göze çarpan ve ihlal edilen hak çocukların yaşam hakkıdır. Bunların yanında bakım, eğitim, sağlık, korunma, çocukluğunu yaşama gibi haklar hiçe sayılmaktadır.

Somali, Güney Sudan, Kuzeydoğu Nijerya ve Yemen'de çocuklar için en büyük sorun kıtlıktır. Yaklaşık olarak 1,4 milyon çocuk yakın ölüm riski altındadır. 5 milyondan fazla çocuk ise yıl içinde yetersiz beslenme sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır (UNICEF, 2017e). Yine Afganistan'da 9 ayda 700 çocuk öldürülmüştür. Kuzeydoğu Nijerya'da ve Kamerun'da, Boko Haram toplam 135 çocuğu canlı bomba olarak kullanmıştır. Irak ve Suriye'de ise çocukların keskin nişancılara ve saldırganlara karşı kalkan olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Doğu Ukrayna'da 500 kilometrelik hat'ta 220.000 çocuk mayın ve patlayıcılar arasında yaşamaktadır.

(UNICEF, 2017f). Söz konusu ülkelerde ve bölgelerde toplamda 27 milyon çocuğun hayatı ve geleceği risk altındadır. (UNICEF, 2017d). Söz konusu ülkelerdeki durum da önceki ülkeler ile benzerdir. Bu ülkelerde çocuklar yine savaş ve beslenme yetersizliği nedeniyle ölmektedir.

Yoksulluk ve savaş altındaki bu ülkelerde bilanço bu şekilde iken; zengin ülkelerde ise ortalama olarak her 5 çocuktan 1'i gelir yoksulluğu, her 8 çocuktan 1'i ise gıda güvensizliği içinde yaşamaktadır. Bu istatistiki veriler Danimarka, İzlanda ve Norveç'te 10'a 1, İsrail ve Romanya'da ise 3'e 1 düzeyindedir. Göreli olarak gelir yoksulluğu oranları ise ABD ve Birleşik Krallık'ta 5'e 1 iken bu oran Meksika ve Türkiye'de 3'e 1'e yükselmektedir (UNICEF, 2017a).

Görüldüğü üzere zengin ülkelerin daha çok gelir, eğitim, sağlık ve gıda güvensizliği sorunları söz konusu iken fakir ve savaşan ülkelerin çocukları en temel ihtiyaçlarını bile karşılayamamakta, insani yaşam standartlarına erişememektedirler. Bu çocuklar her gün beslenme yetersizliği, barınma eksikliği, sağlık hizmetlerinden yararlanamama, kıtlık ve hastalıklar ile mücadele etmek zorunda bırakılmakta ve hatta yaşam hakları ihlal edilmektedir.

2.1.5.2. Türkiye'de Yaşanan Çocuk Hakları Sorunlarının Boyutu

Türkiye'de ise çocuk hakları alanında yaşanan, sorunlar, yukarıda ifade edilen ülkelere göre farklılık göstermektedir. Bu başlık altında Türkiye'de eğitim, sağlık, istismar, çocuk işçiliği, sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar, madde bağımlılığı, şiddet, suça karışan ve suç mağduru çocuklar, ifade ve karar verme engeli, çocuk evlilikleri, medya ve internetin olumsuz etkileri ile ilgili incelemelere değinilmiştir. Bu incelemeler sonucunda Türkiye'de çocukların yaşadığı sorunlar saptanmaya ve gündeme getirilmeye çalışılmıştır.

Bugün nüfusun az sayılamayacak bölümünü oluşturan çocukların, Türkiye'de yaşadığı sorunların başında nüfus yoğunluğu, göç, dengesiz gelir dağılımı, eğitimin yetersiz oluşu, istihdam ve işsizlik sorunları, istismar ve ihmallerin olması gelmektedir. Nitekim sorunların en temel nedenlerinden biri olan eğitim, çocuğun her açıdan gelişimi için gerekli ve önemlidir (Polat, 2008). 2015-2016 yılı ilkökul net okullaşma oranı %94,8, ortaokul net okullaşma oranı ise %94,3'tür (TÜİK, 2016). 2015'te ortaöğretim okullaşma oranı %79,8, 2016-2017 yılında bu oran %82,5'e

yükselmiştir (TÜİK, 2018). TÜİK verilerinde yansımayan ve ülkenin önemli bir problemi olan okula gitmeyen çocuk sayısının 4,5 milyon olduğu belirtilmektedir. Yalnızca bir yılda ilköğretime kayıt edilmeyen çocuk sayısının ise 75.000 olduğu da ifade edilmektedir (Atalay, 2016).

Eğitim kadar önemli bir hak sağlık hakkıdır. Türkiye, OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında bu konuda geride kalmaktadır. Türkiye’de yenidoğan ölüm hızı binde 7,1 iken OECD ülkelerine bu oran binde 2; Türkiye’de 5 yaş altındaki çocukların ölüm hızı binde 13,5 iken OECD ortalamalarında bu oran binde 4 civarındadır (Sayılı, Aksu Sayman, Vehid, Köksal ve Erginöz, 2017).

Çocuğu birçok yönden kısıtlayan, yaralayabilen, sakatlayabilen hatta ölümüne neden olabilen, günümüzde de en büyük sorunlardan biri olan çocuğa yönelik istismarın ekonomik, fiziksel, duygusal-psikolojik, cinsel türleri bulunmaktadır ki bu istismar türleri çocuğun gelişimini, kişiliğini, sağlığını ve psikolojisini olumsuz yönde etkilemektedir (Acehan ve diğerleri, 2013). Ayrıca çocuğun beslenme, sağlık, barınma, eğitim, korunma ve gözetim gibi temel taleplerinin, çocuğa bakmakla yükümlü taraflarca (anne-baba, yoksa devlet) ihmal edilmesi de bir çeşit istismar sayılabilmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004). Yalnızca son 4 yılda çocuğa yönelik taciz ve şiddet oranı %90 artmıştır. Adliyelerdeki 4 davadan 1’i çocukla ilgilidir. Ortalama olarak da her ay (2014) Adli Tıp Kurumu’na 650 çocuk istismarı vakaları bildirilmektedir (İMDAT ve ASUMA, 2016). 2018 verilerinde ise 2014 yılından 2016 yılına kadar çocuk istismar oranı %33 artmıştır. Çocuk İzleme Merkezi’ne 2011-2016 yılları arasında 21 binin üzerinde vaka bildirilmiştir. Bu sayı dâhilinde istismara uğrayan çocuklardan %85’i kız, %15’i erkek çocuktur (ASUMA ve İMDAT, 2018).

Diğer bir sorun olan çocuk işçiliği, gelişmekte olan ülkelerde olduğu kadar zengin ve gelişmiş ülkelerde de var olan önemli sorunlardan biridir (Özyürek, Çetin, ve Çetinkaya, 2017). Çocukların alım-satımı, çocuklara yönelik pornografik yayınların üretimi ve tedariki/sunumu, çocukların uyuşturucu ticareti ve madde bağımlılığında kullanımı, çocuğu zihinsel/fiziksel/ahlaki açıdan tehlikeye düşürecek işler ILO tarafından en kötü çocuk işçiliği olarak belirtilmektedir (ILO, t.y). Ayrıca DİSK-AR’ın 2015’te yayınladığı *Türkiye Çocuk İşçiliği Gerçeği Raporu*’nda çocuk

işçilerle ilgili istatistiki veriler sorunun büyüklüğünü ortaya koymaktadır. Raporda okula gitmeyen çocukların haftada 54 saat çalıştıkları, çalışan çocukların %3,4'ünün yaralandığı veya sakatlandığı, üçte birine iş yerinde yemek imkânının bile sunulmadığı, büyük çoğunluğunun ise 400 TL altında çalıştığı belirtilmektedir. Çocuk işçiliğinin en büyük kesiminin tarım alanında olduğu ve bunun sebebinin ise eğitim politikaları ve yoksulluk olduğu da raporda ifade edilmektedir (DİSK-AR, 2015). Yine DİSK'in yayınladığı *Türkiye'de Çocuk İşçi Olmak* raporunda çocuk işçi sayısının her geçen yıl arttığını, çalıştırılan çocukların %80'inin ise kayıt dışı çalıştığını ve 2016 yılında 56 çocuk işçinin iş kazalarında öldüklerini açıklamıştır. Ayrıca söz konusu raporda Türkiye'deki Suriyeli/mülteci çocukların işçi olarak kullanılması ile çocuk işçi emeğinden faydalanmanın fazlaştığını dile getirmektedir (DİSK-Genel İş, 2016). Ayrıca Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı, %15'ten (1990'lı yıllarda) fazla olan çocuk işçi oranının %5'in altına düştüğünü ifade etmiştir. Fakat çocuk işçi ölümü sayıları incelendiğinde 2013'te 59, 2014'te 54, 2015'te 63, 2016'da 56, 2017'de 60 çocuk hayatını yitirmiştir. 2018 yılının ilk 10 ayında ise 62 işçi çocuk hayatını yitirmiş, bu sayı bu yıllardaki en yüksek sayıya ulaşmıştır (İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, 2018).

Türkiye'de çocuk hakları açısından bir diğer önemli sorun sokaklarda yaşayan ve çalışan çocuklardır. Sokak çocuklarının yaşadıkları hayat şartları, hayatın onlara yüklediği sorumluluklar ve yarattığı sorunlar göz önüne alındığında; bu çocuklar toplumun risk gurubu olarak değerlendirilebilir ve potansiyel suç işleyen grup haline gelebilmeleri olasıdır (Güngör, 2008). Sokaklarda çalıştırılan çocuk sayısının 500 bin civarında olduğu belirtilmektedir. Sokakta yaşayanların sayısı 3 bin, dilendirilen çocuk sayısı ise 10 bin olarak verilmektedir (Atalay, 2016).

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çocuklar için en tehlikeli sorunlardan biri de madde bağımlılığıdır. Bu sorun, diğer çocuklara nispeten sokakta yaşayan çocukları daha fazla tehdit etmektedir. Yaşam şartlarına göre bu çocukların bally, bonzai, eroin, esrar, sigara gibi bağımlılık yapacak maddelere kolaylıkla erişebileceği aşikârdır. Nitekim sokak çocukları yoksulluk ve dışlanmışlık içindedir. Sahip oldukları arkadaş grubunda veya ortamlarda kabul görmek için bağımlılık yapan maddeleri kullanmak, bu çocuklar için oldukça sık rastlanan bir durumdur (Güngör, 2008). Türkiye'de uyuşturucu bağımlısı çocuk sayısı 2.550 olarak

verilmektedir. 0-18 yaş aralığında ise madde bağımlılığı olan çocuk sayısı ise 99 bin civarı olmuş durumdadır (Atalay, 2016). Bu rakamlar, sorunun büyüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır.

Çocuğun en çok maruz kaldığı bir diğer sorun da şiddettir. Çocuğa yönelik şiddeti; çocuğa karşı bilinçli olarak yapılan ve acı veren, zarar verecek her türlü istismar çeşitleri, fiziksel/duygusal/cinsel olarak yapılan müdahaleleri şiddet olarak tanımlamak mümkündür. Şiddete maruz kalan çocuklarda özellikle psikolojik olarak gelişim eksiklikleri, davranış bozuklukları ve suç/şiddet eğilimlerinin olduğu görülmektedir (Tezel, 2002). Bunun yanında aile içinde şiddet gören çocuklarda da suç ve şiddet eğilimleri görülebilmekte, uzun vadede toplumda önlenmesi zor zararlara neden olabilmektedir (Ayan, 2007).

Bu bağlamda suça karışan ve güvenlik birimine getirilen çocuk sayısının %4,4 arttığı TÜİK tarafından raporda sunulmaktadır. 2014 yılına göre %4,4 artan suça karışmış çocuk sayısının 2015 yılında 303.213 olduğu belirtilmektedir. %57,4'ü 15-17, %23,4'ü 12-14, %18,9'u ise 11 yaş altı çocuklardan oluşmakta, çocukların %66,9'unun erkek, %33,1'inin de kız çocukları olduğu belirtilmektedir. Adli birimlere ise 97.065 çocuğun sevk edildiği bilgisi verilmektedir. Suça karışan çocukların %36'sının ise madde bağımlılığı olduğu tespit edilmiştir. Çeşitli sebeplerle suça karışan çocuk kadar suç mağduru çocuklar da ülkenin sorunlarından biridir. Güvenlik birimine suç işlemiş olarak getirilen çocukların %46,9'u mağdur çocuklardır. Bu mağdur çocukların sayısı ise 142.179 olarak belirtilmektedir. Mağdur çocukların %85,9'u suç mağduru, %14'ü olay mağduru, %0,1'i ise kabahat mağduru çocuklardır (TÜİK, 2015).

Çocuk hakları bağlamında yaşanan bir diğer sorun ise çocukların düşüncelerini ifade edememe ve kendilerini ilgilendiren konular hakkında karar verememe sorunudur. Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye tarafından imzalanmasına rağmen henüz daha çocukların kendilerini ifade edebilme ve kendilerini ilgilendiren kararlara katılım haklarının sağlanacağı ortam yeterli değildir. Bunun başında çocuğun ailesi ile velayet ilişkisinden ziyade velayet hakkının olmasıdır. Yani, çocuk anne-baba velayetindedir ve çocuk ile ilgili kararları, çocuğun yerine ebeveynleri almaktadır. Söz konusu durumun bir diğer örneği de toplumsal yaşamda karşılık

bulmaktadır. Bir çocuğun sendika üyesi olabilmesi için yaşının 16, dernek üyesi olabilmesi için ise 18 yaşında olması gerekmektedir (Polat, 2008). Bunlar da çocuğun bir birey olarak kabul görmediğinin kanıtıdır. Dolayısıyla çocukların herhangi bir konu hakkındaki görüşleri de dikkate alınmamaktadır. Ayrıca sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel veya medyatik alanda çocukların kendileri ile ilgili konularda alınacak kararlara katılımı da yeterli seviyelerde değildir.

Diğer önemli sorunlardan biri de çocuk evlilikleridir. 18 yaşını doldurmamış çocukların çeşitli nedenlerle evlendirilmesidir. Küçük yaşta evlendirilen çocuklar, henüz çocukluklarını yaşamamış, fiziksel ve psikolojik olarak gelişimlerini tamamlamamış olmalarına rağmen bu çocuklara eşine, evliliğine karşı ve annelik gibi oldukça ağır sorumluluklar yüklenmektedir. Söz konusu çocuk evliliği ve yükümlülükleri çocuk üzerinde depresyondan intihara varan durumlar yaratabilmektedir (Demir & Kaya Bağdaş, 2017). 2016 yılı verilerinde resmi çocuk evliliklerinde azalma söz konusudur. 2015 yılı 16-17 yaş aralığındaki çocuk evliliklerinin oranı %5,2 iken, 2016 yılında bu oran %4,6'ya gerilemiştir (TÜİK, 2018). Fakat gayri resmi çocuk evlilikleri hakkında TÜİK verilerinde bir bilgi söz konusu değildir. TÜİK verilerinin aksine, Barolar Birliğince evliliklerin yaklaşık %32'lik kısmının çocuk evlilikleri olduğunu, Türkiye'de ortalama olarak her 3 gelinden birinin çocuk olduğunu ve bu çocuk gelinlerin de %35'inin ikinci eş olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca toplantıda Türkiye'nin çocuk gelinler konusunda Avrupa'da birinci, dünyada yedinci sırada olduğunu da ifade etmiştir (Feyzioğlu, 2014).

Çocuk hakları bağlamında internetin ve medyanın olumsuz etkileri de söz konusu olabilmekte ve bu etkiler çeşitli sorunlar doğurmaktadır. Nitekim internet ortamında çocuklara zarar verebilecek siteler çok fazladır. Çeşitli siteler yasadışı olmakla beraber, yasa dışı olmayan siteler de yasa dışı içerikler bulunabilmektedir. Çelen, Çelik ve Seferoğlu (2011) çalışmasına göre bazı sitelerde; çevrimiçi olarak her türlü kimlik ve aile bilgileri istenebilmekte hatta çocuklara çevrimiçi alış-veriş imkânı sunularak, çocukların ailelerinden habersizce anne-babasının kredi kartıyla alış-veriş yapmasına olanak tanınmaktadır. Ayrıca sohbet sitelerinde çocuklar tanımadıkları kimselerle tanışabilmekte, kandırılabilir. Daha sonrasında ise

sonu cinayetlere varan kaçırma, alıkoyma ya da uygun olmayan zoraki evlilikler gibi durumlar söz konusu olabilmektedir.

Bir diğer sorun da göçmen çocukların yaşadıkları sorunlardır. 16 Mayıs 2019 tarihi itibarıyla Türkiye’de toplamda 3 milyon 606 bin 737 göçmen bulunmaktadır. Bu göçmenlerden 515 bin 307’si 0-4 yaş, 494 bin 481’i 5-9 yaş, 384 bin 219’u 10-14 yaş, 271 bin 144’ü ise 15-18 yaş arasındaki çocuklardan oluşmakta ve toplam 1 milyon 665 bin 151 göçmen çocuk bulunmaktadır (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Türkiye’de beslenme, barınma, eğitim, sağlık hizmetleri gibi temel hakları sağlamaya çalışılsa da günümüzde hala 350 bin 000 kadar göçmen çocuğun okula gitmediği UNICEF tarafından belirtilmektedir. UNICEF 1,6 milyonluk çocuk kesiminin kayıp nesil olmaması için eğitimin önemini vurgulamaktadır ve ortakları ile birlikte bu konuda çeşitli eğitim çalışmaları yapmakta, savaşın izlerini çocukların hayatlarında en aza indirmeye çalışmaktadır (UNICEF, 2017h). %53’ünü 18 yaş altı çocukların ve %75’ini de korumaya ve özel bakıma muhtaç çocuk ve kadınların oluşturduğu göçmen aileler ve çocuklar, önemli ölçüde konut sorunları yaşamaktadırlar. Bir diğer önemli sorun da göçmen çocuk işçilerdir. Çocuklar, hayatlarını sürdürebilmek için ailelerine yardım etmek amacıyla tarla, atölye, kent ve sokak işlerinde çalışmaktadırlar. Türkiye’deki göçmenlerin çalışma izni sorunun varlığı nedeniyle işverenler, ucuz işgücü sağlamak amacıyla çalışanlarını çocuklardan seçmektedir. 15-18 yaş aralığındaki çocukların %14’ü çocuk evlilikleri yapmışlardır. Ayrıca çocukların yaşadıkları savaş ve zorlu yaşam koşulları göz önüne alındığında, ruh sağlıklarının iyi olmadığı ve psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları da görülmektedir (Akpınar, 2017).

Bu sorunlar Türkiye’de çocuk hakları alanında yaşanan sorunun boyutunu ortaya koymaktadır. *2018 AB İlerleme Raporu*’nda, Türkiye’de çocuk hakları konusunda oldukça sınırlı bir ilerlemenin olduğundan söz edilmektedir. *2013 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı*’nın yeterince uygulanmadığı, çocuğa yönelik şiddeti önlemek için ulusal bir stratejisinin olmadığı, rehabilitasyon sistem ve merkezlerinin izlenmesi için etkili bir sistemin bulunmadığı, çocuklara yönelik kötü muamele ve cinsel istismar vakalarına yönelik araştırmaların yetersiz olduğu, bütün illerde çocuk mahkemelerinin henüz kurulmadığı, çocuk suçluların çoğunun hala ihtisaslaşmamış mahkemelerde yargılandığı, 130 çocuğun terör suçu nedeniyle hala

tutuklu olduğu, çocuklar için sağlanan adli yardım kalitesini ve cezaevi rehabilitasyon durumlarının kötü olduğu, çocuk hakları alanında faaliyet yürüten birçok STK'nın yetkililer tarafından kapatıldığı da raporda belirtilmektedir.

Görüldüğü üzere Türkiye'de çocuklar; çok çeşitli sorunlar ile karşı karşıya bulunmaktadır. Söz konusu sorunların belirlenmesi ve çözüm önerileri sunulması için kamusal ve özel alanda çeşitli yapılar oluşturulmuş ve bu yapılar çocuk hakları alanında faaliyet göstermeye başlamıştır.

2.1.6. Türkiye'de Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren Kurum ve Kuruluşlar

Bu başlık altında Türkiye'de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren bürokratik kurumlara değinilmiştir. Bu bürokratik kurumlar Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı-Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitliği Kurumu (TİHEK), TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'dir. Diğer incelenen yapı ise çocuk hakları alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarıdır.

2.1.6.1. Bürokratik Kurumlar

Çocuk hakları alanında bürokratik olarak faaliyet gösteren yapıların başında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) gelmektedir. Bürokratik bir birim olarak yalnızca ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu birimin yanında çocuk hakları alanında farklı yapılara bağlı olarak faaliyet yürüten kollar da mevcuttur. Bunlar ise Kamu Denetçiliği Kurumu, TİHEK, TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi'dir.

1983 yılında kabul edilen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ile ülke içinde çeşitli kurumlar altında çocuğa yönelik hizmet sürdüren yapıları bir araya toplayarak, tek bir hizmet birimi oluşturulmuştur. Daha sonra bu kurum 2011 yılında kurulan 633 sayılı KHK ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) bünyesine devredilmiş olup (Mamur Işıkcı, 2017) bünyesinde bulunan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü birimi ile hizmetlerini sürdürmektedir. Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü biriminin amaçları; yardıma muhtaç çocuklar için politika üretmek, koruyucu aile ve çocuk evleri hizmetleri sunmak, sokak çocukları ile suç mağduru ve suça sürüklenen çocukları topluma kazandırmak, çocuk

istismarını önlemek, *Alo Çocuk Hattı*'ni oluşturmak, çocuğa şiddeti ve çocuk işçiliğini önlemek, çocuk ticaretini engellemek ve Türkiye'yi çocuk hakları alanında uluslararası düzeyde etkin bir ülke haline getirmektir (Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2014). Bu bakanlığın 10 Temmuz 2018 tarihinde 30474 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 sayılı *Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*, Madde 1'de ASPB'nin ismi ve yapısı tekrar (beşinci kez) değişmiştir. Çalışma Bakanlığı ile birleştirilen bakanlığın yeni ismi *Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı* olmuştur. Yeni yapıya sahip bakanlıkta çocuk çalışmalarını, ismi bir önceki birimle aynı olan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü birimi ile yürütülmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan farklı olarak Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK)'nun da çocuk sorunları ve hakları ile ilgilenen denetçisi mevcuttur. Fakat kurumda bu alanda yalnızca bir denetçi bulunmaktadır. Çocukların sorunları ile ilgili başvuruda bulunabilecekleri KDK-Çocuk resmî web sitesi de kurum tarafından oluşturulmuştur (www.kdkcocuk.gov.tr). Bu sitede çocuklar, başvuru yapacak konular ve ne şekilde başvuru yapacakları hakkında bilgilendirilmektedir. Kurumun çocuk kolu, çocukların çeşitli kuruluşlara idare ile ilgili yaptığı başvuruları değerlendirerek, çözüme ulaştırmayı amaçlamaktadır ve kurum, diğer şikâyet başvurularında aradıkları "menfaat ihlalini" çocuk sorunlarında ve şikâyet başvurularında aramamaktadır (Kamu Denetçiliği Kurumu, t.y).

Bir diğer çocuklara yönelik faaliyet sürdüren kurum da Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)'dur. TİHEK insan haklarına yönelik, ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik başlıkları altında görevlerini sürdürmektedir. Kurumun faaliyetlerinde ve araştırmalarında bilgilere ve belgelere erişimde geniş yetkileri vardır. Kurum bu geniş yetkiyle insan hakları ihlali bağlamında, özellikle de kadın ve çocuk hakları konusunda farkındalık yaratacak faaliyetler yapmayı hedeflemektedir. Ayrıca çocuk hakları ihlali ve sonrasında yapılması gerekenlerle ilgili birçok okul ziyaret edilerek söz konusu konu hakkında bilgilendirmeler yapılmakta ve bu faaliyetlerin arttırılması teşvik edilmektedir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, t.y).

2008 yılında kurulan ve 8 milletvekilinden oluşan TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi statüsü gereği dünyada ilk kez kurulan bir komitedir (Meclis Haber, 2008). Komitenin amacı, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmaktır. Amacını gerçekleştirmek için UNICEF başta olmak üzere uluslararası örgütlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde (TBMM Başkanlığı, t.y).

2.1.6.2. Sivil Toplum Kuruluşları

Siyasi yapıyla bir bağı olmayan, gönüllülük esası üzerine kurulan, kâr amacı gütmeyen ve ortak amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş yapılardır. STK'lar İngiltere'de "Gönüllü Kuruluş", ABD'de "Özel Gönüllü Kuruluş", kimi ülkelerde "Gönüllü Kalkınma Kuruluşları", kimi ülkelerde ise "Yurttaş Örgütleri" olarak farklı farklı isimlerle anılsa da her birinin ortak özelliği gönüllü, bağımsız ve ortak amaç için toplanmış olmalarıdır (Doğanlı, 2015: 48).

Bu bağlamda dünyada çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi için faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları UNICEF, Save The Children'dir. Türkiye'de ise bu alanda faaliyet gösteren, başta Çocuk Vakfı, Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, ICC (Uluslararası Çocuk Merkezi-UÇM) olmak üzere Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü adresinden elde edilen verilere göre toplamda 241 tane sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (www.siviltoplum.gov.tr).

2.2. KAVRAMSAL AÇIDAN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Bu başlık altında sivil toplum kuruluşlarının tanımı, özellikleri, işlevleri ve faaliyet alanları; uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde çocuk hakları alanında faaliyet gösteren STK'lar açıklanmıştır.

2.2.1. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tanımı

Sivil toplum kuruluşları politika oluşturan aktörlerden biridir ve bu niteliği ile özellikle toplumu yönlendirme konusunda önemli görevler üstlenebilmektedir. STK'lar hükümete dâhil olmayan ve yasal kimseler tarafından kurulan birer kuruluştur (Talas, 2011). Bir başka tanımda ise sivil toplum kuruluşları, devletin ulaşamadığı kimi alanlardaki sosyal ve siyasal sorunlara getirdikleri çözüm önerileri veya devletin işbirliği çerçevesinde onlara yüklediği yük itibarıyla devletlerin sosyal denge ve refah düzeyine katkı sağlayan kuruluşlardır (Kurt & Taş, 2015: 201).

Toplumsal sorunların çözümünde temel rol oynayan devletin bazı kamusal alanlarda yetersiz kalması bu alanlarda boşluklar doğurmuştur. Aslında bu alanların kamunun düzenleyeceği alanlar değil sivil toplum kuruluşlarının düzenleyip daha etkin faaliyet gösterebileceği alanlar olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları günümüzde toplumun bir ögesi haline gelmiştir (Akdemir, 2006). Sivil olarak kurulan yani hükümet dışı bu örgütlerin amaçları mevcut iktidarı ele geçirmek değildir. Ortak amaçları doğrultusunda çalışmalar yapmak ve alınacak olan kararlara katılımında bulunmaktır (Tufan Emni, 2013).

Sivil toplum kuruluşları küreselleşen dünya düzeninde küreselleşmenin birer parçası olarak nitelendirilmektedir. Küreselleşen yeni refah devletlerinde sivil toplum kuruluşları insanlığa ve topluma hizmet sağlayıcılar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımın altında refah devletlerinin sosyal sorunlarla başa çıkamaması, krize girmesi, bilgi ve teknolojinin yaygınlaşması gibi nedenler yatmaktadır (Özdemir, Başel, & Şenocak).

Devlet bünyesinden farklı olarak kurulan her kuruluş sivil toplum kuruluşu değildir. Sivil toplum kuruluşlarının, onları niteleyen belli başlı kriterleri mevcuttur.

2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri

Bir kuruluşunun sivil toplum kuruluşu olabilmesi için çeşitli özelliklere sahip olması gereklidir. Öncelikle, kuruluşun ve üyelerinin fikir birliğine sahip olması gerekmektedir ve bu fikir birliğinin doğurduğu amaç doğrultusunda iyi bir şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. Kâr amacı gütmeyen çalışmalarını ve özel finansman kaynaklarını toplumun yararına kullanmalıdır. Siyasi yapılardan tamamen bağımsız olması gerekmektedir. Gönüllülük esası üzerine amaçları doğrultusunda çalışma yürütmelidirler. Bürokratik olmayan esnek bir yapıya sahiptirler ve katılımcıları yapmış oldukları etkinlik ve faaliyetlere doğrudan katılmaktadırlar. Kamuoyu oluşturabilme gücü ile halkın isteklerini dile getirmektedirler (Karataş, 2014). Yeri geldiğinde siyasi mekanizmalar üzerinde baskı grubu oluşturarak kararların alınmasında ve uygulanmasında yönlendirici bir etkiye sahip olabilmektedirler (Tufan Emni, 2013). Söz konusu bu özellikler STK'ların genel olarak sahip oldukları özelliklerdir.

2.2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri

Sivil toplum kuruluşları devlet ile vatandaş arasında bir köprü görevi görmektedir. Dernekler, vakıflar, sendikalar, mesleki kuruluşlar, medya iletişim

araçları ile vatandaşın taleplerini dile getirir ve ilgili kurumlarca çözüm aranmasını sağlar. Örneğin; oturma, grev, imza toplama, greve çağrı, boykot, bildiri dağıtma gibi sivil itaatsizlik eylemleri vatandaşın ihlal edilen haklarının geri kazanılmasında veya göz ardı edilen isteklerinin gerçekleşmesinde ne kadar etkili olduğu dünya tarihinde de Türkiye tarihinde de birçok kez görülmüştür. Bu şekilde örgütlü topluluklar, vatandaşın da katılımıyla demokratik kararlar alınmasına katkı sağlamaktadır (Usta, 2006).

Etkin ve çeşitli STK'lar kendi amaçları etrafında toplanan vatandaşın temsilini yapmaktadır. Onlar için onlarla birlikte faaliyetlerini sürdürmektedir. STK'lar bu durumda halkın katılımını sağlamakla birlikte, talepleri ilgili mecralara duyurmaktadır. Bağımsız bir yapı olmaları dolayısıyla bazı yapıların, kuruluşu kendi yararına yönlendirme olasılığı düşüktür. Böylece kuruluşlar daha etkin ve vatandaşın yararına çalışmalar yapabilmektedir. Ayrıca kuruluşlar siyasi mekanizmalar üzerinde baskı grubu oluşturarak keyfi ve despot kararlar alınmasını engelleyebilir ve bir nevi denetleme görevi görebilmektedirler.

2.2.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyet Alanları

Küreselleşen dünyada hemen her ülkede çeşitli alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşların ülke içinde pek çok alana yoğunlaştığı bilinmektedir. Amaçlarına yönelik yürüttüğü faaliyetler, sivil toplum kuruluşlarının faaliyet alanlarını belirtmektedir.

STK'ların en çok yoğunlaştığı alanlar genellikle eğitim, yoksulluk, sosyal dayanışma konularıdır. Eğitim, yoksulluk ve sosyal dayanışma konularının toplumda aciliyet arz eden konular olduğu kabul görmektedir (Çaha, Çaylak, & Tutar, 2013). STK'lar amaçları doğrultusunda faaliyet alanlarına yoğunlaşırlar. Örneğin, uluslararası alanda UNICEF çocuk hakları alanında, WHO evrensel olarak sağlık alanında, UNESCO eğitim-bilim-kültür alanında; Türkiye'de ise TEMA vakfi erozyonla mücadele etmek ve çevreyi korumak için çevre alanında faaliyet gösterir. Kızılay sağlık alanında, AKUT ise doğal felaketler alanlarında, Yeşilay madde bağımlılığı ile mücadele alanında, LÖSEV sağlık alanında (lösemi ile mücadele), İHH yardıma muhtaç insanlara yardım ederek sosyal hizmet alanında faaliyet göstermektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Dünyada insan hakları, kadın

hakları, çocuk hakları, hayvan hakları, çevre gibi pek çok alanda faaliyet gösteren çok sayıda sivil toplum kuruluşları mevcuttur.

Sivil toplum kuruluşları, çeşitli alanlarda yapmış olduğu faaliyetler sonucunda oluşan farkındalık ile sorunların çözümleri için ilgili mercileri harekete geçirmekte ve çözüm üretecek politikalar, çalışmalar veya düzenlemeler yapılmasına olanak sağlamaktadır.

2.2.5. Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren STK'lar

Çocuk hakları alanında dünyada ve Türkiye'de farklı alanlarda faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşları kurulmuştur. Çocuk hakları alanında faaliyet gösteren bu STK'lar uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde sınıflandırılmış olup (bkz. EK-2), hangi STK'nın hangi düzeyde faaliyet yürüttüğü ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2.5.1. Çocuk Hakları Alanında Uluslararası Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar

Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren STK'lardan olan UNICEF ve Save The Children, çocuk hakları alanında faaliyet yürütmektedir. Türkiye'de bulunan Dünya Çocukları Derneği, Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği ve Sosyal Ben Vakfı da çocuk hakları alanında dünya genelinde faaliyetler gerçekleştirmektedir. Genellikle yardıma ve korumaya muhtaç çocuklara öncelik veren bu STK'lar, çocukların haklarını korumak ve geliştirmek için farklı ülkelerde farklı çalışmalar yürütmektedir.

2.2.5.1.1. Dünya Çocukları Derneği

Faaliyetlerine kuruluş yılından önce başlayan ve 2017 yılında kurulan, merkezi İstanbul'da bulunan Dünya Çocukları Derneği, dünyanın farklı yerlerindeki yardıma muhtaç çocukların eğitim, barınma, yiyecek, giyecek, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak için faaliyetler yürüten bir sivil toplum kuruluşudur. Gönüllü kimselerin katılımları ve bağışları üzerinden, ihtiyacı olan çocukların yaşadıkları ülkelere giderek çalışmalarını yürütmektedir (Dünya Çocukları Derneği, ty.e).

Dernek 2016 yılında Nepal’de, 2017 yılında Zambiya’da, 2018 yılında ise Vietnam’da muhtaç çocuklar için kampanyalar ve çalışmalar yürütmüştür (Dünya Çocukları Derneği, ty.a). Nepal’de 9000 kişinin ölümüne yol açan depremde çok sayıdaki yardıma muhtaç çocuklar için kıyafet, eğitim seti ve gıda yardımı yapmıştır (Dünya Çocukları Derneği, ty.g). Eğitim ve beslenme şartlarının düşük olduğu Zambiya’da da dernek, Dream İlkokulu için inşaat malzemeleri temin etmiş, 130 çocuk için de okul çantası ve eğitim seti hazırlamıştır (Dünya Çocukları Derneği, ty.d). Vietnam’da ise hem engelli çocuklarla ilgilenmek hem de Mekong’da iki okulun onarım ve bakımı amacı ile çalışmalar yürütmüştür (Dünya Çocukları Derneği, ty.f).

Türkiye’de ise “Eğitimde Çatın Olsun”, “Haydi Çocuklar Sinemaya”, “Üşümesin Eller”, “Çocuk Susar Sen Susma” ve “Dilek Ağacı” isimli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Dernek tarafından *Eğitimde Çatın Olsun* projesinde Şanlıurfa’nın Siverek ilçesinde 11 okulun onarımı ve bakımı (Dünya Çocukları Derneği, ty.h); *Haydi Çocuklar Sinemaya* projesinde sinema kültürünü yaşatmak ve çocukların sosyal iletişimini kuvvetlendirmek amacı ile genellikle köy okullarından her ay 50 öğrenciyi sinemaya buluşturma; *Üşümesin Eller* projesinde ihtiyacı olan çocuklara atkı-bere-eldiven yardımı; *Çocuk Susar Sen Susma* projesinde çocukların cinsel istismardan korunmasına yönelik eğitim (Dünya Çocukları Derneği, ty.c) ve son olarak *Dilek Ağacı* projesinde ise vakıfta çalışan her ailenin bir çocuğun dileğini yerine getirdiği çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Dünya Çocukları Derneği, ty.b).

2.2.5.1.2. Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği

2013 yılında resmi olarak kurulan fakat faaliyetleri kurulundan öncesine dayanan dernek (İslam ve İhsan, 2016), herkesin güzel ahlak, cömertlik, şükür, vakit bilinci, şükür, edep, merhamet gibi örnek davranışlara sahip olunması gerektiği bilinci ile bu değerlerin kazanılması amacı doğrultusunda Türkiye’deki ve dünyadaki çocuklara yönelik faaliyetler yürütmektedir (Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği, ty.a).

Bu amaçla dernek uluslararası düzeyde Tanzanya’da 300’ü aşkın yetim çocuk için barınma, giyim, gıda ve eğitim hizmetlerinde bulunmuştur. Ayrıca bu hizmetler kapsamında da çalışma yapan yetimhaneler için de finans sağlamaktadır. Türkiye’de

ise, fakir ailelere yardım, pedagojik formasyon eğitimi, müzikal değerler eğitimi, eğitici çocuk programları, konferans ve yardım programları gerçekleştirmektedir (Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği, ty.b).

2.2.5.1.3. Save The Children

Türkçe karşılık olarak “Çocukları Kurtarın Vakfı” anlamına gelen Save The Children, 1919 yılında kurulmuş ve çocukların hayatlarında kalıcı ve hızlı bir değişim sağlamayı kendine görev edinmiştir. Her çocuğun hayatta kalma, gelişme, katılım ve korunma haklarına sahip olduğunu savunan vakıf, faaliyetlerini yürütürken; hesap verebilirlik, hırs, işbirliği, yaratıcılık ve dürüstlüğü kendisine ilke edindiği değerler olarak benimsemiştir (Save The Children, ty.a).

Söz konusu sivil toplum kuruluşu ise faaliyetlerini insani çalışmalar, sağlık ve beslenme, eğitim, çocuk koruma, çocuk hakları yönetimi, savunma ve çocuk yoksulluğu alanlarına gerçekleştirmektedir. Yaşanılan doğal felaketlerde, ihtiyaç duyulan ve gerekli malzemelerin yanında, manevi ve duygusal destek de sunmaktadır. Çocukların yaşam kalitelerini arttırmaya yönelik uzun süreli kampanyalar, ihtiyacı olan çocuklara eğitim imkânı sunmanın yanında yine ihtiyaç duyan çocuklara barınma, sağlık, korunma ve destek çalışmaları da faaliyetleri arasındadır (Save The Children, ty.b).

2.2.5.1.4. Sosyal Ben Vakfı

Kurumsal olarak 2017 yılında kurulan Sosyal Ben Vakfı çalışmalarına kuruluş yılından daha önce başlamıştır. Vakıf, dezavantajlı bölgelerdeki çocukların sosyal benlik ve becerilerinin geliştirmelerini amaçlamakta ve bu doğrultuda ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli saha ve eğitim çalışmaları yürütmektedir. Vakıf, dünyada ve Türkiye’de resim, müzik, dans tiyatro, yaratıcı yazarlık, kısa film, fotoğraf, spor, yaratıcı drama, sahne sanatları ve icat alanlarındaki çalışmaları ile amacı doğrultusunda faaliyetler gerçekleştirmektedir. Çalışmalarını gerçekleştirirken ise dünya vatandaşlığı, gönüllülük, farklılıklara saygı, şeffaflık, yenilikçilik, sosyal girişimcilik, toplumsal fayda ve sürdürülebilirlik ilkelerini benimsemektedir (Sosyal Ben Vakfı, ty.a).

Vakıf, bugüne kadar yurtdışında 9 bölgede saha çalışması gerçekleştirmiştir. İlk olarak 2013 yılında Üsküp’te (Makedonya) çocuklar için masa tenisi, spor,

tiyatro, takı tasarımı, resim, müzik ve dans atölyeleri çalışmaları yapılmıştır. 2015 yılında ise Doğu Makedonya'daki Yörük Türkü çocukları ile icat ve kültür, resim, müzik, dans, fotoğrafçılık, yaratıcı yazarlık çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2014'te Gambiya'da, 2015'te Kamboçya'da benzer çalışmalar yapmıştır. Yine 2015 yılında Nepal'deki depremde etkilenen çocuklar için resim, müzik, icat ve dans atölyeleri çalışmaları yapılmıştır. Yine Moğolistan (2015) ve Karadağ (2016)'daki çocuklara, Ürdün (2017)'deki Filistinli çocuklara, Brooklyn (New York)'de yaşayan göçmen çocuklara ve Şili'deki çocuklara yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir (Sosyal Ben Vakfı, ty.c).

Vakıf, Türkiye'de ise 7 farklı bölgede, 47 ilde yine aynı alanlarda çocuklara yönelik 66 saha çalışması gerçekleştirmiştir (Sosyal Ben Vakfı, ty.b)

2.2.5.1.5. UNICEF

UNICEF, 1946 yılında kurulmuş olan Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu'dur (UNICEF Türkiye Milli Komitesi, ty). UNICEF 190 ülkede, çocukların hayatta kalmalarını sağlamak, haklarını korumak ve geliştirmek, çocukların kendi potansiyellerini gerçekleştirecekleri bir ortam yaratmak amacı ile faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca dünya çocuklarına hizmet etme amacı güden çalışmalara erişimi kolaylaştırmak için de dünya genelinde alan ile ilgili ortaklarla işbirliği yapmaktadır. UNICEF, her çocuğun hayatta kalma ve gelişme hakkının olduğunu vurgulamakta ve savunmaktadır. Bunun yanında resmi web sitesinde her çocuğun öğrenme hakkına sahip olduğuna, cinsiyet eşitliğini ilerletmek için kız çocukların potansiyellerini gerçekleştirmek için sosyal, politik ve ekonomik alanlara katılım hakkının olduğuna değinmektedir. 190 ülkedeki çocukların durumunu öğrenmek için araştırmalar ve analizler yapmakta, çocukların durumları ile ilgili istatistik verileri sunmaktadır (UNICEF, ty.d).

UNICEF; Doğu Asya ve Pasifik, Doğu ve Güney Afrika, Avrupa ve Orta Asya, Latin Amerika ve Karayipler, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Güney Asya, UNICEF'in Ulusal Komite Ülkeleri, Batı ve Orta Afrika olmak üzere 8 bölgede çalışmalar yürütmektedir (UNICEF, ty.e). Bu bölgelerde yardıma ihtiyaç duyan çocuklar için programlar ve kampanyalar geliştirmek ve uygulamak için analizler yaparak raporlar oluşturmaktadır. Bu raporları ve verileri dünyanın bilgisine

sunmaktadır. UNICEF'in verileri, bu alanda yapılan en kapsamlı ve önde gelen kaynaklardandır. Bu veriler gerek UNICEF'in gerekse diğer kuruluşların ilgili alanlarda, gerekli kampanya ve projelerin oluşturulması ve uygulanması için önemli kaynak teşkil etmektedir (UNICEF, ty.b).

Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren söz konusu 5 STK, çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi alanında, çocuklar için farklı ilkelerle farklı temelde faaliyetler yürütmektedir. Başta yaşam hakkı olmak üzere eğitim, sağlık, katılım haklarının yanında çocukların, sosyal kimliklerinin ve potansiyellerinin farkına vardırmaya yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Tüm bu çalışmalar; çocukların haklarını yaşaması ve hayatlarında bir takım iyileştirmelerin olması yanında, dünyadaki çocuk algısının değişmesi, gelişmesi ve çocuk hakları alanında farkındalığın sağlanması bağlamında önem arz etmektedir.

2.2.5.2. Çocuk Hakları Alanında Ulusal Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar

Türkiye'de bulunan STK'lar Türk Medeni Kanunu'nda dernekler ve vakıflar olarak düzenlenmiştir. Derneklerin Madde 90'da; tüzüklerinde belirtilen çalışma şekilleri ve konuları üzerine amaçları doğrultusunda faaliyette buldukları belirtilmektedir. Bunun yanında Madde 91'de ise derneklere yine amaçları doğrultusunda yurtdışında şube açma, ilgili yurtdışı STK'ları ile işbirliği yapabilme ve bu STK'lara üye olabilme hakkı tanımaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda vakıfların faaliyetleri ile ilgili direkt olarak bir madde bulunmamaktadır (Türk Medeni Kanunu, 2001).

Türkiye'de ulusal düzeyde 7 tane STK çocuk hakları alanında faaliyet gerçekleştirmektedir. 7 sayısı ulaşılan kesin bir sayı değildir. Tüzüklerine veya sitelerine ulaşılan STK'lar incelenmiş ve bu doğrultuda, ulusal düzeyde faaliyet gösteren STK'lar saptanarak 7 sayısına ulaşılmıştır. Söz konusu STK'lar Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü adresinden derlenmiş olup araştırma sırasında sitede adı bulunmayan ve İstanbul'da görev yapan 1 tane daha STK' saptanmıştır. Fakat saptanan bu dernek yerel düzeyde faaliyet gösteren bir dernektir. Saptanan her bir ulusal STK'nın, web siteleri ve tüzükleri incelenerek faaliyet alanları/düzeyleri belirlenmiştir.

2.2.5.2.1. Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği

2007 yılında kurulan dernek, yuva ve yurtlarda yaşayan ve bir dönem yaşamış olan çocuklar için çalışan bir STK'dır. Bu dernek faaliyetlerini gönüllü olarak kuruluşlarda eğitmenlik yaparak, yuvadan ayrılmış çocuklar ve gençlerin daha iyi yaşam sağlamaları için yapılan çalışmalara destek vererek, öğrencilere burs vererek, kayıt ve sınavlarına yardımcı olarak gerçekleştirmektedir. Ayrıca çocukların arkadaşları ile görüşme ve sosyalleşme için piknik gibi etkinlikler de gerçekleştirmektedir. Derneğin faaliyetlerinin temel önceliği sosyalleşme ve hayatlarına sağlam adımlar katmaya dayanmaktadır (Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği, ty).

2.2.5.2.2. Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği

2003 yılında kurulan dernek, gelişim ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve desteğin sağlanması için gerekli savunuyu yapmaktadır. Bu bağlamda dernek tüm çocukların gelişimini izleme ve değerlendirme, ailelere yönelik çocuk gelişimi ve eğitimi kapsamında erken müdahale programları hazırlamak, çocukların lehine diğer meslek grupları ve kuruluşlar ile iletişime geçmek şeklinde faaliyet gerçekleştirmektedir (Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği, ty).

2.2.5.2.3. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği

1988 yılında kurulan Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği: bilimsel bilgiler üretmek, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi edinmek ve paylaşmak, bu verileri ilgili kuruluşların birbirleriyle paylaşacakları ve işbirliği yapacakları bir ortam yaratmak, çocuklara yönelik faaliyetlerde çalışan çalışanlar için istismar ve ihmal konusunda bilinçlendirilmesini sağlayarak istismar ve ihmale uğramış çocuklar için danışmanlık ve yardım çalışmaları yürütmek amaçları ile çalışmalarını sürdürmektedir (Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, ty).

2.2.5.2.4. Çocukla Yaşam Derneği

2014 yılında kurulan dernek, özellikle köy ve gecekondu gibi dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar başta olmak üzere, ihtiyacı olan çocukların eğitimine, sosyal, psikolojik, kültürel ve ekonomik alandaki sorunlarına yönelik çözüm üretmek amacı ile kurulmuş bir STK'dır. Bu bağlamda çocukların söz konusu alanlarda eğitimine ve gelişimine destek vermek için araştırmalar yapmakta, bilimsel araştırma ve işbirliği

çalışmalarını desteklemektedir. Ayrıca çocuklar için daha sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam alanı oluşturmak için yapılan savunuculuk çalışmalarına da destek vermektedir. Engelli çocuklar, sokak çocukları, şiddete uğrayan çocuklar gibi dezavantajlı gruplardaki çocukların toplumsal yaşama katılımı için çalışmalar yapmakta, çocukların fiziksel, ruhsal ve sağlık açısından problemlerinin tespiti durumunda destek hizmetlerinin verilmesine de katılım gerçekleştirmektedir (Çocukla Yaşam Derneği, ty).

2.2.5.2.5. Çocuklar Gülsün Diye Derneği

2010 yılında sanatçı Gülben Ergen öncülüğünde kurulan dernek, okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak amacı ile kurulmuştur. Türkiye'nin çeşitli illerinde toplamda 38 anaokulu inşaatını tamamlamış, içerisini çağdaş eğitim materyalleri ile donatarak Milli Eğitim Bakanlığı'na teslim etmiştir. 120 farklı okuldaki 7 bin öğrenci için 185 bin 639 adet oyuncak, kitap ve kırtasiye malzemesi yardımı gerçekleştirmiştir. Dernek, okulöncesi eğitimin yaygınlaşmasına katkı sağlamak amacı ile okullar açmayı ve gönüllülerin göndereceği oyuncak, kitap ve kırtasiye materyallerini de çocuklara ulaştırmaya devam etmeyi amaçlamaktadır (Çocuklar Gülsün Diye Derneği, ty).

2.2.5.2.6. ICC

Uluslararası Çocuk Merkezi olarak adlandırılan International Children's Center (ICC), Paris'te 1949 yılında kurulmuştur. 1999 yılında mali güçlükler nedeniyle Paris'teki faaliyetleri sonlandırılmış, 2004 yılında Ankara'da dernek statüsü kazanmıştır (ICC, ty.c). Yeni Doğan ve Erken Çocukluk Gelişimi, Çocuk Sağlığı, Adolesan ve Üreme Sağlığı/Hakları, Kadın Sağlığı ve Hakları başlıklı sağlık programları ile cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının daha da güçlendirilmesini, bebek ve çocuk ölümlerinin azaltılmasını, anne sağlığının iyileştirilmesini, HIV, AIDS hastalıkları ve salgınlara mücadelede katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (ICC, ty.b).

Çocukların Demokratik Karar Alma Süreçlerine Katılımı, Ağ Oluşturma ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Kapasitelerinin Güçlendirilmesi, Çocuk Hakları Uygulamalarının İzlenip Raporlanması, Çocuk Haklarının Yaygınlaştırılması isimli insan hakları programları ile de çocuk haklarını tanıtmayı ve yaygınlaştırmayı,

ÇHS’de belirtilen tüm prensiplerin çocukları kapsayan her alanda uygulanmasını, siyasi/ekonomik/sosyal ve kültürel alanlarda söz konusu insan hakları programlarının eksiksiz olarak uygulanmasını ve mevcut durumun izlenerek raporlanmasını ve buna göre yeni programlar üretmeyi, uygulamayı hedeflemektedir (ICC, ty.a).

2.2.5.2.7. Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı İle Mücadele Derneği (UCİM)

Bireyin doğum evrensinden sonrasına kadar sağlıklı bir biçimde yetişmesini amaçlayan ve 2017 yılında kurulan dernek; fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan çocuğu her türlü ihmal ve istismardan korumak ve bunları önlemek amacıyla faaliyetler yürütmektedir. Faaliyetleri arasına bilimsel yöntemlerle bilgi edinmek ve üretmek, çocuk ihmal ve istismarına dair bilgileri yaymak, çocuk ile ilgili alanda çalışmalar yapan kimselerin birbirleriyle etkileşim kurabileceği ortam sağlamak, çocuklarla ilgili çalışmalar yapanlar için çocuk istismarı ve ihmali önlemek için gerektiğinde danışmanlık yapmak, çocuk istismarı ile ilgili dava, şikayet, hukuki işlem veya işlerde yardım sağlamak ve destek olmak, konu ve amaç doğrultusunda her türlü sosyal projeler hazırlamak, çocuk istismarı ile ilgili her türlü tanı, teşhis ve tedavi kapsamında sığınma ve rehabilitasyon merkezleri açmak, işletmek gibi faaliyetler girmektedir (Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı İle Mücadele Derneği, ty).

2.2.5.3. Çocuk Hakları Alanında Yerel Düzeyde Faaliyet Gösteren STK’lar

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünün resmi web sitesinden incelenen verilere göre Türkiye’de çocuk hakları alanında faaliyet gösteren STK’lar 240 tanedir. 1 dernek ise araştırma esnasında bulunmuş olup toplamda bu alanda faaliyet gösteren dernek sayısı 241 olarak saptanmıştır. Bu STK’ların çoğu İstanbul’dadır ve sayısı 42’dir. 34 ilde ise çocuk haklarına yönelik kurulmuş ve faaliyet gösteren STK bulunmamaktadır (bkz. EK-3). Bu iller; Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Artvin, Bartın, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur, Düzce, Elazığ, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Isparta, Kars, Kastamonu, Kırıkkale, Kırklareli, Kilis, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van, Yalova ve Yozgat’tır.

Yukarıda listelenen bu STK’ların her biri çocuk haklarına yönelik tek bir alanda faaliyet göstermemektedir. Her biri kuruluş amacı ve faaliyetlerine göre çocuk

haklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlayan çalışmaları ve araştırmaları pek çok farklı alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu derneklerin her birinin faaliyetleri kuşkusuz farklı araştırmaların konusu olacak kadar çok ve değerlidir. Bu araştırmada bunlardan biri olan Çocuk Vakfı'nın alandaki çalışmaları, çocuk hakları sorununa katkısı açısından incelenmiştir.

2.3.ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Bu başlık altında, bu araştırma ile ilgili çalışmalar; çocuk hakları ve çocuk haklarının alt alanları, sivil toplum kuruluşları ve çocuk hakları alanında yapılmış çalışmalar şeklinde gruplandırılarak değerlendirilmiştir.

2.3.1. Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Alt Alanlarında Yapılmış Çalışmalar

Türkiye’de çocuk hakları alanına duyulan ilgi özellikle 2000’li yıllardan sonra uyanmıştır. Lisansüstü çalışmalar üzerinden yazını inceleyen Dünder ve Hareket (2017)’in çalışmasına göre 2006 yılından önce az sayıda yapılan çalışmalar 2006 yılından sonra ivme kazanmıştır. Bu çalışmaya göre tez çalışmalarının en çok; çalışan çocuklar açısından çocuk hakları (%28.6), çocuk suçluluğu bağlamında çocuk hakları (%21.0) ve ihmal ve istismar ekseninde çocuk hakları (%16.5) konu alanlarında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, çocuk hakları eğitimi ve bilişim teknolojileri, medyada çocuk hakları ve çocuk hakları eğitimi ve edebi eserler konu alanlarına ilişkin çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür (s.85).

Bu çalışmada da ilgili literatür incelendiğinde yazının genellikle, “çeşitli kesimlerin çocuk haklarına ilişkin algı, bilgi tutum ve görüş durumları¹, çocuk haklarına yönelik izlenen politikalar², istismar³, çocuk suçluluğu⁴, korunmaya muhtaç çocuklar⁵, çocuk işgücü⁶, çocuk ve katılım hakkı⁷ gibi daha özel alanlarda odaklandığı görülmektedir.

¹ Bkz. Yurtsever Kılıçgün (2001) ve Dinç (2015)

² Bkz. Mamur Işıklı (2013), Aktürk (2006), Şüheda Şimşek (2006)

³ Bkz. Aral ve Gürsoy (2001); Kara, Biçer ve Gökalp (2004); Tıraşçı ve Gören (2007); Acehan vd. (2013)

⁴ Bkz. Coşar (2005)

⁵ Bkz. Özdemir, Sefer ve Türkoğan (2008); Üstün ve Akman (2002)

⁶ Bkz. Makal (2006), Tor (2010)

⁷ Bkz. Erbay (2013), Değirmencioğlu (2008), Canbulut (2014)

Çocuklara yönelik izlenen politikaları ele alan çalışmalar Mamur Işıkcı (2013)'nın, Aktürk (2006)'ün ve Şüheda Şimşek (2006)'in çalışmalarıdır. Mamur Işıkcı (2013) doktora tezinde çocukların sosyal politika açısından ihtiyaçlarını belirlemeyi ve bu ihtiyaçlara yönelik hak temelli bir çocuk politikasının geliştirilmesi için bir model önerisi geliştirmeyi amaçlamıştır.

Aktürk (2006) çalışmasında, Türkiye'nin üyelik sürecinde çocuk politikaları konusunda yeterli düzeyde olmadığı ve bu alanda çalışmalar yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Şüheda Şimşek (2016) çalışmasında; AB'ye katılım müzakerelerinin resmen başladığı tarih olan 2005 yılı ve sonrası çocuk haklarındaki gelişmeleri değerlendirmekte ve genel olarak yıllar içinde kat edilen büyük bir gelişmeden bahsedilebilse de; varlığı aşikâr sorunların devam ettiği sonucuna varmaktadır.

İncelenen bu araştırmalarda, ağırlıklı olarak sivil toplum kuruluşlarının çocuk haklarını geliştirmedeki rolüne değinilmiştir. Mamur Işıkcı (2013) çalışmasında gelişen neoliberal politikalar nedeni ile devlete ait görevlerin çoğunun STK'lara devrolacağını ifade ederken, Aktürk (2006) çocuğun suiistimal ve istismardan korunması, ergen sağlığı ve gelişimi konularında devletin, sivil toplum örgütleri ile birlikte halkın ve ailenin Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanmasında iş birliği yapması ve uygulamaların izlenmesi için yöntemler geliştirilmesi gerektiğini; Şüheda Şimşek (2016) ise çocuk hakları konusunda STK'ların rolünün başlı başına bir çalışma konusu olabilecek kadar önem arz ettiğini ifade etmişlerdir. Ancak yazarların çalışmalarında STK'nın bu alandaki çalışmalarına ilişkin somut bulgular yer almamıştır. Çocuk Vakfı'nın alandaki rolüne ve öneminin tespitine yönelik yapılan bu çalışmada, yazarlar tarafından işaret edilen ancak çalışmalarında ele almadıkları STK'ların, sorunun çözümüne yönelik nasıl bir rol oynayabileceklerine ilişkin somut örnekler sunulmakta ve daha önceki çalışmaların ele almadığı yönler bu açıdan tamamlamaktadır.

STK'ları katılımcı kültürün gelişmesinin temel araçları olarak görüldüğü için Cömert ve Güleç (2004), Şahin ve Polat (2012) çocuk ve katılım konusunu ele alan çalışmalarda ise STK konusunda değinilmesi beklenir. Bu konuyu ele alan çalışmalar İnal (2017), Değirmencioğlu (2008), Erbay (2013), Canbulut (2014)'un

çalışmalarıdır. İnal (2017) çalışmasında temel olarak çocukluğun sosyal tarihi, çocuk olgusu, medya karşısında çocuk, çocuk hakları ve demokrasi, çocuğun eğitimdeki yeri konuları derinlemesine işlenmektedir. Ancak bu eser sivil toplum kuruluşları ile çocuk ilişkisini ele almamıştır. Erbay (2013) çalışmasında Türkiye'deki çocuk katılımının geçmişe oranla biraz daha iyi olduğunu fakat bu oranın hiç de yeterli olmadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada çocuk katılım hakkı aile, okul, yasaların hazırlık süreci, Çocuk Ceza Sistemi, sağlık kuruluşları, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve İl Çocuk Hakları Komitesi, evlat edinme ve koruyucu aile süreçleri, yerel yönetimler ve medya kapsamında işlenmektedir. Konu itibariyle benzer bir çalışma olan Canbulut (2014)'un çalışmasında ise çocuk katılım hakkını aile ve eğitim kurumları, eğitim sistemi, aile ve eğitim kurumları dışında kalan çocuklar çerçevesinde değinilmektedir. Ne var ki gerek Erbay (2013)'in gerekse Canbulut (2014)'un çalışmalarında, ağırlıklı olarak bürokratik yapılara yer verilmiş; çocuk katılım hakkı ve sivil toplum kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve çocuk ilişkisi üzerine bulgulara rastlanılmamıştır.

2.3.2. Sivil Toplum Kuruluşları İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Bu başlık altında da STK ve insan hakları, STK ve çocuk hakları, STK ve AB süreci, Türkiye'de STK'lar, STK ve Türk aileleri konularını işleyen çalışmalar değerlendirilmiştir.

TÜSEV'in (t.y) yapmış olduğu araştırma neticesinde Türkiye'de kurulan vakıfların %43,5'i eğitim, %28,9'u sosyal yardım alanlarında çalışırken, ancak %0,5'i hukuk, insan hakları ve demokrasi alanında çalışmaktadır. Derneklerin ise sadece %0,9'u insan hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesi için faaliyette bulunmaktadır. Bu istatistikler hak savunucu ve hak geliştirici dernek ve vakıfların Türkiye'de ne kadar az olduğunun göstergesidir.

Sivil toplum kuruluşları ile ilgili yapılan literatür çalışmaları incelendiğinde, bu çalışmaların STK'lar ile insan hakları⁸, çocuk hakları⁹, AB süreci¹⁰, Türkiye'deki

⁸ Bkz. Akdemir (2006)

⁹ Bkz. Mamur Işıklı (2019), Boztilki (2016)

¹⁰ Bkz. Çubukçu Yıldızlı (2012)

STK yapılanması¹¹ ve Türk aileleri¹² konularında yapılmış çalışmalar olduğu görülmektedir.

Bu araştırma ile ilgili çalışmalar Mamur Işıkcı (2019)'nın çalışması ile Boztilki (2016)'nin yüksek lisans tez çalışmasıdır. Mamur Işıkcı (2019)'nin çalışmasında Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan STK'ların yapısını incelemekle beraber, bu STK'ların çocuk haklarının geliştirilmesi için alana yaptığı katkıları işlemektedir. Çalışmanın sonucunda ise söz konusu bölgede çocuk haklarına yönelik STK'ların oldukça sınırlı olduğu, bazı şehirlerde çocuklara yönelik doğrudan dernek bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca Mamur Işıkcı bu çalışmasında bu STK'ların politika yapım sürecine etki edebilecek kadar güçlü ve nitelikli olmadığını da saptamıştır.

Boztilki (2016) çalışmasında çocuk koruma uygulamalarındaki rolünü birer STK olan Mutlu Yuva Mutlu Yaşam Derneği, Koruncuk Vakfı ve Şefkat Vakfı örnekleri ile açıklamaktadır. Yazarın yapmış olduğu çalışma STK'ların çocuklara yönelik yapmış olduğu çalışmalar bağlamında bu çalışma ile benzer nitelik taşımaktadır ve araştırılan problem benzerdir. Her iki çalışma da çocuklara yönelik kurulan STK'ların çocuk haklarını geliştirme ve korumada yerini kendine problem olarak edinmiştir. Her iki çalışma da çalışmasında problemi belirli STK'ların incelenmesi bağlamında ele almıştır. Fakat Boztilki söz konusu STK'ların yalnızca çocuk hakları alanında, çocuk koruma uygulamalarına yapmış olduğu katkıları incelemektedir. Bu araştırma ise çocuk hakları alanına genel bir yaklaşım sunmaktadır.

İnsan hakları kapsamında yapılan bir çalışma olan Akdemir (2006)'in çalışmasında ise siyasi olgulardan uzak olan sivil toplum kuruluşlarının insan haklarını tanıtmaya, savunma ve korumada yerinin ve öneminin yadsınamaz olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada direkt olarak çocuk hakları ve STK ilişkisi ele alınmamaktadır. Çubukçu Yıldızlı (2012)'nin çalışmasında ise Avrupa Birliği sürecinin Türkiye'deki STK gelişimini olumlu yönde etkilediği, toplumun bu konu hakkında seminer ve medya aracılığıyla bilgilendirilmesi gerektiği, ayrıca hem

¹¹ Bkz. Talas (2011)

¹² Bkz. Demirkan (2006)

toplumun hem de sivil toplum yöneticilerinin sivil toplum konusu hakkında bilinçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Talas (2011) çalışmasında, gelişmiş bir STK yapısı ile Türkiye'nin gelişmiş, çağdaş ve müreffeh bir Türkiye olacağı ifade edilmektedir. Demirkan (2006)'nın çalışmasında ise Türk aile yapısının korunması ve güçlenmesi için sivil toplum kuruluşları ve devletin işbirliği yapmasının gerekliliği anlatılmaktadır. Bu çalışmalarda ağırlıklı olarak STK'ların geliştirilmesi konuları üzerinde durulmuş olup çocuk haklarını geliştirme, koruma veya STK-çocuk ilişkisi üzerine bulgulara rastlanılmamıştır.

Sonuç olarak çocuk hakları ve sivil toplum kuruluşları kapsamında yapılmış olan diğer çalışmalar bu araştırmanın belli konularına değinmektedir. Ya çocuk hakları ve alt alanlarına ya da sivil toplum kuruluşlarına yer vermektedir. Bu araştırmanın konusu ile en doğrudan iki çalışmaya erişilmiştir. Bunlar Mamur Işıkçı (2019) çalışması ile Boztilki (2016) yüksek lisans tezi çalışmalarıdır. Bu da literatürde çocuk hakları ve sivil toplum kuruluşu ilişkileri konusunda yapılan çalışmaların ne kadar sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu önemli eksikliğin bir nebze giderilmesi için bu çalışma önem atfetmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma gurubu, veri toplama teknikleri, çalışma grubu, verilerin çözümlenmesi, geçerlik ve güvenilirlik içerikleri açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çocuk haklarına yönelik faaliyet gösteren Çocuk Vakfı'nın rolü ve önemini belirlemeye çalışan bu araştırmada derinlemesine veri elde etmek amaçlandığından nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman taraması gibi tekniklerin kullanıldığı, algıların ve olayların gerçek ortamında bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlayan bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Karataş, 2015: 63).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma gurubunu Çocuk Vakfı kurucusu ve Yönetim Kurulu üyeleri oluşturmaktadır. Kurucusunun da üyesi olduğu Çocuk Vakfı Yönetim Kurulu 5 üyeden oluşmaktadır. Bu üyeler Mustafa Ruhi Şirin (kurucu), Ahmet Emre Bilgili, Melikşah Yasin, Can Soysal ve Fahri Safa Küpçü'dür. Vakıfta Yönetim Kurulu haricinde 200 üyeyi aşkın Danışma Kurulu üyesi de görev yapmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu ise yalnızca Yönetim Kurulu üyeleri oluşturmaktadır. Yönetim Kurulu üyelerinden 1955 doğumlu Mustafa Ruhi Şirin, prodüktör ve yazardır. 1960 doğumlu Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili, sosyolog ve şuanda MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürü'dür. 1975 doğumlu Prof. Dr. Melikşah Yasin, hukukçu ve İstanbul Üniversitesi öğretim üyesidir. 1963 doğumlu Can Soysal prodüktör ve televizyon yöneticisi, 1978 doğumlu Fahri Safa Küpçü ise hukukçu ve avukattır.

Araştırmada yüz yüze görüşmek üzere tüm üyelere başvuruda bulunulmuş, ancak çeşitli nedenlerle 4 üye ile görüşme gerçekleştirilememiştir. Görüşme yapmayı kabul eden tek üye (kurucu) olan Mustafa Ruhi Şirin Vakfın kurucusu olup prodüktör ve yazardır.

Araştırmayı gerçekleştirmek için Çocuk Vakfı kurucusu Mustafa Ruhi Şirin ile iki kez görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak birer saat sürmüştür. Çalışma boyunca Vakıf ile ilgili dokümanlar yöneticiden talep edilerek incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman taraması ve görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan görüşme yöntemi, görüşülen insanların perspektiflerini, tecrübelerini, bilgilerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir. Görüşmede kullanılan yöntem ise sözlü iletişimidir. Sözlü iletişim kolay görünse de katılımcı sözlü iletişimi (görüşmeyi) gerçekleştirmek için görüşme formlarının hazırlanması, test edilmesi, görüşmenin ayarlanması ve gerçekleştirilmesi gibi pek çok yoğun eğitimden geçmektedir. Bu süreç sonunda görüşme yöntemi ile bilgi elde edilmektedir. Kullanılan bir diğer nitel veri tekniği ise doküman taramasıdır. Doküman taraması gerek tek aşına gerekse gözlem ve/veya görüşme yöntemi ile elde edilen bilgileri zenginleştirmek ve desteklemek amacıyla çeşitli dokümanların (belge, rapor, görüşme kayıtları, resim, grafik sunumlar...) taranması ve incelenmesini esas alan bir yöntemdir (Yıldırım, 1999).

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak sivil toplum kuruluşlarının çocuk hakları alanındaki etkisi ve bu hakları geliştirme ve koruma bağlamındaki çalışmaları, doğal ortamında araştırılarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 5 üyeden oluşan Çocuk Vakfı Yönetim Kurulu üyesi ve kurucusu olan Mustafa Ruhi Şirin ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde kendilerine sorun tespiti, politika geliştirmede vakfın etkisi, danışmanlık ve rehberlik, araştırma, yardım, işbirliği faaliyetleri ile vakfın benimsediği ilke-değerler ve alanda yaşanan sorunlar kapsamında sorular yöneltmiştir. Bu sorular (bkz. EK-1) çocuk hakları alanında yaşanan sorunlar temelinde hazırlanmış olup uzman kişilerin denetiminden geçirilerek, soruların güvenliği sağlanmıştır.

Ayrıca Çocuk Vakfı'nın yapısı, tanıtımı ve faaliyetlerine ilişkin dokümanlar; raporlar (araştırma vb.), kampanyalar, kongreler, seminerler, mektuplar, faaliyet çalışmaları; Çocuk Vakfı'ndan, web sitesinden ve görüşmecilerden elde edilmiştir.

Bu dokümanlar çocuk hakları sorunları ve çocukların durumlarını ortaya koyan rapor, araştırma, kampanya, kongre ve seminerler; çocuk hakları ile ilgili faaliyet yürüten bürokratlara yazılan mektuplar; vakıf faaliyetleri ile ilgili sorulan görüşme soruları ve vakfın yöneticisinin tuttuğu günlüklerdir. Bu kapsamda Vakıf kurucusu ve yöneticisi Mustafa Ruhi Şirin'e ait 21 Kasım 1979 yılından 25 Mayıs 2015 yılına kadar tutulan 112 sayfalık "Türkiye'nin Çocuk Hakları Ödevi" başlıklı kişisel günlüklerden de önemli ölçüde yararlanılmıştır. Bunlar haricinde çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi içinse çocuk hakları konusu ile ilgili pek çok kaynaktan da doküman taraması ile bilgi edilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Doküman taraması ve görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi yöntemi toplumsal davranışı, olayları ve olguları etkilemeden gerçekleştirilebilen, metin içeriği toplama ve analiz etme yöntemidir. İçerik analizi toplanan verilerin kodlaması, kategori ve temaların oluşturulması, şeklinde gerçekleşmektedir (Türkiye Bilimler Akademisi ty). Araştırmada gerçekleştirilen kodlama ve temalar çocuk hakları alanında yaşanan sorunlar ve Çocuk Vakfı'nın yapmış olduğu faaliyet alanları temelinde hazırlanmıştır. Kodlama ve temalar yazar ve 2 uzman kişi ortaklığında hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kodlama ve temalar uzman denetiminden geçirilmiştir.

Bu kapsamda doküman analizi ve görüşmelerden elde edilen bulgular; Çocuk Vakfı'nın yapısı ve işleyişine, faaliyetlerine, çocuk hakları politikasının oluşturulmasında etkisine, çalışmasına engel teşkil eden sorunlara yönelik bulgular olarak 4 ana başlık (Bkz. Dördüncü Bölüm) ve bir tabloda (Bkz. Tablo-1) toplanmıştır. Bu bağlamda Çocuk Vakfı hakkında elde edilen bilgiler içerik analizi yöntemi ile çıkarım ve yorumlama yapılmaya çalışılmıştır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlilik

Nitel araştırmalar, araştırmacının bulgularına ve yorumlarına dayandığı için geçerlik ve güvenliğinin düşük olduğuna yönelik eleştiriler almaktadır. Nitel araştırmanın niteliğini artırıcı bir takım ölçütler kullanılmaktadır. Bu ölçütlerden başlıcaları; kodlama, araştırma soruları, veri toplama ve analiz teknikleri arasında uyumun sağlanması, uygun veri toplama ve analiz yöntemlerinin kullanılması,

inanılabilir bulgulara ulaşılması, uygulamada kullanılacak sonuçlara ulaşılması, uzman denetimidir (Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018: 47). Bu doğrultuda, bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için aşağıdaki nitelik arttırıcı ölçütler kullanılmıştır.

1. Kodlama güvenilirliği: Kodlama ile elde edilen veriler daha kolay bir şekilde kavramsallaştırılabilir. Kodlamada veriler sistemleştirilerek ve belli temalara uyarlanarak görünür hale getirilir. Böylelikle verilerin analizinde ve derinlemesine çıkarım yapmada kodlama tekniği kullanılmaktadır (Baltacı, 2017: 5). Bu bağlamda bu araştırmada, Çocuk Vakfı ile ilgili elde edilen veriler kodlanarak sistematik bir hale getirilmiştir (Bkz. EK-9). Ayrıca verilerin analizine araştırmacı yanında bir alan uzmanı öğretim üyesi katılmış, araştırmacı ile uzman kodlayıcı arasında tam bir uyum sağlanmıştır.
2. Araştırma süreci, çalışma grubu, verileri toplanması, çözümlenmesi ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.
3. Araştırmada doküman analizi ve görüşme teknikleri kullanılarak veri toplama teknikleri çeşitlendirilmiştir.
4. Görüşme soruları uzman denetiminden geçirilerek güvenilirliği sağlanmıştır.
5. Verilerin yorumlanmasında araştırmada incelenen dokümanlardan ve görüşme kayıtlarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde Çocuk Vakfı'nın yapısı ve işlevine, faaliyetlerine, Türkiye'nin çocuk hakları politikasının oluşturulmasında Vakfın etkisine, Vakfın çalışmasına engel teşkil eden sorunlara yönelik bulgular ayrıntılı olarak işlenmiştir.

4.1. Çocuk Vakfı'nın Yapısı ve İşleyişine Yönelik Bulgular

Bu başlık altında Çocuk Vakfı'nın tüzüğü, yapısı, amacı, benimsemiş olduğu ilke ve değerleri ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

4.1.1.Çocuk Vakfı'nın Tüzüğü

3 Aralık 1990 tarihinde Mustafa Ruhi ŞİRİN tarafından kurulan ve 13 Şubat 1991 tarihli ve 20785 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak resmi nitelik kazanan (Çocuk Vakfı, 1990) Çocuk Vakfı'nın tüzüğü vakfın; adı, merkezi ve adresi, kuruluş amacı, faaliyetleri, kurucusu, mal varlığı, gelirleri ve gelirlerin sarf şekli, idare uzuvları, son bulması, Yönetim Kurulu olarak dokuz bölümden/başlıktan oluşmaktadır.

Tüzükte belirtildiği şekilde vakfın adı Çocuk Vakfı'dır. Merkezi İstanbul'dur ve Yönetim Kurulu kararı ve ilgili birimlerin izni ile Türkiye'nin her yerinde ve yurtdışında büro, temsilcilik ve şube açılabilir.

Tüzükte belirtilen faaliyetler ise çocuğa yönelik yayınlar hazırlamak ve yayınlamak, aile ve çocuk esaslı çalışmalar yapacak ve yapılan çalışmalarını inceleyecek *Aile ve Çocuk Araştırma Merkezi*'ni kurmak, eğitim alanındaki sorunların tespiti ve çözümleri konusunda *Çocuk Eğitimi Konseyi*'ni organize etmek, çocuk sağlığının ve ilgili tesislerin korunması bağlamında *Çocuk Sağlığı Danışma Konseyi*'ni kurmak, çocuk edebiyatının yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için *Çocuk Edebiyatı Enstitüsü*'nü kurmak, çocuk ile ilgili ilmi araştırmalar yapmak ve yaptırmak, çocuk yuvaları ve kreşler açmak, işletmek, çocuk evleri açmak ve bu evlerin varlığını yaygınlaştırmak, *Çocuk Radyosu*, *Çocuk Sineması*, *Çocuk Müziği Kulüpleri* ve *Çocuk Televizyonu* kurmak ve işletmek, *Çevre-Resim-Kitap-Spor kulüpleri* kurmak, çocuk yıllığı hazırlamak, çocuk seminerleri, bültenleri,

programları, kursları gerçekleştirmek, yeteneği ve ihtiyacı olan çocuklar için burs vermek ve eğitim masraflarını karşılamak, *Çocuk Gazetesi* ve *Çocuk Dergisi* yayınlamak gibi faaliyetlerdir.

Vakfın gelirleri ise tüzüğünde belirttiği üzere, vakfın sahip olduğu mal varlığının işletilmesi sonucu elde edilen gelirler, yapmış olduğu ve yapacağı faaliyetlerinden elde edilen gelirler, amaç ve faaliyetler doğrultusunda yapılacak olan bağışlar, mevzuata uygun olan diğer gelirler, üyelerin aidatları gibi gelirlerdir.

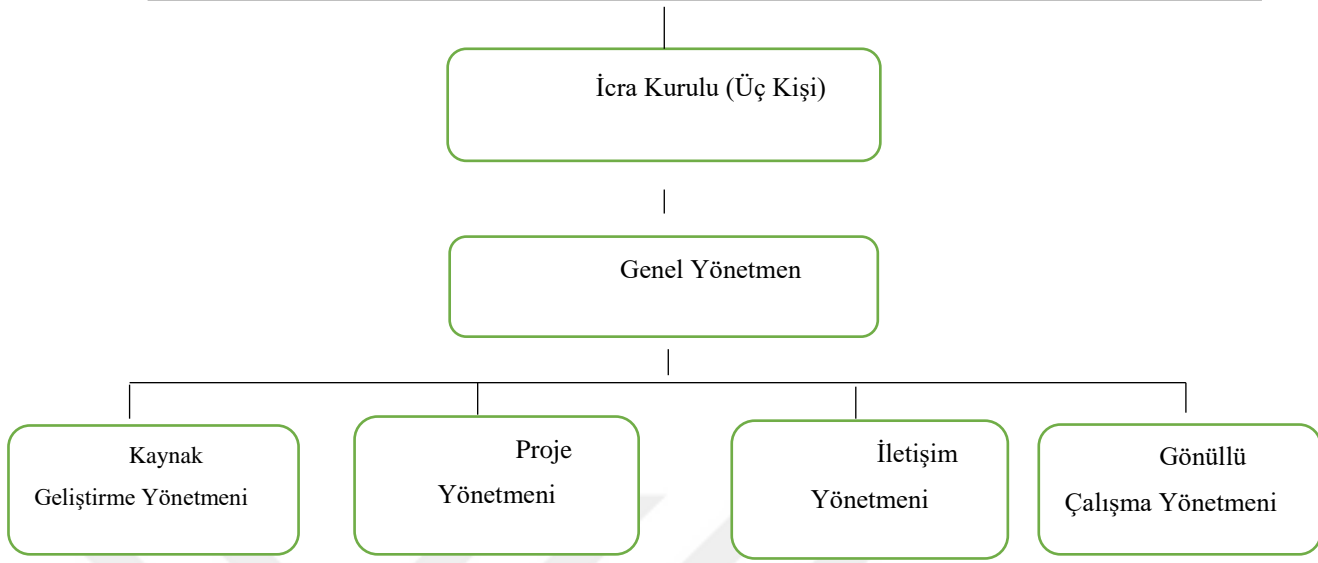
Vakfın son bulması hususu, yönetim kararı veya diğer nedenlerden dolayı son bulması durumunda, yine yönetim kararı ile tüm mal varlığı ile aynı amaçlara hizmet eden başka bir vakfa devredileceği şekline belirtilmektedir (Çocuk Vakfı,1990). Vakfın Yönetim Kurulu'na ise çalışma gurubu başlığında ayrıntılı olarak değinilmiştir.

4.1.2. Çocuk Vakfı'nın Yapısına Yönelik Bulgular

-
- Aile ve Çocuk Kültürü Araştırma Merkezi Danışma Kurulu
 - Çocuk Sağlığı Danışma Kurulu
 - Çocuk Eğitimi Danışma Kurulu
 - Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi Danışma Kurulu (ÖYÇAM)
 - Çocuk Hakları Okulu Danışma Kurulu
 - Çocuk İhmali ve İstismarı Danışma Kurulu
 - Güç Koşullardaki Çocuklar Danışma Kurulu
 - Engelli Çocuklar Danışma Kurulu
 - Çocuk ve Yaşama Mekânları Danışma Kurulu
 - Çocuğa Özgü Adalet Sistemi Danışma Kurulu
 - Çocuk Edebiyatı Okulu Danışma Kurulu
 - Çocuk ve Sanat Danışma Kurulu
 - Çocuk ve Medya Danışma Kurulu
 - Karagöz Okulu Danışma Kurulu

- Türk Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi Danışma ve Değerlendirme Kurulu

Şekil 1: Çocuk Vakfı'nın Yapısı

Resmi Gazete de yayımlanan tüzüğüne göre Vakfın Yönetim yapısı Şekil 1'de görüldüğü gibi şu organlardan oluşmaktadır: Çocuk Vakfı Yönetimi, Danışma Kurulu (Aile ve Çocuk Kültürü Araştırma Merkezi Danışma Kurulu, Çocuk Sağlığı Danışma Kurulu, Çocuk Eğitimi Danışma Kurulu, Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi Danışma Kurulu (ÖYÇAM), Çocuk Hakları Okulu Danışma Kurulu, Çocuk İhmali ve İstismarı Danışma Kurulu, Güç Koşullardaki Çocuklar Danışma Kurulu, Engelli Çocuklar Danışma Kurulu, Çocuk ve Yaşama Mekânları Danışma Kurulu, Çocuğa Özgü Adalet Sistemi Danışma Kurulu, Çocuk Edebiyatı Okulu Danışma Kurulu, Çocuk ve Sanat Danışma Kurulu, Çocuk ve Medya Danışma Kurulu, Karagöz Okulu Danışma Kurulu, Türk Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi Danışma ve Değerlendirme Kurulu), İcra Kurulu ve Genel Yönetmen (Kaynak Geliştirme Yönetmeni, Proje Yönetmeni, İletişim Yönetmeni, Gönüllü Çalışma Yönetmeni) kollarından oluşmaktadır (Çocuk Vakfı, ty.b)

4.1.3. Çocuk Vakfı'nın Amacına Yönelik Bulgular

Web sitesinde vakıf; çocuğun her alanda gelişmesine yardımcı olmak, çocuk psikolojisi/sağlığı/eğitimi alanlarında mevcut verilere göre mevcut çocuk sorunlarının çözümlerine yardımcı olacak çalışmalar ve araştırmalar yapmak, çalışan

çocuk sorunlarına çözüm önerileri üretmek, aile-çocuk sosyal araştırmaların sonuçlarını paylaşmak, çocuklara zarar verecek her türlü etkenler karşısında koruyucu önlemler geliştirmek, çocuk haklarının korunmasını sağlayacak faaliyetler yapmak, çocukların dünyanın bilincinde olmasını sağlamak, çocukların dil, sanat ve edebiyat becerilerini geliştirecek çalışmalar yürütmek, erdemli/şefkatli/ahlaklı/saygılı/sağlam karakterli yeni nesiller yetiştirmek amaçları ile faaliyet gerçekteştirdiğini belirtmektedir.

Genel olarak *“Bir çocukta bütün çocukları düşünmek...”* felsefi yaklaşımıyla *“dünyada ve Türkiye’de tek bir problemlili çocuk kalmayınca kadar çalışmalarını yürütmek ve çocukların toplumlarda öncelik haline getirilmesini sağlamak”* temel amacıyla hareket etmekte ve faaliyetlerini gerçekteştirmektedir (Çocuk Vakfı, ty.c).

Vakfın kurucu üyesinin günlük notlarında Çocuk Vakfı’nın çocuk hakları anlayışında; öncelikle çocuk haklarının korunması mı yoksa geliştirilmesi mi gerektiğini sorgulamaktadır. Cevaben, elbette ilk önce hakların geliştirilmesi gerektiğini ve bu bağlamda Türkiye’de öncelikle anayasadan başlayarak çocuk ile sözleşme imzalamadıkça, ne çocuğun korunabileceğini ne de çocuk hakları kültürünün geliştirilebileceğini dile getirmiştir. Ayrıca kurucu üye, mevcut çocuk algısının da değiştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda ise çocuk haklarını yetişkinlerin öğrenebilmesi için çeyrek yüzyıllık kültürel bir programın hazırlanması gerektiğini ve devleti değil, insanı-bireyi merkeze alan bir zihniyet değişiminin gerçekteşmesi gerektiğini de notlarında belirtmektedir.

“... Çocuğun korunması kavramı ile çocuğun haklarının korunması kavramının aynı amaç için kullanılmasına çekinceli yaklaşıyorum. Niçin çocuk haklarını koruyalım? Hakları korumak mı geliştirmek, uygulamak ve hayata geçirmek mi? Hiç şüphesiz geliştirmek, uygulamak ve hayata geçirmek... Türkiye, yavaş ve ağır da olsa çocukla ilgili yolunu açacak. Anayasa’dan başlayarak çocukla yeniden sözleşme imzalamadıkça ne çocuğu koruyabiliriz, ne de Çocuk Hakları kültürünü geliştirebiliriz... (13 Ekim 1998)

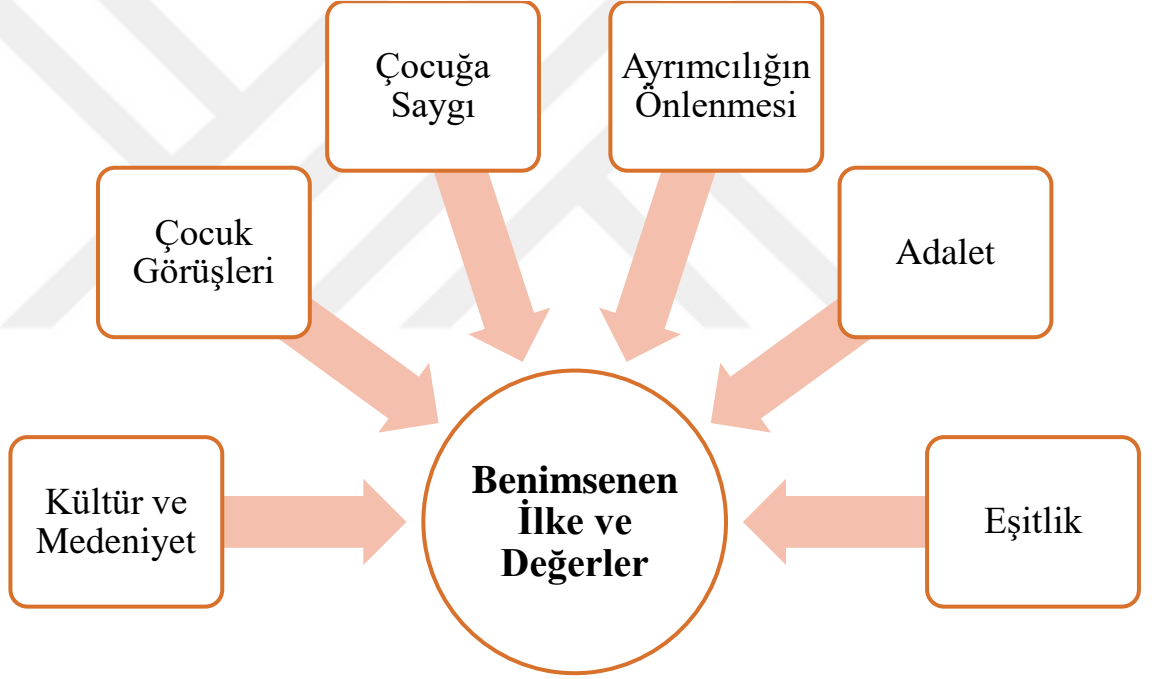
...Çocuk algımızı gözden geçirmeliyiz. Çocuk Haklarını yetişkinlerin öğrenmesi için çeyrek yüzyıllık bir kültürel program

uygulamalıyız. Devlet'i değil insanı-bireyi merkeze alan bir zihniyet değişimi gerçekleşmeden ne 12 Eylül anayasası değişir ne de yasalar insan haklarıyla uyumlu duruma gelebilir... (20 Kasım 1998)"

Bu ifadelerden yola çıkıldığında derneğin asıl amacının çocuk hakları algısının toplumsal düzlemde değiştirilmesi olduğunu söylemek mümkündür.

4.1.4. Çocuk Vakfı'nın Çocuk Hakları Çalışmalarında Benimsemiş Olduğu İlke ve Değerler

Bu başlık altında Çocuk Vakfı'nın çalışmalarını gerçekleştirirken benimsemiş olduğu ilke ve değerler üzerine incelemeler yapılmış, bu ilke ve değerler şematik şekilde sunulmuştur.

Şekil 2: Çocuk Vakfı'nın Faaliyet Gerçekleştirirken Benimsediği İlke ve Değerler

Vakıf'ın benimsemiş olduğu ilke ve değerler kültür ve medeniyet, çocuk görüşleri, çocuğa saygı, ayrımcılığın önlenmesi, adalet ve eşitliktir.

Vakfın, çocuk ile ilgili sorunların çözümünde öncelikle *kültür ve medeniyet* ilkeleri çerçevesinde hareket ettiklerini ifade etmektedir. Çünkü ortaya çıkan çocuk sorunlarının birer sosyolojik olgu olduğunu ve kültür-medeniyet olgusunun sorun

çözme mekanizmasını harekete geçirmeden çocuk/insan sorunlarında çözüme erişilemeyeceğini öngördüklerini belirtmektedirler.

“... Çocuk Vakfı, çocukla ilgili sorunların çözümünde öncelikle kültür ve medeniyet dairemiz içinde çocukla ilgili kültürel değerlerden hareket edilmesini benimsiyor. Çünkü hayat çemberi içinde ortaya çıkan her çocuk sorunu kendine özgü sosyolojinin bir sonucudur. Düşünce zembereği çalışan her kültür-medeniyet çevresinin sorun çözme yeteneği harekete geçmeden çocuk/ insan sorunlarının çözülemeyeceğini öngörüyoruz...(görüşme)”

Çocuk Vakfı kurucu üyesi, çocuk ve çocuk hakları algısının, her ülkenin sahip olduğu kültür, medeniyet ve çocuk felsefesi doğrultusunda geliştiğini belirtmektedir. Dolayısıyla her çocuğun bir kültür içinde doğduğu gerçeği ile toplumun, medeniyet fikri ile insan yetiştirme anlayışına yönelmesi gerektiğini ifade etmektedir. Böylece medeniyet merkezli bir bakış açısının, çocuğu soyut bir varlık olarak algılamak yerine çocuğa verilen değeri anlamamızı kolaylaştıracağını da eklemektedir.

“...Her çocuğun bir kültür içine doğduğu gerçeğinden hareketle, medeniyetin çocuk açılımına ve yorumuna ulaşarak, medeniyet fikriyle insan yetiştirme anlayışına yönelmeliyiz. Çocuk'ta Buluşmanın ilk anlamlarından biri de budur. Medeniyet merkezli çocuk bakışı; bizi, çocuğu soyut bir varlık olarak algılamak yerine, çocuğa verilen değeri anlamamızı kolaylaştırabilir. Çocuğa uzak duruşumuza ise, çocuğu soyut düzeyde anlamaya çalışan bir zihni yapıda oluşumuz neden olmaktadır. Çocuğa gerçekçi yöneliş ise yaşadığı toplumda ve dünyada onun gerçeğine sahip çıkmakla mümkün olabilir... (20 Kasım 1999)”

Kültürel yapımız çocuğu idealize eden veya yetişkinlerin uygun gördüğü belirli bir kalıba sokmaya çalışan bir yapıya sahiptir. Vakıf, bu anlayışın yerine kültürel ve toplumsal anlayışın; çocukları görüşleri, düşünceleri, kendilerine özgü istekleri ve ihtiyaçları ile olduğu gibi kabul eden bir anlayışa doğru evrilmesi gerektiği yönünde bir ilkeye sahiptir.

Vakfın benimsemiş olduğu diğer bir ilke *çocukların görüşlerinin alınması*dır. Ülkelerin bazılarının bakış açısına göre çocuk hakları eğitim, sağlık, yaşama gibi temel ihtiyaçları karşılamak ile sınırlı iken, bazı ülkelerde ise bu bakış açısı “katılım” boyutuna kadar yükselmektedir. Yani çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüş bildirdikleri ve kararlara katılım gerçekleştirdikleri bir anlayış söz konusudur. Vakıf da böyle bir anlayışı benimsemiştir. Nitekim Şirin 20 Kasım 1999 tarihli günlük notlarında, medeniyet değerini, çocuk çizgisinin yeniden kavranması için bir özne olarak değerlendirmektedir. Bu değerle vakfın amacının yetişkinlerin istediği bir geleceği değil çocukların kendi istedikleri bir geleceği, kendilerinin inşa etmesi olduğunu vurgulamakta ve bunun da ancak çocukların kendilerini tanıması ve haklarını bilmeleri ile mümkün olacağını ifade etmektedir.

“...Medeniyetimizin çocuk çizgisini yeniden kavramak için yeni öznemiz, çocuk. Bizim istediğimiz geleceği değil, kendilerinin kurmak istedikleri geleceği kendilerinin inşa etmeleri, kendilerini tanımaları ve haklarını bilmeleri sayesinde mümkün olabilir. İşte o zaman, düşünen ve düşündüğünü gerçekleştiren çocukluğu yetiştirmeye yönelmiş oluruz... (görüşme)

... Yaşama, gelişme, korunma, çocuğun görüşünün alınması ve çocuğa karşı her tür ayrımcılığın önlenmesi çocuk ödevlerimizde pusula görevini yerine getiren ilkelerdir. Çocuk Vakfı'nın çocukla ilgili ödevlerinde çocuk görüşü alınması yöntemi belirleyicidir. Çocuk sorunlarının çözümünde çocuk hukukunu önerdiğimiz ve bu anlayışa öncelik verilmesi gerektiğini de belirtmek isterim... (görüşme)”

Vakfın benimsemiş olduğu diğer bir ilkesi ise *çocuğa saygı* ilkesidir. Çocuk hakları alanında yürütülen çalışmalarda, Çocuk Vakfı kurucusu, vakfın çocuk ve çocuk hakları alanındaki kültürel yaklaşımını iki noktada açıklamaktadırlar. İlk noktanın, kültürel olarak çocukların “insan” olduklarının kabul edilmesi; ikinci noktanın ise insanlığın “çocuk odaklı” evrensel değer, ölçüt ve ilkeler geliştirmesi olduğunu ifade etmektedir.

“... Çocuk Vakfı'nın varlık nedeni gönüllülük ilkesine dayanıyor. Çocuk Vakfı'nın çocukla ilgili kültürel yaklaşımını iki nokta

üzerinden açıklayabiliriz: Bir, kültür ve medeniyetimizin felsefesine dayalı çocuk-insan anlayışı. İki, insanlık medeniyetinin çocukla ilgili geliştirdiği evrensel değer, ölçüt ve ilkeler... (görüşme)”

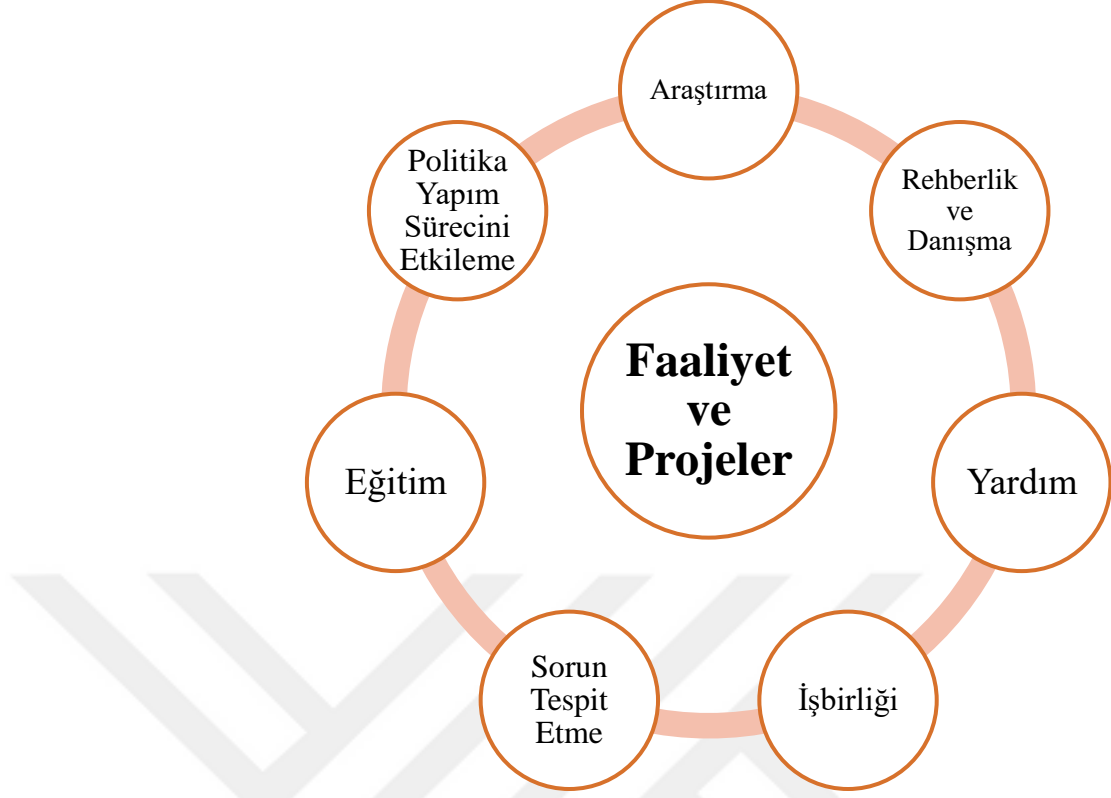
Görüldüğü üzere; Vakıf'ın kurucu üyesi, vakfın çocuk hakları ödevlerinin, temel ölçütlerinin *çocuğa saygı* ve *çocuk ahlakı* olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında *adalet*, *eşitlik* ve *ayrımcılık yapmama* ilkeleri üzerinde de önemle durmaktadır; Bu değerler çerçevesinde çocukların kardeşliği bağlamında yüzde yüz çocuk hakları anlayışını gerçekleştirmeye çalıştıklarını da ifade etmiştir.

“... Çocuk Vakfı'nın çocuk hakları ödevlerinin temel ölçütleri çocuk ahlakı ve çocuğa saygı'dır. Temel ilkelerimiz, adalet ve eşitlik'tir. Bir çocukta bütün çocukları düşünmek, anlayışı ise ana felsefemizin pusulasıdır. Çocukların kardeşliği inancından hareketle yüzde yüz çocuk hakları anlayışını hayata geçirmeye çalışıyoruz. Çocuğa yönelik çalışmalarda ayırım yapmamak öncelikli değerimizdir... (görüşme)”

Vakıf, benimsemiş olduğu bu ilke ve değerler çerçevesinde, çocuk haklarının önemini kavrandığı bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Yani Vakıf, kültür ve medeniyet anlayışı içinde çocuk haklarının önemini toplumda yerleşmesi, çocuk görüşlerinin alınarak çocukların kendi kararlarını verebilmesi, çocuklara saygı duyulması, çocuğa karşı ayrımcılığın önlenmesi, çocuğa karşı adaletli ve eşit davranılması için bu ilke ve değerler çerçevesinde faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

4.2. Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine Yönelik Bulgular

Bu başlık altında Vakıf'ın çocuk hakları alanında göstermiş olduğu faaliyet ve projeler kategorilere ayrılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma, Vakıf'ın çocuk hakları alanında hangi konularda ne faaliyetler yürüttüğünü ortaya koyma amacı ile yapılmıştır.

Şekil 3: Çocuk Vakfı Çalışmalarının Kategorize Şekli

Yukarıda Şekil 3'te gösterildiği gibi Vakıf proje ve faaliyetlerini araştırma, danışma ve rehberlik, yardım, işbirliği, sorun tespit etme, eğitim, politika yapım sürecini etkileme kapsamında gerçekleştirmektedir. Bu kategoriler doğrultusunda incelenen faaliyet ve projeler, aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çocuk Vakfı'nın Yapmış Olduğu Çalışmaların Faaliyet Alanlarına Göre Sınıflandırılması

Faaliyetler ve Projeler	Araştırma	Danışma ve Rehberlik	Yardım	İşbirliği	Sorun Tespit Etme	Eğitim	Politika Geliştirme
Kitap Kampanyası						*	
Çocuk ve Anayasa			*	*	*		
Çocuk Akademisi	*	*	*				*
Çocuk ve Medeniyet Dergisi	*						
Çocuk Akademisi	*	*	*			*	

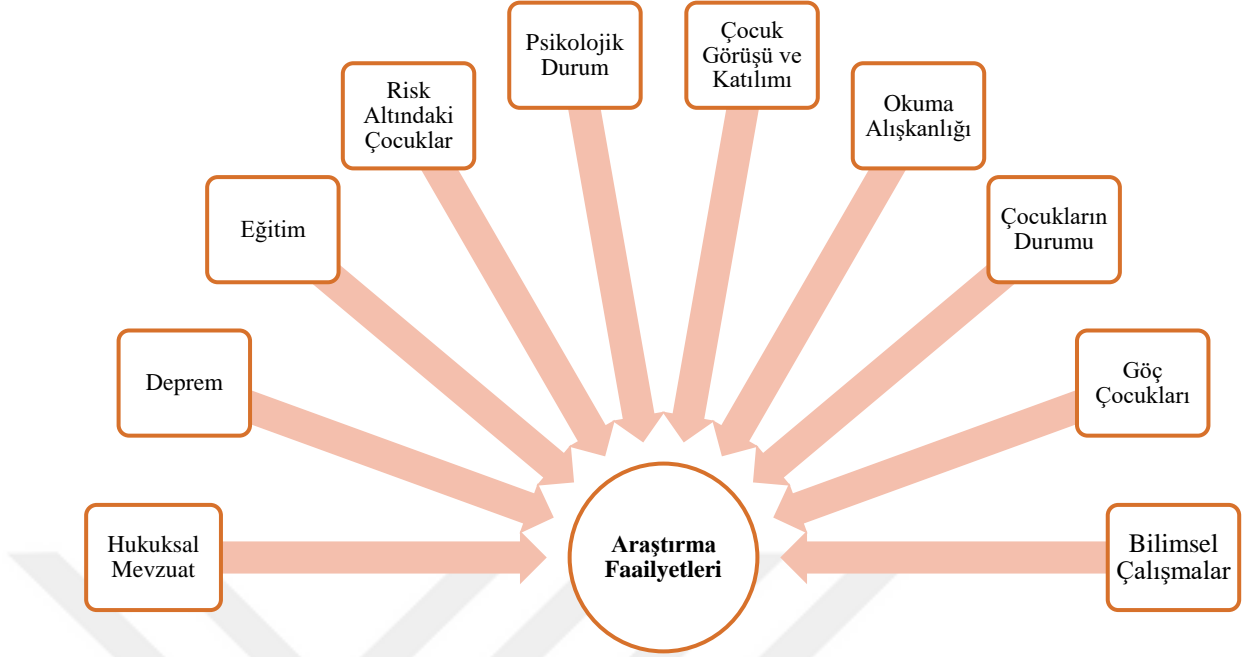
Çocuk Edebiyatı Okulu	*						
Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi	*	*		*		*	
Karagöz ve Kukla Orta Okulu						*	
Çocuk Hakları Okulu						*	*
Van'da Bir Kardeşim Var Kampanyası			*	*			
Çocuğun Cinsel İstismarı Raporu			*				
Sosyal Destek Programı İçin Gönüllülere Çağrı		*	*				
Çocuklar İçin Şefkate Çağrı Kampanyası			*		*		
Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi Raporu	*					*	*
Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporu	*		*	*	*		
Sesimizi Kim Duyacak! 2010 Çocuk Görüşü Raporu	*						

100 Temel Eser Raporu	*				*		
Türkiye'nin Çocuk Karnesi Raporu	*			*			
Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi	*				*		
Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu	*			*	*		
Risk Altındaki Dünya Çocukları Raporu	*			*	*		
Çocuk Başlangıçtır Kampanyası Sunum Raporu	*				*		
Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu (1999-2000)	*				*		

Tablo 1'e göre Vakıf'ın faaliyet alanları araştırma, danışma ve rehberlik, yardım, işbirliği, sorun tespit etme, eğitim ve politika geliştirme faaliyetlerinden oluşmaktadır. Her bir faaliyet alanında neler yapıldığı matriks üzerinde işaretlenmiş olup aşağıda ayrı başlıklar halinde açıklanmış ve yorumlanmıştır.

4.2.1. Çocuk Vakfı'nın Araştırma Faaliyetleri

Bu başlık altında Çocuk Vakfı'nın yapmış olduğu araştırma faaliyetleri incelenmiştir. Bu araştırma faaliyet alanları Şekil 4'te gösterilen kategorilere bölünerek açıklanmıştır.

Şekil 4: Çocuk Vakfı'nın Araştırma Faaliyet Alanları

Çocuk Vakfı'nın araştırma faaliyetleri incelendiğinde Vakıf'ın temel olarak hukuksal mevzuat, deprem, eğitim, cinsel istismar, psikolojik durum, çocuk görüşü ve katılımı, okuma alışkanlığı, çocukların durumu, göç çocukları ve medeniyet üzerine faaliyet ve rapor çalışmaları gerçekleştirdiği görülmüştür. Bu kategoriler dâhilinde yürütülen çalışmalar aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Vakfın önemli bir faaliyet alanı *hukuksal mevzuat* çalışmalarıdır. Bu kapsamda *Çocuğun Cinsel İstismarı –Ceza Kanunu Maddesi– Raporu'nda* 12 Kasım 2015 ve 26 Mayıs 2016 tarihli kararlarında Türk Ceza Kanununun değişen 103. Maddesi eleştirilmektedir. Maddenin Çocuk Hakları ve Çocuk Koruma Hukuku'na yönelik değil, yetişkinlere uygulanan cezai şartların indirimli halinin çocuklara uygulanmasını ön gören bir anlayışla hazırlanmış olması eleştirilmekte; çocuğa yönelik koruyucu ve rehabilite edici anlayışla modeller geliştirilmesi, çocuk haklarına dayalı bir Çocuk Politikası belirlenmesi, Çocuk Hakları ve Çocuk Hukuku ilkeleri bazında bir *Çocuk Temel Yasası'nın* hazırlanması gerektiği savunulmaktadır (Çocuk Vakfı, 2016). Bu ve benzeri raporlar Çocuk Koruma Yasası'na kaynaklık etmesi ve Türk Ceza Kanunu 103. Maddesinde bulunan hukuki boşluğun doğurduğu sorunlara çözüm önerileri sunması açısından önem arz etmektedir.

Vakfın önemli bir başka faaliyet alanı *deprem* konusunda yapmış olduğu çalışmalaradır. *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporu'nda*, 2011 yılında Van'da meydana gelen depremde durum tespiti amacıyla yapılmış olan bir araştırmadır. Araştırmanın amacı, deprem sonrası yaşantı durumunu ortaya koymak, sorunlara bulunan ve uygulanan çözümlerin geçerliliğini sınamak, depremedelerin uğradığı zararları ve gereken iyileştirmeleri tespit etmektedir. Vakıf tüm bunları raporda sunarken, Van depremi sonrası yaşantıyı, zararları ve gerekli yardımları, istatistiki verilerle ayrıntılı olarak da desteklemiştir (Çocuk Vakfı, 2012b). Deprem sonrasında gerek çocuklar gerekse aileleri açısından yaşanan sorunları araştırarak sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sorunların giderilmesine yönelik gerekli uygulamaların yapılması için bu gibi deprem araştırma faaliyetlerinin önemi büyüktür.

Vakfın araştırma faaliyetleri alanında bir diğer kategori ise *eğitim*dir. *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi Raporu*, Çocuk Vakfı tarafından 2018 yılında YÖK'e gönderilmiş olan bir rapordur. İki bölümden oluşan raporun ilk bölümünde eğitim fakültelerinin bazı lisans (okul öncesi, sınıf ve Türkçe öğretmenliği) programlarında uygulanacak "Çocuk Edebiyatı" dersi için öneriler geliştirilmektedir. Bu lisans programlarında uygulanacak Çocuk Edebiyatı dersinin amacı, potansiyel öğretmen adaylarının okuma kültürü hakkında daha bilgili ve bilinçli olmasını sağlamak ve atandıkları takdirde, öğretim verdikleri kurumlarda çocuklara okuma kültürünü aşılacak bir donanıma sahip olmalarını sağlamak olduğu belirtilmektedir. İkinci bölümde ise yine okuma kültürünün aşılması, yayılması ve kalıcı hale gelmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ile entegre bir kurumsal kimliğe (Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Enstitüsü - ÇİGEE) ihtiyaç duyulduğu dile getirilmektedir (Çocuk Vakfı, 2018). Vakıf, eğitim alanında yapmış olduğu bu çalışma ile kaliteli eğitim sistemi için öneriler geliştirmekte, özellikle okuma alışkanlığının kazanılması için çaba sarf etmektedir.

Vakfın bir diğer önemli araştırma alanı ise *risk altındaki çocuklardır*. 2001 yılında yayınlanan *Risk Altındaki Dünya Çocukları Raporu'nda* dünya genelindeki risk altında olan çocukların durumu araştırılmış ve raporlaştırılmıştır. Dünya genelinde savaşa maruz kalan, kötü muamele, işkence ve şiddet gören, mülteci ve sığınmacı olarak yaşayan, kaçırılan ve cinsel sömürü aracı olarak kullanılan, işçi

çocuklar ve tehlikeli mesleklerde çalışan çocukların; Türkiye'deki dezavantajlı çocukların durumu ortaya konmaktadır (Çocuk Vakfı, 2001b). Bu çalışmada ise risk altında olan çocukların araştırması yapılmıştır. Bu çocukların durumu ortaya konulmuş ve bu konuda bir farkındalığın yaratılması amaçlanmıştır.

Vakıf'ın bir diğer araştırma alanı depremin çocuklar üzerinde yarattığı *psikolojik durumdur*. 17 Ağustos 1999 yılı depreminin etkilerini konu edinen *Deprem'in Çocuklar Üzerine Psikolojik Etkileri Raporu*, büyük depremin yıkıcı etkilerinin yanında çocuklar üzerine bıraktığı psikolojik etkilerin, bir psikolog tarafından saptandığı rapordur (Çocuk Vakfı, 1999a). Vakıf bu çalışma ile depremden etkilenen çocukların psikolojileri üzerine bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmayı da alanında uzman kimseler ile gerçekleştirmiştir. Bu araştırmanın amacı ise depremde çocukların psikolojik durumunu araştırmak ve gerekli psikolojik yardımların yapılmasını sağlamaktır.

Bir diğer önemli araştırma alanı ise *çocuk görüşü ve çocuk katılımıdır*. *Sesimizi Kim Duyacak! 2010 Çocuk Görüşü Raporunda*, 2010 yılında 81 ilde 6-18 yaş aralığındaki 6230 çocuğun çocuk hakları ve istekleri konusunda görüşleri alınmış ve bu görüşler bütünleştirilerek raporlaştırılmıştır. Rapora göre çocukların ilk sırada sağlık hizmetlerinden yararlanma, yoksullara yardım, korunma ve bakılma, ayrımcılık yapmama ve kaliteli bir eğitim alma isteğinde oldukları görülmüştür. Çocukların %72'si ise haklarını bilmemektedir. Kendilerini ilgilendiren konularda ise sınırlı ölçüde görüşleri dikkate alınmaktadır. Ayrıca raporda çocukların karar alma süreci dışında kaldıkları, sosyal ilişki düzeylerinin zayıf olduğu, hizmetlerden yararlanma düzeyinin orta seviyelerde olduğu, yoksulluk nedeniyle çocukların kültürel ve sosyal ortamlara katılımlarının düşük olduğu ve cinsiyet ayrımcılığının en önemli ayrımcılık türü olduğu belirtilmektedir (Çocuk Vakfı, 2010). Bu araştırma faaliyetinde, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerinin alınması ve sürece katılımlarının gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü hakları öğretilmeyen, görüşleri alınmayan ve katılımları sağlanmayan bir ortamda, çocuk haklarının uygulanmasından söz edilmesi güçtür. Vakıf'ın bu araştırma faaliyeti, bu sorunun çözüme kavuşması açısından önemli bir adımdır.

Vakıf'ın üzerinde en çok durduğu araştırma alanlarında biri de *okuma alışkanlığı*dır. Başlı başına okuma alışkanlığı üzerine çalışmaları olduğu gibi pek çok eğitim faaliyeti içinde de okuma alışkanlığı üzerine çalışmalar mevcuttur. *100 Temel Eser Raporu* ise okuma alışkanlığı kazandırma amacının ne sevide gerçekleştiğini belirtmek için hazırlanmış bir rapordur. Okuma alışkanlığının bu ölçümü ise raporda okul uygulamaları, çocuk, öğretmen, veli, eğitim bilimci, yazar ve eğitim kuruluşlarının görüşleri ile konu hakkında yapılan araştırmaların analizinin yapılması sonucunda ortaya çıkan değerlendirme şeklinde sunulmuştur. Bu değerlendirmenin Milli Eğitim Bakanlığına bildirilmesi ve kamuoyu ile paylaşılması da vakfın amaçları ve uygulamaları arasındadır (Çocuk Vakfı, 2009). *Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi*, Türkiye'nin okuma yazma oranını belirten ve çeşitli yaş gruplarındaki çocukların ne çeşit kitaplar okuduğu ve okuma oranları üzerine duran bir rapordur. Ayrıca raporda Türkiye'nin, Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi çerçevesinde 35 ülkeden 28. sırada olması ile okuma gelişiminin hayli düşük olduğunu da belirtilmektedir (Çocuk Vakfı, 2006b). Diğer bir araştırma faaliyeti ise *Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporudur*. Bu raporda ise kalkınmanın birincil şartı olan kültürel gelişimin ilk şartı olan okuma kültürünün Türkiye'deki düzeyini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır (Çocuk Vakfı, 2003). Vakıf, kaliteli bir eğitimin ve eğitim sisteminin var olabilmesinin temel gereğini okuma alışkanlığının kazanılmış olması olarak görmektedir. Bu nedenle okuma alışkanlığı üzerine çok çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir.

Vakıf'ın araştırma faaliyetleri içinde çokça yer verdiği bir diğer alan ise dünyada ve Türkiye'deki *çocukların durumunu* değerlendirmektir. 2006 yılında sunulan *Türkiye'nin Çocuk Karnesi* adlı değerlendirme raporu ise Türkiye'deki çocukların durumunun değerlendirildiği bir rapordur. Alanla ilgili 67 uzman kişinin görüşünün de alınarak hazırlanan raporda, çocuklar ve hakları ile ilgili pek çok alandaki (adalet, sağlık, eğitim, yaşam, gelişme, güç koşullardaki çocuklar, ihmal ve istismar, anayasa, medya...) durum ortaya konmaktadır (Çocuk Vakfı, 2006a). 2001 yılı raporu olan *Çocuk Başlangıçtır Kampanyası Sunum Raporu'nda*, dünyada ve Türkiye'de ülke bazında değişen çocuk sorunlarının farklılıklarına ve dönemin Türkiye'deki çocuk durumuna ilişkin bilgiler verilmektedir. Ayrıca çocuk sorununa ilişkin çözüm önerileri de sunulmaktadır (Çocuk Vakfı, 2001a). *Hakları Çalınmış*

Çocuklar Raporu'nda UNICEF, BM, SHÇEK gibi uluslararası ve ulusal düzeydeki mekanizmaların raporlarının incelenerek dünyadaki ve Türkiye'deki çocukların her açıdan durumunun ortaya konması için vakfın 2000 yılında hazırlamış olduğu, çocukların istatistiki verilerini içeren bir rapordur. Raporda dünyadaki ve Türkiye'deki çocukların yaşadıkları sorunlara değinilerek özellikle dünya çocuklarının sağlık sorunları ve çocuk ölüm verileri üzerinde durulmaktadır (Çocuk Vakfı, 2000). Yine aynı ismi taşıyan fakat bir yıl önce hazırlanan *Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu* da 20 Kasım 1999 tarihinde Çocuk Hakları günü nedeni ile vakfın dünyadaki ve Türkiye'deki çocukların durumlarını ortaya koymak amacı ile hazırlanmış bir rapordur. Raporda dünyadaki ve Türkiye'deki çocukların haklarının onlara verilmediği takdirde yaşadıkları sorunları ve çocuk ölüm verilerine değinilmektedir (Çocuk Vakfı, 1999b). *Yenibinyılın'ın Dünya Çocukları-Sayısal Çocuk Uyarı Raporu'nda* Türkiye'deki çocukların ekonomik, sağlık, ağır hastalık, engelli çocuklar, çalışan, sömürülen ve tüketilen çocuklar, çocuk yargılanması alanlardaki sayısal veriler sunulmaktadır. Dünyadaki çocukların sayısal verileri ise eğitim, sağlık, savaş ve risk altındaki çocuklar, mülteci ve göç çocukları alanlarındadır (Çocuk Vakfı, 1999c). 1994 yılında yapılan *Çocuklar İçin Şefkate Çağrı* adlı kampanya çocukluğun gelişimine yönelik yapılan bir çalışmadır. İşçi çocuklar için ne yapıldığı, şiddete maruz kalan çocuklar için ne gibi tedbirlerin alındığı, çocuk suçluluğundaki artışın nasıl önleneceği, çocuk yargılamaları, çocuğu tüketen ekonomik ve diğer sebepler, çocuk yoksulluğu, Türkiye'de mutlu bir çocukluk olgusunun varlığı için nelerin yapılabileceği konuları irdelenmektedir (Çocuk Vakfı, 1994).

Vakıf'ın bir diğer araştırma faaliyeti ise *göç çocukları* üzerinedir. *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar* adlı raporda 1996 yılında özellikle Diyarbakır ve Van illerine (Doğu ve Güneydoğu illerine) yapılan yoğun göç sonrası oluşan kentsel, ekonomik, sağlık ve eğitim alanlarındaki durum ortaya konmaktadır. Bu duruma ilişkin sonuçlar ve öneriler geliştirmektedir (Çocuk Vakfı, 1996). Bu gibi araştırma faaliyetleri sayesinde göç sonrasında çocukların ve ailelerin kentte pek çok alanda yaşadığı sorunların tespiti yapılmaktadır.

Vakıf'ın yapmış olduğu bir diğer araştırma faaliyet alanı ise *bilimsel çalışmalar* üzerinedir. Bu kapsamda Vakıf'ın bünyesinde hazırlanan *Çocuk ve*

Medeniyet Dergisi, 25. yıl için planlanan bir dergidir. Derginin amacı medeniyet çerçevesi bağlamında çocuğa dair tüm unsurlara düşünsel ve bilimsel açıdan katkı sağlamaktır. Dergide özgün, bilimsel kurallara uygun nitel ve nicel araştırmalara yer verileceği belirtilmektedir. Özellikle çocuk-medeniyet-tarih perspektifi, karşılaştırmalı çalışmalar, yorum, kuramsal öneriler, entelektüel zenginlik, kültürel ve bilimsel çalışmalara da yer verileceği belirtilmektedir (Çocuk Vakfı, ty.d).

Bu çalışmaların yanında Çocuk Vakfı kurucusu ile yapılan görüşmede kurucu, yukarıda sözü edilen alanlarda araştırma faaliyetleri gerçekleştirdiklerini ve bunları rapor ve kitap olarak da yayımladıklarını ifade etmektedir. Bunun yanında bu faaliyetler aracılığı ile “eğitim ve medya” üzerinden toplumda mevcut olan çocuk hakları algısının ve bilincinin geliştirilmesi de amaçlanmaktadır.

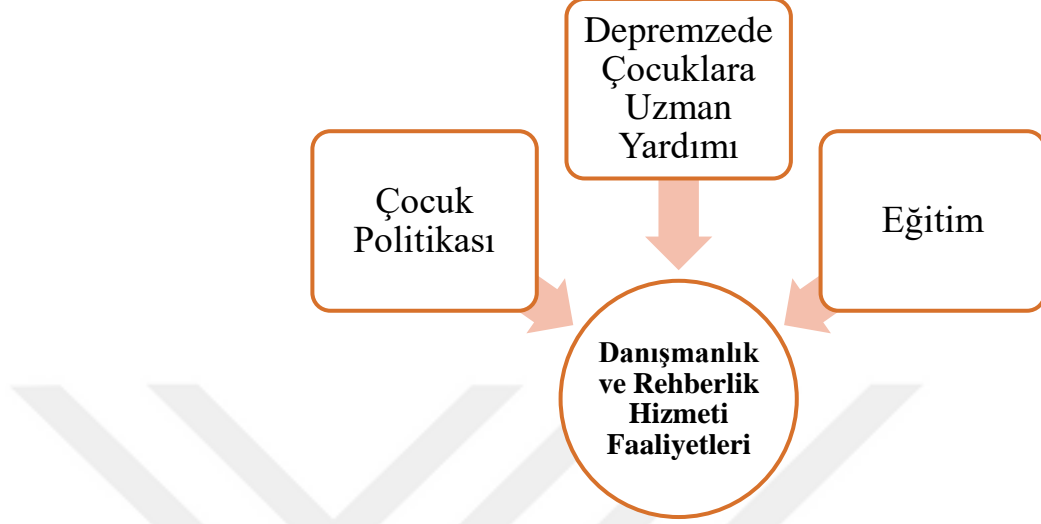
“...Çocuk Vakfı, 1990’dan bu yana aile, çocuk kültürü, çocuk hakları, çocuk eğitimi, çocuk hukuku, çocuk yoksulluğu, çocuk ihmali ve istismarı, çocuk hakları, çocuğa özgü adalet sistemi, özel yetenekli çocukların eğitimi, okuma kültürü, çocuk ve medya, çocuk ve anayasa, çocuk ve depresyon v.b. konular öncelikli olmak üzere araştırmalar gerçekleştirdi ve raporlar hazırladı. Bu çalışmaların çoğunluğu kitap ve rapor olarak yayımlandı. Çocuk Vakfı’nın araştırmaları çocuk alanında koruyucu, önleyici politikalar yanında, yaygın eğitim ve medya üzerinden toplumsal bilincin artırılmasına yönelik çalışmalardır... (görüşme)”

Vakıf’ın bilimsel çalışmalar üzerine yapmış olduğu araştırma faaliyetleri, çocuk hakları alanına bilimsel açıdan katkı sağlamaktadır. Çocuk hakları alanında yapılan çalışmaların sayısının oldukça az olduğu Hareket ve Dündar (2017) çalışmasında belirtilmekte ve bu çalışmaların ancak 2006 yılından sonra ivme kazandığı ifade edilmektedir. Bu kapsamda çocuk hakları alanında kısıtlı olan bilimsel çalışmaların çeşitlenmesi açısından, Vakıf’ın bu alandaki araştırma faaliyetleri oldukça önem arz etmektedir.

4.2.2.Çocuk Vakfı’nın Danışma ve Rehberlik Faaliyetleri

Bu başlık altında Çocuk Vakfı’nın yapmış olduğu danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini içeren çalışmalar incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda Vakıf’ın

danışma ve rehberlik yapmış olduğu alanlar Şekil 5'te kategorize şekilde sunulmuştur.

Şekil 5: Çocuk Vakfı'nın Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Faaliyet Alanları

Vakıf'ın danışma ve rehberlik faaliyetleri çocuk politikası, depremzede çocuklara uzman yardımı ve eğitim alanlarında gerçekleşmiştir.

Vakıf'ın danışma ve rehberlik hizmeti faaliyetleri alanlarında birisi *çocuk politikası*dır. Çocuk Vakfı bünyesinde kurulan *Çocuk Akademisi* bir eğitim faaliyeti olmasının yanında akademinin yapmış olduğu çalışmaların içerisinde danışmanlık hizmeti de mevcuttur. Çocuk politikaları bağlamında yaptığı yayınlar, seminerler, atölye çalışmaları yanında bu alanda danışmanlık hizmeti de vermektedir (Çocuk Vakfı, ty.a). Çocuk Vakfı'nın çocuk politikası konusunda yaptığı danışma ve rehberlik faaliyetleri, Türkiye'nin *Çocuk Temel Yasası*'nın oluşturulması ve mevcut çocuk hakları anlayışının değiştirilmesi, toplumun bu konuda daha da bilinçlenmesi için atılan adımlardan biridir.

Bir diğer danışma ve rehberlik faaliyet alanı ise *depremzede çocuklara uzman yardım*ıdır. 2011 yılında yapılan *Sosyal Destek Programı İçin Gönüllülere Çağrı* duyurusu, yine 2011 Van-Erciş depreminde zarar gören depremzedeler için çeşitli alanlardaki uzmanlara (psikolog, sosyolog, aile hekimi, psiko-drama uzmanı, müzisyen, ressam, tiyatrocu, yazar, karikatürist, fotoğraf sanatçısı, kamu kuruluşu görevlileri, üniversite, özel hastane, yerel yönetimler, uzman sivil toplum kuruluşları

gönüllüleri...), alanlarında yardım ve danışmanlık yapmaları için yapılan bir çağrıdır (Çocuk Vakfı, 2011a). Vakıf'ın bu çağrısı ile depremden etkilenen ve zarar gören çocukların ihtiyaçları doğrultusunda, çocuklara ve ailelerine gerekli danışmanlık hizmetlerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu danışmanlık hizmetleri ile depremin çocuklar ve aileleri üzerinde oluşturduğu yıkıcı etkilerin en aza indirgenmesinin yanında çocukların çeşitli alanlarda gelişimlerinin sürdürülmesi ve psikolojilerinin iyileşmesi açısından önem arz etmektedir.

Bir diğer danışma ve rehberlik hizmeti verilen alan ise *eğitim* alanıdır. Bu bağlamında içeriği incelenen *Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi* çocuğa, ebeveynlere, öğretmenlere ve araştırmacılara eğitim alanında danışma ve rehberlik hizmeti sunmaktadır (Çocuk Vakfı, ty.e). Bu danışma ve rehberlik hizmetleri ile çocuk için kaliteli eğitim ortamının yaratılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ailelere çocukların eğitimleri ile ilgili danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Öğretmenlere etkili öğretim üzerine, araştırmacılara ise çocuk eğitimi alanında danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Bunlar çocuğun kaliteli eğitim hakkının uygulanması için verilen hizmetlerdir.

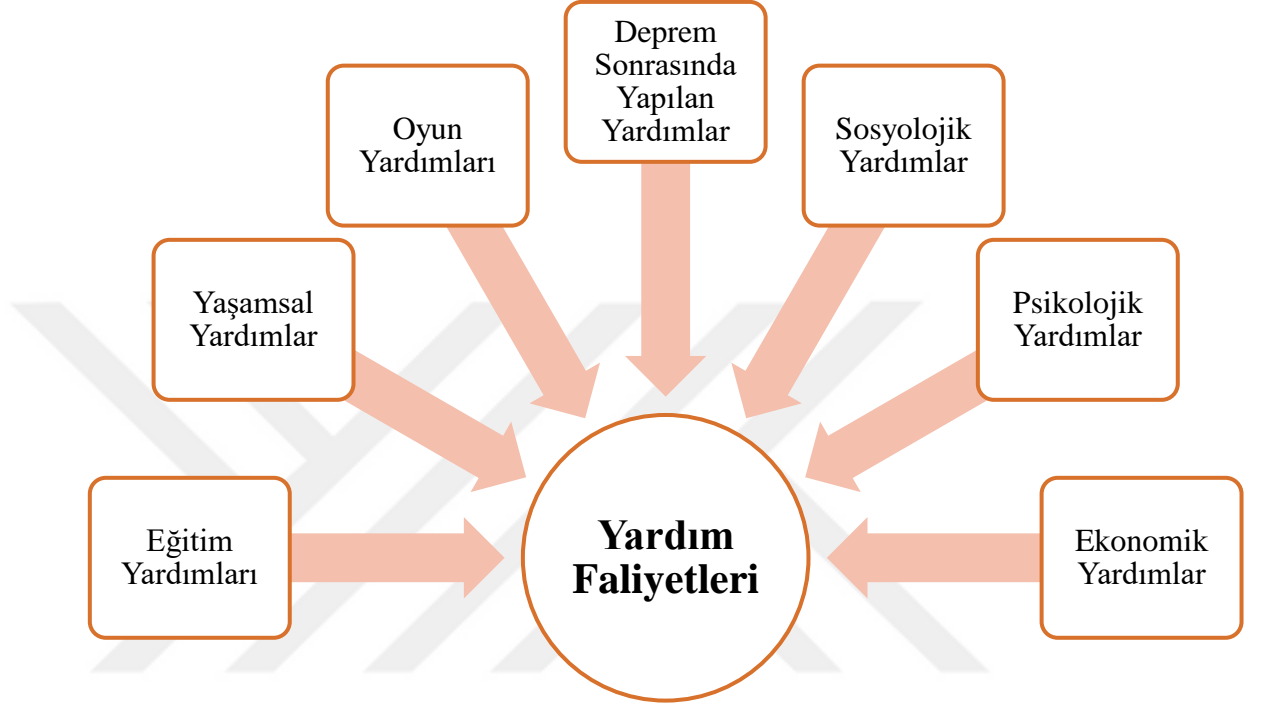
Bu çalışmalar haricinde Çocuk Vakfı kurucusu ile yapılan görüşmede, Vakıf'ın kuruluşundan bugüne kadar çocuk hakları alanında yaşanan sorunlarına yönelik çeşitli alanlarda danışma ve rehberlik hizmetleri gerçekleştirdiğini ifade etmektedir.

“... Çeyrek yüzyılı aşkın süre içinde aile ve çocukla ilgili çok sayıda sorun alanına yönelik çocuk ödevleri içinde yer aldı, Çocuk Vakfı. İlgi alanımıza giren araştırma konularında çocuk sağlığı, çocuk ve eğitim, engelli çocuklar, çocuk hakları, çocuk hukuku, çocuk ve medya, özellikle zekâ ve yetenek eğitimi ve okuma kültürü konularında danışmanlık ve rehberlik çalışmalarını sürdürdük bugüne kadar...(görüşme)”

Çocuk Vakfı'nın çocuk hakları alanda yapmış olduğu danışmanlık ve rehberlik hizmetleri çocukların psikolojileri, çocukların haklarını ve görüşlerini içeren çocuk politikası ve yardıma muhtaç çocukların ihtiyaçlarına pek çok alanda cevap verecek uzman yardımlarını sağlama açısından önem arz etmektedir.

4.2.3.Çocuk Vakfı'nın Yardım Faaliyetleri

Bu başlık altında ise vakfın yardım kapsamında yapmış olduğu faaliyetler belirtilmiş ve içeriklerine değinilmiştir. Belirlenen yardım faaliyetleri Şekil 6'da sunulmuştur.

Şekil 6: Çocuk Vakfı'nın Yardım Faaliyet Alanları

Vakıf, yardım faaliyetleri kapsamında eğitim yardımları, yaşamsal yardımlar, oyun yardımları, deprem sonrasında yapılan yardımlar, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yardımlar alanlarına yardım faaliyetleri gerçekleştirmektedir.

Vakıf tarafından yapılan yardım faaliyetlerinden biri *eğitim* ve *yaşam* yardımlarıdır. Vakıf'ın bünyesinde kurulan *Çocuk Akademisi*, öncülük ettiği çalışmalar kapsamında okullara ve çocuklara kitap yardımı, şehit çocuklarına yardım, Kosovalı ailelere yardım, Çeçen çocuklara barınmaları için yardım gibi faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Çocuk Akademisi, ty.a). Bu akademi, eğitim yardımı kapsamında kitap yardımları yapmakta, bunun yanında yaşamsal boyutta da ihtiyaç sahibi çocuklara yaşam yardımları yapmaktadır. Dolayısıyla çocukların ihtiyaçlarının karşılanması açısından bu gibi yardım faaliyetleri önemli ve gereklidir.

Bunun yanında Vakıf'ın yardım faaliyetleri kapsamında köy okullarının eğitim kalitesinin artırılması için özellikle “okuma kültürü becerisi kazandırma” faaliyetleri yanında çeşitli eğitim destekleri de sunduğu görülmüştür.

“... Çocuk Vakfı, kurulduğu ilk yıldan bu yana köy okullarına eğitim desteği ve okuma kültürü becerisi kazandırmaya yönelik çalışmalar içinde oldu. Çok sayıda kampanya düzenledi. En son kampanyamız O Dev Hayalleri İçin Ödevimiz Çocuklar, adını taşıyor. Köy Okulları Sosyal Destek Programı, Bosna Çocuksuz Kalmasın!, Kosova'da Çocuklar Ölmesin!, Çeçen Çocuklara Evlerimizi Açalım, Deprem Çocuklarıyla Hayatı Paylaşmaya Gidiyoruz -19 Ağustos 1999 depremi-, Van'da Bir Kardeşim Var! v.b. kampanyaları da gerçekleştirdi, Çocuk Vakfı...(görüşme)”

Yardım yapılan bir diğer alan ise *deprem* ve *oyun* alanlarıdır. 2011 yılında yapılan *Van'da Bir Kardeşim Var* kampanyası 154 annesiz ve babasız, çadırlara yerleştirilen 3 bin ve 21 bin Ercişli çocuk için bayramlık yardımını; giyecek, oyuncak, kreş ve oyun çadırı, kitap, uyku tulumu yardımlarını kapsayan ve çocukların evlerine kavuşmalarına dek sürdürülen bir yardım kampanyasıdır (Çocuk Vakfı, 2011). Bu kampanya kapsamında çocukların deprem sırasında ihtiyaç duydukları yardımlar sağlanmış ve bu süreçte çocuğun oyun ihtiyacı da karşılanmıştır. Dolayısıyla çocuğun depremden sonra gelişiminin sürdürülmesi için gerekli yardımların yapılması açısından önem arz etmektedir.

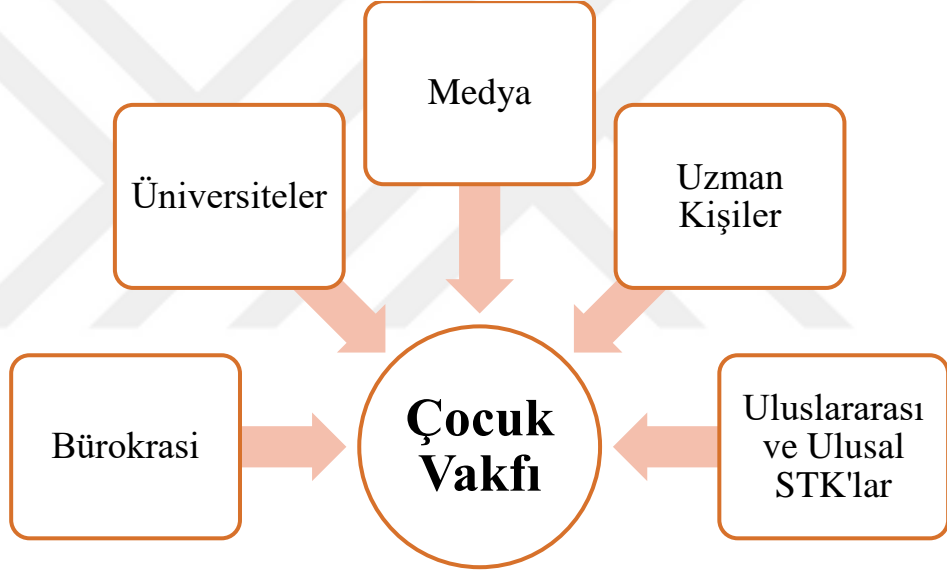
Vakıf'ın gerçekleştirdiği diğer yardım faaliyetleri ise deprem sonrasında çocukların ihtiyaç duyduğu *sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yardımlar* üzerinedir. *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporu*, bir araştırma, sorun tespit etme raporu olmasının yanında depremden etkilenen çocuklar ve aileleri için sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yardım kampanyalarını ve uygulamalarını desteklemektedir (Çocuk Vakfı, 2012). Bu rapor, çocukların özellikle sosyolojik, psikolojik ve ekonomik durumları üzerinde durmakta ve bu konularda çocukların yaşadığı sorunların çözülmesi için gerekli uygulamaları desteklemektedir. Bu gibi yardım faaliyetleri, çocukların deprem sonrasında yaşadığı sosyolojik, psikolojik ve

ekonomik sorunların, gelişimlerini engellenmemesi ve depremin olumsuz etkilerini en kısa zamanda ve en sağlıklı şekilde atlatmasını sağlaması açısından önemlidir.

Vakıf'ın yapmış olduğu eğitim, yaşam, oyun, deprem yardım faaliyetleri, çocuk hakları alanında, çocukların eğitim, sağlıklı yaşam, sağlıklı gelişim, barınma ve oyun haklarını geliştirici rol üstlenmektedir. Ayrıca çocukların sosyolojik, psikolojik ve ekonomik durumlarının iyileştirilmesine yönelik yapılan yardım faaliyetler de çocuğun sağlıklı gelişim hakkını geliştirici faaliyetlerdir.

4.2.4.Çocuk Vakfı'nın İşbirliği Faaliyetleri

Bu başlık altında Vakıf'ın faaliyetlerini gerçekleştirirken işbirliği yaptığı aktörlere değinilmiştir. Bu aktörler sınıflandırılarak Şekil 7'de sunulmuştur.

Şekil 7: Çocuk Vakfı'nın İşbirliğinde Bulunduğu Yapılar

Vakıf'ın faaliyetlerini gerçekleştirirken işbirliği yaptığı aktörelere bürokrasi, üniversiteler, medya, uzman kişiler, uluslararası ve ulusal STK'lardır. Vakıf en çok işbirliğini bürokrasi alanında gerçekleştirmiştir. Vakfın bu yapmış olduğu işbirliği düzeyleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Çocuk Vakfı'nın Yapmış Olduğu İşbirliği Düzeyi

Bürokrasi	En Çok İşbirliği Gerçekleştirilen Aktörler	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu - TBMM - Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü - Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı - Valilikler - Belediye Başkanlıkları - İlçe Müdürlükleri
	En Az İşbirliği Gerçekleştirilen Aktörler	<ul style="list-style-type: none"> - Yerel Yönetimler
Üniversiteler		<ul style="list-style-type: none"> - İstanbul Üniversitesi - Marmara Üniversitesi - Sakarya Üniversitesi - Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Medya		<ul style="list-style-type: none"> - Hayalevi Reklamcılık
Uzman Kişiler		<ul style="list-style-type: none"> - Yazar - Avukat -Psikolog - Sosyolog - Müzisyen - Ressam - Sağlık Personeli - Danışman
Diğer STK'lar		<ul style="list-style-type: none"> - Uluslararası STK'lar -Ulusal STK'lar

Vakıf bürokraside ağırlıklı olarak Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, TBMM, Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı), valilikler, belediye başkanlıkları, ilçe müdürlükleri ve yerel yönetimler gibi aktörle işbirliği gerçekleştirmiştir. En düşük işbirliğini ise yine bürokrasi kapsamına giren yerel yönetimlerle yapmıştır. Üniversiteler kapsamında İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile işbirliği yaptığı görülmüştür. Medya alanında Hayalevi Reklamcılık ile uzman kişiler alanında ise çocuk hakları ile ilgilenen yazar, avukat, psikolog, sosyolog, müzisyen, ressam, sağlık personeli, danışman gibi aktörlerle işbirliği yaptığı saptanmıştır. Vakıf'ın, faaliyetlerini gerçekleştirirken uluslararası STK'ların çalışmalarına başvurduğu, ulusal STK'lar ile de işbirliği yaptığı görülmüştür.

Çocuk Vakfı'nın *bürokrasi ve üniversiteler* ile işbirliği çalışmaları kapsamında *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* örnek verilebilir. Vakfın, yakın geçmişte yapmış olduğu bu kongre 25-27 Şubat 2011 tarihinde İstanbul'da Çocuk Vakfı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve İstanbul Üniversitesi paydaşlığında gerçekleşmiştir. Bu kongre için Çocuk Vakfı'nın, kongre paydaşlarına teklifi ilk götüren taraf olduğu, Şirin tarafından günlüğünde kaydedilmiştir.

"... Bu yılın ilk ödevi I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi. TBMM Başkanlığı'nın himayelerinde bir kongre düzenleyebilirsek, bundan böyle yasaların çocuk haklarıyla uyumlu hale gelmesi için de bir ortam hazırlanmış olabilir... (13 Ocak 2010)

... Kongreyi düzenlediğimiz paydaş kurumlarda henüz hiçbir heyecan sezemedim. Hükümet Kuruluşlarını sürece dâhil etme düşüncesi Çocuk Vakfı'na ait. Hükümet Kuruluşlarında sıradan bir etkinlik algısı bizi üzse de çıktığımız bu uzun yoldan geri dönemeyiz... (14 Mayıs 2010)"

Vakıf, kongrenin gerçekleşmesi için çok çaba göstermesine rağmen pek çok kez istediği sonucu alamamıştır. Yaşanılan sorunlar Şirin'in günlüğünde pek çok kez tekrarlanmaktadır. Çocuk hakları alanında ilk olmasının yanında çok önemli bir adım olan kongre, mali destek problemleri ve katılımların yetersiz olması, işbirliği

götürülen kimi bürokratik yapıların gereken ehemmiyeti ve desteği vermemesi gibi nedenlerle ertelenme süreçleri yaşamıştır. Buna rağmen, zorlu süreç sonunda, kongre 25-27 Şubat 2011 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Sözü edilen sorunların gündelikteki söylemlerine “*Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Bulgular*” başlığı altında ayrıntılı olarak değinilmektedir.

Bürokrasi ile işbirliğine bir başka örnek ise *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi*'dir. 14-15 Kasım 2013 tarihlerinde, İstanbul'da Çocuk Vakfı, T.C. Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Benzer işbirliğinde 2014 yılında *Çocuk Edebiyatçıları ve Çizerleri Kozası*, 2015 yılında *Köy Okulları Sosyal ve Kültürel Destek Programı* ve 2017 yılında *Okuma Kültürü Kozası* isimli kongre ve basın faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. *Bürokrasi* ve *üniversite* işbirliğinin başka örneklerinden biri olan *I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi* Millî Eğitim Bakanlığı, Marmara Üniversitesi, Çocuk Vakfı iş birliğinde 23-25 Eylül 2004 tarihinde yapılmıştır. Diğer örnekler ise *Okuyan Şehir Sakarya Projesi* 2005-2006-2007 yıllarında Sakarya Valiliği, Sakarya Üniversitesi, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi ve Çocuk Vakfı işbirliği; *Türk Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatının Dünya Dillerine Çevrilmesi Projesi* ise 2007 yılından bu yana Kültür ve Turizm Bakanlığı (TEDA Projesi destekli) işbirliğinde gerçekleştirilen faaliyetlerdir. *Van'da Bir Kardeşim Var Kampanyası* bağlamında yürütülen yardım ve danışmanlık hizmetleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Van İl Müdürlüğü, Erciş İlçe Müdürlüğü işbirliği ile yürütülmüştür (Çocuk Vakfı, 2011b).

Bir başka *üniversite* ile işbirliği örneklerinden olan *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporunda* ise Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile ortaklaşa faaliyet yürütülmüştür (Çocuk Vakfı, 2012b). *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar* çalışması ise Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nden akademisyen ortaklığında hazırlanmıştır (Çocuk Vakfı, 1996).

Vakıf'ın kendi bünyesinde kurulan danışma kurulları ile *uzman kişiler* arasında gerçekleştirilen işbirliğine örnek olarak *Türkiye'nin Çocuk Karnesi Raporu* verilebilir. *Türkiye'nin Çocuk Karnesi Raporu* Çocuk Düşünce Merkezi, Aile ve Çocuk Araştırma Merkezi, Çocuk Sağlığı Danışma Kurulu, Çocuk Eğitimi Konseyi,

Üstün Yetenekli Çocuklar Merkezi, Çocuk Hakları Danışma Kurulu üyeleri ile akademisyen, uzman ve araştırmacıların ortaklığında gerçekleştirilmiştir (Çocuk Vakfı, 2006a). Bunun yanında *Deprem'in Çocuklar Üzerine Psikolojik Etkileri Raporu* da özel sektör işbirliği örneğidir. Bu raporda çocukların durum değerlendirmesi bir psikolog ortaklığında gerçekleştirilmiştir (Çocuk Vakfı, 1999a).

Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu ise medya ile işbirliği örneğidir ve Hayalevi Reklamcılık işbirliğinde yürütülmüştür (Çocuk Vakfı, 2003).

Vakıf'ın ayrıca danışma kurulları içerisinde alanında uzman 200'den fazla üye bulunmaktadır ve bu üyeler ağırlıklı olarak üniversite çevresinden oluşmaktadır. Vakıf, faaliyetlerini gerçekleştirirken uluslararası ve ulusal düzeydeki STK'ların da işbirliğine başvurmaktadır. Vakıf, işbirliği yaptığı STK'ların "ticari ve ideolojik amaç gütmeyen", "gönüllülük" ve "çocuğa saygı" ilkelerini benimsemiş kuruluşlar olmasına dikkat etmektedir. Ayrıca, özellikle sivil toplum kuruluşları ile çocuk hakları savunuculuğu çalışmaları; özel sektör ile yardım faaliyetlerine destek çalışmaları, üniversiteler ile kongre, kurultay ve çalıştaylar yürütüldüğü de Vakıf'ın kurucusu tarafından dile getirilmiştir. Yine kurucu tarafından en az işbirliğinin yerel yönetimlerle gerçekleştirildiği, bunun nedeninin ise yerel yönetimlerce yürütülen çocuk ödevlerinin "ülke ölçekli" temelde olması olarak ifade edilmektedir.

"... Çocuk Vakfı'nın iki yüzü aşkın Danışma Kurulu Üyesi ağırlıklı olarak üniversite çevresinden oluşuyor. İki kongreyi üniversite iş birliğiyle gerçekleştirdik. Çocuk haklarıyla ilgili konularda ticari ve ideolojik söyleme teslim olmamış STK'lerle zaman zaman ortak çalışmalarımız oluyor. Uluslararası STK'lerin raporlarından yararlanmayı tercih ediyoruz...(görüşme)

... Çocuk Vakfı, şimdiye kadar yardım faaliyetleri için gönüllü ortaklıklar kurmaya öncelik vermiştir. 'Çocuğun öncelikli yüksek yararı'ni benimseyen kurum ve kuruluşlarla iş birlikleri yapmayı tercih etmiştir. Bu çalışmaları üç gruba ayırabiliriz: Sivil Toplum Kuruluşları ve Özel Sektör, Üniversiteler ve Hükümet Kuruluşları. Sivil Toplum Kuruluşları ile çocuk hakları savunuculuğu, Özel Sektörle yardım faaliyetlerine destek çalışmaları, Üniversitelerle kongre, kurultay ve

çalıştaylar yapıldı... Çocuk Vakfı, kurulduğu yıldan bu yana çocukla ilgili ülke ölçekli çocuk ödevlerini tercih ettiği için en az çalışmayı yerel yönetimlerle yapmıştır... (görüşme)”

Şirin günlük notlarında kaydı bulunan ve 20 Mart 2001 yılında kurulan Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu için yazmış olduğu *Türkiye Çocuk Hakları Koalisyonu Gönüllü Çocuk Ortak Bildirisi* hükümet kuruluşları, yerel yönetimler ve STK işbirliği örneğidir. *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* ise 230 yazar ve sanatçı işbirliğinde gerçekleştirilmiştir.

“... Türkiye Çocuk Hakları Gönüllü Çocuk Ortaklığı Bildirisi’ni çocuk alanında uzman 37 STK kabul etti. Koalisyon ülke ölçekli örgütlenmeyi, iletişim ağı kurulmasını, hükümet kuruluşları, yerel yönetimler ve STK’lar arasında iş birliğini öngörüyor... (20 Mart 2001)

... Bu yaz Türkiye’de çocuk üzerine yazılacak metinler önemli bir birikim sağlayacak. Kongre el kitapları ve armağan kitapları için 230 yazar ve sanatçı destek verecek. Sözleşme’nin ilk 40 maddesini 40 çizerimiz resimliyor... (8 Haziran 2010)”

Ayrıca Vakıf, Özürlüler Yasası ve Çocuk Koruma Yasası gibi yasaların gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek vermiştir. Bunun yanında Vakıf’ın, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasına öncülük ettiği de kurucu tarafından ifade edilmiştir. Bunlar da Vakıf ile bürokrasi ilişkisinin bir başka örnekleridir. Ancak bu işbirliklerin sağlıklı bir şekilde devam ettirilemediği de dile getirilen bir başka konudur.

“... Çeyrek yüzyıl boyunca Özürlüler Yasası’ndan Çocuk Koruma Yasası’na kadar çok sayıda yasanın gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek verdi Çocuk Vakfı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasına öncelik ettiği de biliniyor. Ancak bu işleyişin sağlıklı ve tam anlamıyla paydaşlık ilişkisi içinde yürümediğini belirtmekte yarar var... (görüşme)”

Bu kapsamda Çocuk Vakfı da dâhil olmak üzere literatürde, STK ve bürokrasi ile ilişkilerin yeterli olmadığını savunan çalışmalar mevcuttur. Çalışkan ve

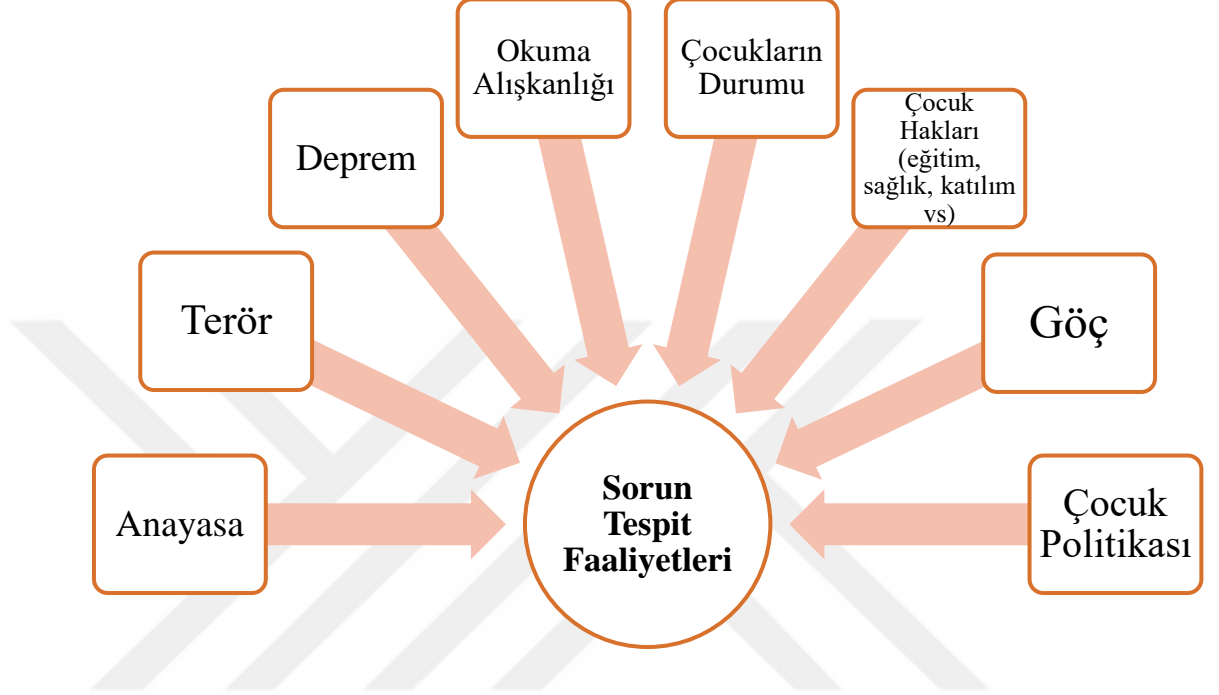
Tol (ty) çalışmasına göre bürokrasi, her çeşit bilgiye genelde kendisinin sahip olduğunu ve STK'ların sunacağı bilgiye, işbirliğine ihtiyaç olmadığını düşünmektedir. Uygulama kısmında ise yetkinin ve karar verme merciinin kendisi olduğunu, STK'ların uygulama alanlarına müdahalesini meşru bulmamaktadır. Bu sebeple bürokrasi ve STK işbirliğinin sınırlı olduğu ifade edilmektedir. Yaşama Dair Vakıf (YaDa) araştırmalarına göre bürokrasi ile işbirliği en fazla olan STK'lar siyasi yönelimli ve hayırsever kuruluşlardır. Her beş savunucu STK'dan birinin bürokrasi ile ilişki içerisinde olduğu istatistiği verilmektedir (YaDa, ty). Bu bağlamda savunucu rol oynayan STK'lardan biri olan Çocuk Vakfı'nın çocuk hakları alanında etkin ve çocuk haklarını geliştirici faaliyetler yürütebilmesi için bürokrasi ile sağlıklı ilişki-işbirliği kurması gerekmektedir. Ne var ki yukarıda sözü geçtiği üzere, bürokrasinin STK'lara karşı tutumu değişmedikçe, Çocuk Vakfı ve bürokrasi ilişki ve işbirliği düzeyi yeterli düzeyde olmayacaktır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) ise çocuk haklarının geliştirilmesi için Türkiye'de kurulmuş olan önemli yapılardan biridir. Çocuk haklarının etkin şekilde uygulanması için Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi, ASPB ile ilgili bakanlıkların katılımları ile hazırlanmıştır. Bunun yanında ASPB koordinatörlüğünde *Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı*, 2013 tarihinde 28851 sayılı Resmi Gazete'de onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye'de ilk kez çocuk haklarına dair bir strateji belgesi hazırlanmıştır. Bu stratejik belgede çocuk haklarının durumuna dair bir durum değerlendirmesi yapılmıştır ve eylem planı çerçevesinde tarafların yapması gereken çalışmalar belirtilmiştir. Söz konusu analiz ve çalışmalar eğitim, sağlık, engellilere yönelik hizmetler, çocuk koruma sistemi ve bakım hizmetleri, çocuk adalet sistemi, çocuk işçiliği, çocuk ve medya, çocuk katılımı, çocuğun boş vaktini değerlendirme imkânları, aile ve çalışma hayatının uyumu, bildirim ve izleme mekanizmaları konularında yapılmıştır (Kurt, 2016: 116-117). Bu adımlar Çocuk Vakfı'nın girişimleri ve faaliyetleri sonucunda gerçekleşmiştir.

Görüldüğü üzere Çocuk Vakfı faaliyetlerini gerçekleştirirken ilgili bürokratik kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, uzman kişiler ile işbirlikleri gerçekleştirmektedir. Bu işbirlikleri yapılan faaliyetleri daha etkin ve verimli hale getirmekte, faaliyetlerin planlama ve uygulamasını kolaylaştırmaktadır.

4.2.5.Çocuk Vakfı'nın Sorun Tespit Faaliyetleri

Çocuk Vakfı yapmış olduğu pek çok faaliyet ve raporlarda sorun tespitleri yapmaktadır. Bu başlık altında da bu sorun tespit faaliyetleri incelenmiş Şekil 8'de sınıflandırılarak açıklanmıştır.

Şekil 8: Çocuk Vakfı'nın Sorun Tespit Faaliyet Alanları

Vakıf anayasa, terör, deprem, okuma alışkanlığı, çocukların durumu, çocuk hakları, göç ve çocuk politikası üzerine sorun tespit faaliyetlerinde bulunmuştur. Sorun tespit faaliyetleri ile bu alanlardaki sorunların tespiti yapılmış ve bu tespitler ışığında belirlenen sorunların çözümünü sağlayacak rapor ve projeler geliştirilmiştir.

Önemli bir sorun tespit faaliyet alanı olan *anayasa* kapsamında *Çocuk ve Anayasa (Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa Raporu)* çalışmalarında, çocuk hakları bağlamında mevcut durum tespiti belirtilirken, Türkiye'nin sahip olması gereken *Çocuk Temel Yasası*'nın çocuk hakları ve çocuklar konusunda sahip olması gereken özellikler dile getirmektedir. Çocuğa saygı ve çocuğun yüksek yararı temelinde bir anayasadan söz edilmektedir. Bunun için çocukların görüşlerinin alınması ve çocukların bu sürece katılımının sağlanması gerektiği önerilmektedir (Çocuk Vakfı, 2012a). Mevcut 1982 Anayasası'nda çocukla ilgili olgular 41, 42, 50, 56, 58, 61 ve 61. maddelerde düzenlenmektedir. Bu maddelerde çocuk haklarını

koruyucu hükümler bulunmaktadır. Ayrıca anayasanın kişi hak ve ödevleri bölümünde yer alan haklardan çocuklar da yararlanmaktadır. 1982 Anayasası'nın İkinci Kısmı'nda yer alan bu kişi hak ve ödevler kişi dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı, zorla çalıştırma yasağı, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği ve korunması, din ve vicdan hürriyeti, düşünce ve kanaat hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, bilim ve sanat hürriyeti, basın ve yayımla ilgili hükümlerdir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982). Tüm bu hak ve özgürlükler çocukların görüşü alınmadan ve katılımı sağlanmadan tasarlanmış hükümlerdir. Bu sebeple çocuğun yüksek yararını ve katılımını esas alan Çocuk Temel Yasası'na ihtiyaç vardır. Çocuk Vakfı da bu eksikliğin giderilmesi için “anayasa ve çocuk” alanında çalışmalarda bulunmaktadır.

Vakfın diğer bir sorun tespit faaliyet alanlarından biri de *terör* alanıdır. *Çocuklar İçin Şefkate Çağrı Kampanyası* çalışmasında Türkiye'deki çocuk algısına, dünyadaki ve Türkiye'deki çocuk gündemine, terörün çocuklar üzerine etkilerine dair tespitler yapılmıştır. Bu tespitler, dünyada ve Türkiye'de terörün tükettiği çocuklar üzerinedir. Bunun yanında Türkiye'nin acilen çocuk eylem plan ve programlarına ihtiyacı olduğu da ayrı bir başlık halinde işlenmektedir. Bu program, dâhilinde terör alanında yaşayan çocukların acilen durumlarının tespit edilmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi kapsamındadır (Çocuk Vakfı, 1994). Türkiye'de önemli bir sorun olan terör sorunu ile mücadele eden çocukların, yaşadıkları sorunlar ve ihlal edilen haklarının tespit edilmesi açısından bu gibi sorun tespit faaliyetleri, Türkiye için gereklidir. Çünkü terör sorunu yaşanan bölgelerdeki çocuklar, diğer çocuklara göre daha dezavantajlı durumdadır. Bu çocukların haklarının korunması ve gelişmelerinin sağlanması için bu tür tespitlerin yapılması, çözüme giden yolda ilk adımlardan biridir.

Vakfın sorun tespit faaliyetleri kapsamında çalışma yapmış olduğu bir diğer alan ise *depremdir*. *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporu'nda* sosyo-ekonomik bağlamda Van'daki geçici barınakların, sağlık ve eğitim koşullarının, depremden etkilenen çocukların ve ailelerin yaşam şartları ve ekonomik durumlarına ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Psikolojik kapsamda ise uyku problemleri, fiziksel, davranışsal ve duyuşsal problemlere dair tespitler yapılmıştır. Bunların haricinde ihtiyaçlar, talepler, beklentiler ve yardımlar

bağlamında da durum tespitleri gerçekleştirilmiştir (Çocuk Vakfı, 2012b). *Depremin Çocuklar Üzerine Psikolojik Etkileri Raporunda* da 17 Ağustos 1999 depreminin çocuklar üzerinde yarattığı psikolojik sorunlara değinilmiştir (Çocuk Vakfı, 1999a). Depremin çocuklar üzerinde bıraktığı maddi ve manevi yıkıcı etkiler, çocukların gelişimlerini ve yaşamlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Vakfın bu konuda yapmış olduğu sorun tespit faaliyetleri, bu etkilerin tespit edilmesi ve giderilmesi için öncü faaliyetlerdendir. Bu faaliyetler ile sorunların tespiti sağlanmakta ve gereken iyileştirmeler yapılmaktadır.

Bir başka sorun tespit faaliyet alanı ise *okuma alışkanlığıdır*. *100 Temel Eser Raporu'nda* ise Türkiye'nin okuma alışkanlığı durumuna, okuma durumuna, 100 temel esere dair tespitler bulunmaktadır (Çocuk Vakfı, 2009). Okuma alışkanlığına yönelik yapılan durum tespit çalışmaları, çocukların okuma alışkanlığını kazanması açısından önem arz etmektedir. Sürekli ve etkin okuma alışkanlığının kazanılması içinse Vakıf, 100 temel eser önerileri de vermektedir.

Vakıf'ın sorun tespiti yaptığı bir diğer alan ise *çocukların durumu ve çocuk haklarıdır*. Bu konuda 4 çalışmanın çocuk hakları alanında sorun tespiti yaptığı görülmüştür. Bu faaliyetlerden biri *Risk Altındaki Dünya Çocukları Raporu'dur*. Bu raporda dünya çocuklarının ve savaş çocuklarının, mülteci ve sığınmacı çocukların, çocuk işçilerin durumlarına, cinsel istismara maruz kalan çocukların verilerine, çocuk işçilerin çocuklara yönelik şiddet, kötü muamele ve işkence örnekler verilerek tespit edilmektedir (Çocuk Vakfı, 2001b). Bir diğer sorun tespit faaliyeti olan *Yenibinyılın Dünya Çocukları –Sayısal Çocuk Uyarı Raporu-* Türkiye'deki çocuk sağlığı, eğitim, engelli çocuklar, çocuk işçiliği, çocuk yargılaması alanlarında yaşanan sorunlar ve eksiklikler; dünyada ise risk altında bulunan çocukların durumlarına ilişkin sorunların tespitini yapmaktadır (Çocuk Vakfı, 1999c). Başka bir sorun tespit faaliyeti ise *Hakları Çalınmış Çocuklar Raporları (1999-2000)'dir*. Bu raporlarda dünyadaki ve Türkiye'deki çocukların sağlık, eğitim, yaşam, beslenme, savaşlar, engelli çocuklar ve çocuk işçiliği bağlamında ihlal edilen hakların tespitine yapılmaktadır (Çocuk Vakfı, 1999b), (Çocuk Vakfı, 2000). Görüldüğü üzere Vakıf tarafından çocuk hakları alanında yaşanan sorunların tespiti için çalışmalar yapılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de yaşayan çocukların ihlal edilen ve uygulanmayan haklarının tespiti, Türkiye'nin çocuk hakları alanındaki durumu

ortaya koymasý ve mevcut çocuk haklarý sorunlarının giderilmesi için çocuk haklarý alanına önemli kaynaklar sađlamaktadır.

Bir diğer sorun tespit faaliyet alaný göç alanıdır. *Dođu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar* çalışmasında ise göç sonucunda çocukların yaşadığı sorunlar tespit edilmektedir. Bu sorunlar değişen doğal ve toplumsal çevre, aile, ekonomik güçlükler, sağlık ve eğitim kapsamında işlenmektedir (Çocuk Vakfı, 1996) ve göç sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunların giderilmesi açısından önemlidir.

Önceki başlıklarda da değinildiği üzere eğitim alanında, okula gitmeyen çocuk sayısı 4.5 milyondur (Atalay, 2016). Burada eğitimdeki en büyük eksikliğin tespiti yapılmıştır. Sağlık alanında ise Türkiye hala OECD ülkelerinin gerisindedir. Yenidoğan ölüm hızında OECD ortalaması binde 2 iken Türkiye’de binde 7,1; 5 yaş altı çocukların ölüm oranları OECD ülkelerinde binde 4 iken Türkiye’de bu oran binde 13,5’tir (Sayılı, v.d, 2017). Bu durum Türkiye’de hala sağlık ve çocuk alanında önemli eksikliklerin yaşandığının tespitidir. Bunun yanında çocuk haklarının bir başka boyutunu temsil eden çocuk istismarının temel nedenini, Aral ve Gürsoy (2001) çalışmasında aile, devlet ve ilgili kuruluşların sorumluluklarını yerine getirmemesi olarak ifade edilmektedir. Bu durumda da çocuğun bir aile ortamına sahip olması kadar, sağlıklı ve çocuk hakları alanında bilinçli bir ailede yetişmesi gerektiği de önemli bir bulgudur. Bir başka boyut olan çocuk ve çevre ilişkisi konusunda ise Yardımcı ve Bağcı Kılıç (2010) çalışmasında çocukların sağlıklı gelişim ve büyümeleri için çevrelerindeki süreci anlayabilmeleri, çevreyi korumak için çevreye karşı hassasiyet geliştirmeleri ve bunu çevre dostu tercihler doğrultusunda yapmaları gerekmektedir. Literatürde benzer sorun tespitleri yapan bu gibi araştırmalar gibi Çocuk Vakfı da çocuk hakları alanına bu konularda katkılar sunmaktadır. Bu sorunların tespit edilmesi, çocuk hakları alanında farkındalığın yaratılması ve gerekli önlemlerin alınması için bu çalışmaların her biri önemli birer kaynaktırlar.

Diğer bir sorun tespit faaliyet alanı olan *çocuk politikasına* yön vermek amacı ile öncelikli olarak çocuk sorunlarının tespitinin yapılması gerektiği Şirin’in günlük notlarında belirtilmektedir. Bu sorunların net bir şekilde tespitinin yapılması için

Türkiye'nin *Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi Sistemi*'ne ihtiyaç duyduğu fakat bu sistemin Türkiye'de kurulamadığı ifade edilmektedir.

“... Türkiye’de henüz çocuğun iyilik hali endeksi sistemi de kurulamadı...(2 Ekim 2006)

... Abdullah Karatay, arkadaşları ile yazdığı Çocuk Haklarının izlenmesine ilişkin bir yöntem olarak Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi bildiri özetini kongre için gönderdi. Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi maddi durum, sağlık, eğitim, güç koşullar ve güvenlik, ev ve sosyal çevre, çocuğun görüşünün alınması, ilişkiler ve öznel iyi olma durumu başlıkları altında göstergelerden oluşan bir model. Türkiye'nin çocuk göstergelerini bilmiyoruz. Çocuk Haklarının izlenmesi açısından da çocuğun iyi olma halinin ölçütlerinin ve standartlarının belirlenmesi gerekir...(19 Temmuz 2010)”

Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi, Şirin'in günlük notlarında “maddi durum, sağlık, eğitim, güç koşullar ve güvenlik, ev ve sosyal çevre, çocuk görüşlerinin alınması, çocuğun öznel olarak iyi olma durumu gibi konuları içeren bir model” olarak tanımlanmaktadır. UNICEF verilerine göre bu sistem; çocuğun maddi durum (çocuğun maddi durumunun iyi olması), eğitim (kaliteli, sürekli ve katılım sağlandığı bir eğitim), risk (çocuğun gelişimini engelleyen her türlü sorun, engel, tehlike), ilişkiler (çocuğun aile, birey, çevre ve toplumla kurduğu ilişkiler) başlıklarını içeren bir sistem olarak tanımlanmaktadır (UNICEF, ty.c). Vakıf da sistemin içerdiği bu başlıkların, Türkiye’de de incelenerek *Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi*'nin oluşturulmasını öngörmektedir. Gerek çocuk politikası gerekse diğer sorunların tespitinin daha gerçekçi ve daha ayrıntılı olarak yapılabilmesi için *Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi*'nin kurulması gerekmektedir. Vakıf çocuk hakları alanında sorun tespitlerinin daha etkin yapılabilmesi için bu endeksin kurulması için önerilerde bulunmaktadır.

Vakıf, ilgili kuruluşların işbirliği ile çocuk hakları ve çocuk politikası alanlarında çalıştaylar, durum tespit raporları ve strateji belgeleri de hazırlamıştır. Bu bağlamda Vakıf, *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı, Anayasa ve Çocuk / Gerekçeli Çocuk Maddeleri Kılavuzu* çalışmalarına öncülük etmiş fakat

bürokrasi tarafından belirtilen “toplumsal talep ve politik irade ile uyuşmadığı” gerekçesi ile bu çalışmalar uygulanmamıştır. Yaşanan bu olumsuzluklara rağmen Vakıf, sorun tespit ve öneri çalışmalarının devam etmekte, son çalışma olarak Nisan 2019’da 7. kez TBMM Aile, Çocuk, Gençlik, Kadın Komisyonu’nun önerisi için çalışmalara devam etmektedir.

“... Çocuk Vakfı ayrıca, I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı, Anayasa ve Çocuk / Gerekçeli Çocuk Maddeleri Kılavuzu gibi ülke ölçekli durum tespiti çalışmalarına öncülük etti. Bu çalışmalar uygulama planları olarak alanlarında önemli yol haritaları kabul edildikleri hâlde toplumsal talep ve politik irade örtüşmediği için hepsi askıda kalmıştır. Buna rağmen, Çocuk Vakfı, Türkiye’nin bir yandan durum tespiti çalışmalarına diğer yandan önerilere devam ediyor. Son olarak, Nisan 2019’da, 7. defa TBMM Aile, Çocuk, Gençlik, Kadın Komisyonu’nun kurulmasını önereceğimiz TBMM Başkanlığı’na... (görüşme)”

ASPB tarafından yayınlanan 2013-2017 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, çocuğun yüksek yararı esasında, çocuk haklarının korunması için çocukların yaşam standartlarını yükseltmek, çocukların sağlıklı bir şekilde büyüyecekleri, iyi eğitim alacakları, korunacakları, kaliteli hizmetlere erişebilecekleri ülke ölçekli bir Çocuk Refah Sistemi’nin kurulmasını amaçlayan bir modeldir. Fakat I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı yerine Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı kabul edilmiştir.

“... Ocak 2010’dan bu yana beklediğimiz acı haberi bugünkü Resmi Gazete’den öğrendik. I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı yerine, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bürokratlarının Ankara boyasına boyadığı alternatif taslak 10 Aralık’ta Yüksek Planlama Kurulu tarafından kabul edilmiş ve bugünkü Resmi Gazete’de yayımlanmış... (14 Aralık 2013)”

Vakfın önerisi yerine kabul edilen Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı’nda faklı yine Şirin’in günlüklerinden çıkarılabilir. Çocuk hakları strateji belgesi kapsamında ilk olarak hazırlanan I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi

ve *Uygulama Planı*'nın “hak temelli” bir içeriğe sahip olduğu, *Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Eylem Planı*'nın ise daha çok “ihtiyaç temelli” olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanında hükümet kuruluşlarından bağımsız bir belge olmadığı ve hak sahibi çocuk algısına yer vermediği için çocuk hakları konusunda sınırlı anlayışa ve uygulama alanına sahip bir belge olduğu da belirtilmektedir.

“... Yüksek Planlama Kurulu'nun kabul ettiği “*Ulusal Çocuk Hakları Stratejisi ve Eylem Planı 2013-2017*” Strateji Belgesi'nin Vizyonu ile Stratejik Amaç ve Eylemlerin ilişkisi yoktur. Asıl Strateji Belgesi, “Hak Temelli” anlayışa göre hazırlanmıştı. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin “Çocuğu hak sahibi birey olarak kabul etmek” ölçütü ve bu anlayışı ortaya koyan Çocuk Hakları yaklaşımına Alternatif Strateji Belgesi'nin hiçbir yerinde yer verilmemiştir...”

... Alternatif Strateji Belgesi Asıl Strateji Belgesi'nden kötü kopyalanmış bölümler içerse de Hükümet Kuruluşları ile sınırlı bir anlayışı yansıtan ve uygulanma imkânı olmayan bir belgedir... (18 Aralık 2013)”

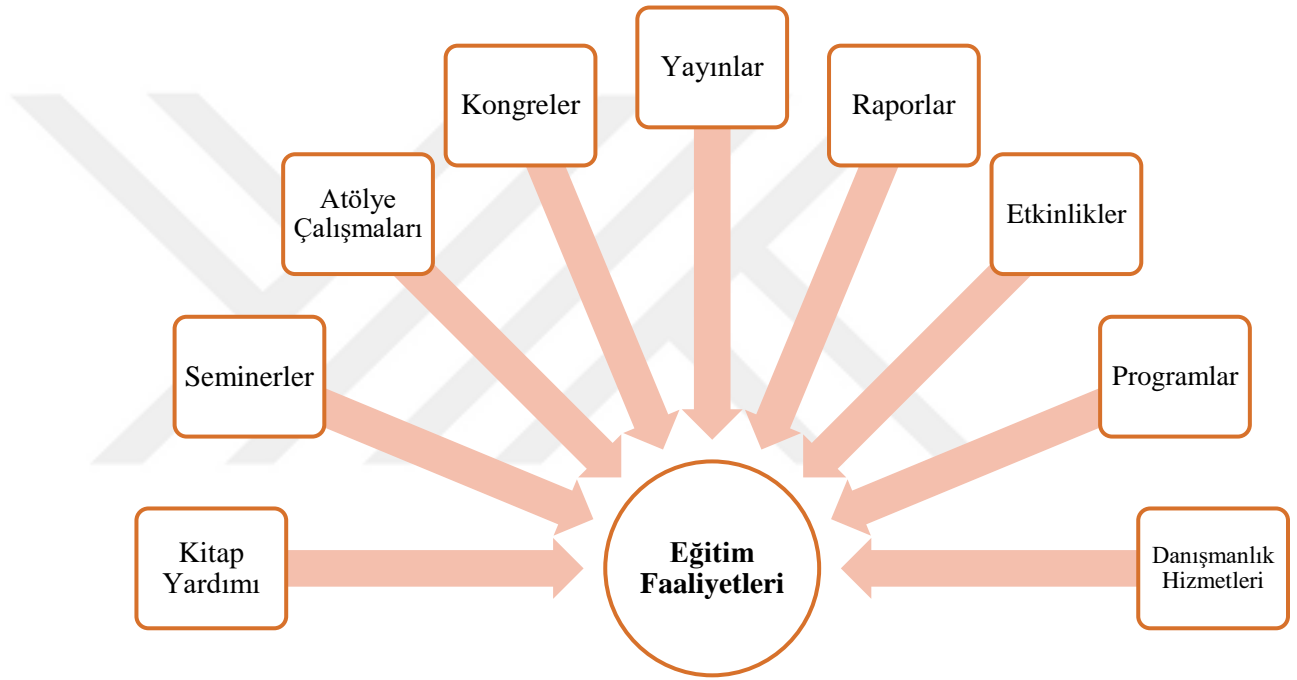
Görüldüğü üzere çocuk hakları strateji belgesi kapsamında Vakfın öncülüğünde siyasi olgulardan uzak, hak temelli bir içerikle hazırlanan belge yerine, hükümet kuruluşları kapsamında, hak temelinden uzak bir belge kabul edilmiş, ancak uzun süreçte hazırlanan bu belge hayata geçirilme imkânı bulamamıştır. Oysaki bu belge, hak temelinde oluşturulan bir belge olduğu için çocukların “hak sahibi birer birey” olduğu algısı ile çocuk hakları alanında daha etkin sorun tespit çalışmaları ve çocuk haklarını geliştirici çalışmalar yapabildi.

Bunların haricinde Vakfın “anayasa ve çocuk” (çocuk politikası) kapsamında yaptığı çalışmalar da karşılık bulamamıştır. Vakfın kuruluş yılından itibaren üzerine çalıştığı *Çocuk Temel Yasası*, Türkiye’de hala mevcut değildir. “*Türkiye'nin Çocuk Hakları Politikasının Oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın Etkisine Yönelik Bulgular*” başlığı altında ayrıntılı olarak değinildiği üzere, bu girişim ve çalışmalar Türkiye’de ancak çocuk söylemlerinin bir nebze daha gelişmesine, hükümet ve parti programlarında yer almasına ve siyasilerin söylemlerinde yer edinmesine katkı sağlayabilmiştir.

Bu sorun tespit çalışmaları çocuk hakları alanında yaşanan sorunların büyüklüğünü ve yaygınlığını ortaya koymak hem de çözüm önerileri geliştirmek açısından önemli bir yer tutmaktadır.

4.2.6.Çocuk Vakfı'nın Eğitim Faaliyetleri

Çocuk Vakfı bünyesinde eğitim alanında kurulan farklı yapılar mevcuttur. Bu yapılar başta eğitim olmak üzere pek çok alanda faaliyet göstermektedir. Gösterdikleri bu faaliyetlerin başlıcaları kategorilere ayrılmış ve Şekil 9'da gösterilmiştir.

Şekil 9: Çocuk Vakfı'nın Eğitim Faaliyetleri

Vakıf eğitim faaliyetleri alanında kitap yardımları, seminerler, atölye çalışmaları, kongreler, yayınlar, raporlar, etkinlikler, programlar ve danışmanlık faaliyetleri yapmıştır. Bu eğitim faaliyetlerini ise Vakfın bünyesinde kurulan *Çocuk Akademisi*, *Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi*, *Çocuk Edebiyatı Okulu* ve *Çocuk Hakları Okulu aracılığıyla* gerçekleştirmektedir.

Vakıf, kitap kampanyası dâhilinde, okullara kitap yardımları gerçekleştirmektedir. *Çocuk Akademisi* güzellik, doğruluk, adalet, erdem ve iyilik temelleri doğrultusunda bilim, sağlık, eğitim, kültür, hukuk, sanat, edebiyat, çocuk hakları ve medya tabanlı çalışmalar gerçekleştirmeyi hedeflemektedir (Çocuk

Akademisi, ty.b). Akademisi bu hedefe yönelik olarak özellikle edebiyat, kitap ve yardım esasına dayanan 23 çalışmaya öncülük etmiştir (Çocuk Akademisi, ty.a).

Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi (ÖYÇAM), “çocuğun temel yararı” ve “gelişim hakkı” değerlerini benimsemektedir. Bu değer doğrultusunda üstün zekâlı ve yetenekli çocukların birbirleriyle uyumu, yetenek farkındalığı, özel yeteneklerin geliştirilmesi için programların geliştirilmesi, örgün ve yaygın eğitim modeli tasarlama, seminerler, atölye çalışmaları, kongreler düzenleme, yayınlar yapma ve danışmanlık hizmeti alanlarında faaliyetler yürütmektedir (ÖYÇAM, ty).

Çocuk Edebiyatı Okulu çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak, bilimsel araştırmalar yapmak ve desteklemek, kılavuz dergiler-kitaplar-yayınlar hazırlamak ve yayınlamak, çeviri çocuk edebiyatı sorunlarına çözüm önerileri geliştirmek, Türk çocuk edebiyatı ve eserlerinin dünya dillerine çevirisi için katkıda bulunmak, çocuk ve ilk gençlik edebiyatı üzerine atölye çalışmaları, seminer, sergi, fuar, kurultay, uluslararası ve ulusal kongreler düzenlemek amaçları ile çalışmalar yapmayı hedeflemektedir (Çocuk Edebiyatı Okulu, ty).

Çocuk Hakları Okulu ise her çocuğun mutlu bir ailede mutlu bir şekilde yaşayabilmesi ve çocukluk döneminde çocuk olabilmesi, çocuğun temel yararı değerleri altında yaşaması, yeteneklerini geliştirici eğitim alması, çocuğun her koşulda korunması, kendisini ilgilendiren konularda görüş bildirmesi, her türlü ayrımcılıktan korunması ve uzak tutulması, çocuğun haklarını bilmesi ve haklarının hayata geçirilmesi için devlet, toplum ve ebeveyn tarafından çocuğa birincil önceliğin verilmesi, yasaların çocuk hukuku ile uyumlu hale getirilmesi, çocuk hakları ihlallerinin izlenmesi, çocuk ve hakları ile ilgili tüm konularda toplumsal bilinç ve farkındalığın yaratılması amaçları ile kurulmuştur (Çocuk Hakları Okulu, ty). Dolayısıyla bu amaçlar doğrultusunda faaliyetler geliştirmektedir.

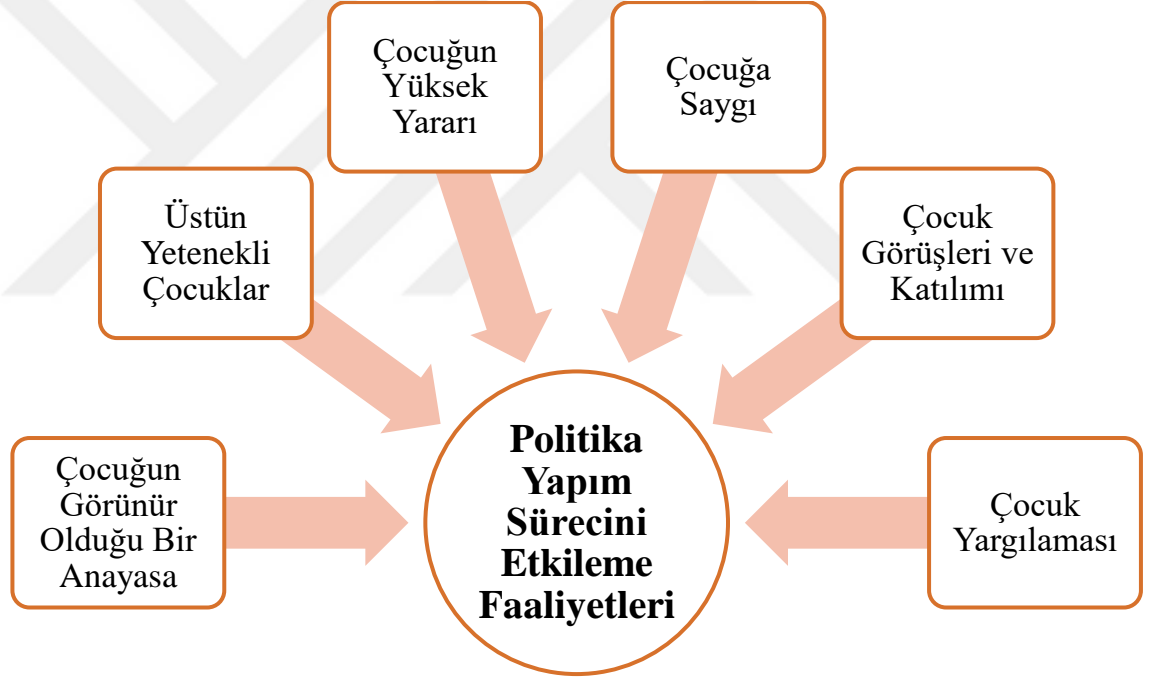
Vakıf bu çalışmalar ile eğitim alanına çocuğun kişisel-bilimsel-sanatsal gelişimi, çocuğun değeri ve katılımı, çocuk haklarının tanıtılması ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi gibi pek çok açıdan katkı sunmaktadır.

Ayrıca bu kapsamda 2004 yılında gerçekleştirilen *I. Türkiye Üstün yetenekli Çocuklar Kongresi*, Çocuk Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa

gerçekleştirilmiştir. Çocuk Vakfı bu kongrede Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak üstün yetenekli çocukların her açıdan (müzik, zekâ, okulöncesi, lise...) eğitimi, aile tutum ve davranışları, ailenin bu konuda yönlendirilmesi, gelişim, yaratıcılık, psikolojik durum üzerine yapılan bir kongredir. Ayrıca Vakıf, eğitim durum tespitleri veya çocukların ihtiyaçlarının karşılanması açısından Milli Eğitim Bakanlığı çalışmalarından ve desteklerinden yararlanmaktadır.

4.2.7.Çocuk Vakfı'nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetleri

Çocuk Vakfı'nın yapmış olduğu çalışmalardan bazılarının politika yapım sürecine etkisi olmuştur. Bu etki direkt olarak yasalarda görülmese de yasa yapım süreci ve çalışmalarında dolaylı etkisi söz konusudur. Vakfın politika yapım sürecine etki ettiği alanlar Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10: Çocuk Vakfı'nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetlerinde Esas Aldığı İlkeler

Vakfın politika yapım sürecini çocuğun görünür olduğu bir anayasa, üstün yetenekli çocuklar, çocuğun yüksek yararı, çocuğa saygı, çocuk görüşleri ve katılımı, çocuk yargılaması alanlarında etkilediği görülmüştür.

Bu alanlar birkaç raporda birlikte ele alındığı için çalışmanın bu bölümünde de birlikte sunulmaktadır. *Çocuk ve Anayasa* faaliyeti bağlamında *Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa - Anayasa ve Çocuk Raporu*, sivil bir anayasa yapım sürecinde olan Türkiye'nin çocuğu esas alan ve çocuğun görünür olduğu bir anayasayı benimsemesinin gerekliliğini ortaya koyan bir rapordur. Çocuğa saygı ilkesi çerçevesinde, çocukların birer yetişkin gibi haklara sahip olması ve toplumsal sözleşmenin bir tarafı olarak kabul edilmesi gerektiğini bildirmektedir. Ayrıca *Çocuk Temel Yasası*'nin yapımı aşamasında çocukların görüşlerinin alınmasını sağlayacak ortamların yaratılması, çocukların görüş bildirme haklarına saygının da bir göstergesi olduğu belirtilmektedir. Raporda söz konusu anayasanın “çocuğu esas alan” ve “çocuğa saygı, çocuk görüşleri ve katılımı” ilkelerini benimseyen, bir anayasanın varlığından söz edilmektedir. (Çocuk Vakfı, 2012a). Çocuk Vakfı yine anayasa ve çocuk bağlamında bir de kılavuz yayınlamıştır. *Anayasa ve Çocuk Gereçeli Madde Önerileri Kılavuzunda* da “çocuk görüşlerinin önemleneceği”, “çocuğa saygı temelinde”, çocuğa ait bütün hakların güvence altına alınacağı, çocuğun yetişkin gibi hak sahibi ve eşit bir birey olarak kabul edileceği ilkelerine dayanan bir anayasa için madde önerileri sunulmaktadır (Çocuk Vakfı, 2012a). Bu raporlar ile yeni anayasanın çocuğa önem veren, çocuk açılımına yönelen, çocuğa saygı ve çocuk katılımı ilkelerini benimseyen, çocukların tam anlamıyla görünür olduğu bir anayasa şeklinde hazırlanması gerektiği savunulmaktadır.

Bunun haricinde 18 Haziran 2010 tarihli notlarında ise Şirin, “*Türkiye için Çocuk Hakları Stratejisi mi, Çocuk Politikası mı öncelikli olmalıdır?*” sorusuna cevaben çocuk hakları alanında somut bir adım atılmadığını ifade etmiştir. Türkiye'nin çocuk hakları bilincinin, ülke odaklı olarak gelişmesi durumunda bile yine de “çocuk politikası”na ihtiyaç duyulacağını belirtmiştir.

“... Son birkaç yıldır üzerinde düşündüğüm sorulardan biri de şu: *Türkiye için Çocuk Hakları Stratejisi mi Çocuk Politikası Stratejisi mi önceliklidir? Bu konuda konuşan çok, ancak somut adım atan yok. Genel ezber ise çocuk politikamızın olmadığı yönünde. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden sonra da durum aynı. Çocuk Hakları kültürünü birey, toplum ve Devlet açısından ülke ölçekli programa dönüştürebilsek de*

çocuk politikasına olan ihtiyaç ortadan kalkmış olmaz... (18 Haziran 2010)”

Bir diğer politika yapım süreci etkisi ise üstün yetenekli çocuklar alanı üzerinedir. *Üstün Yetenekli Çocuklar Politika ve Strateji Belirleme Raporu*, Türkiye’deki üstün yetenekli çocukların ve gençlerin (0-25 yaş), yeteneklerini geliştirebilecek eğitimi alabilmeleri için gerekli ortamın yaratılması ve bu doğrultuda özel ve genel ihtiyaçların karşılanması için gerekli yol haritasının ana hatlarını belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak raporda, Türkiye için iki model önerisinden söz edilmektedir. Bunlardan birincisi, örgün öğretim için özel gruplandırmalar ile okulöncesi-ilköğretim-ortaöğretim düzeyinde üstün yetenekliler için ayrı program modelleri geliştirilmesidir. İkinci model ise yaygın öğretim için Türkiye Üstün Yetenekleri Değerlendirme Kurulu bünyesinde bir *Yetenek Tanılama ve İzleme (YETİ) Merkezleri ve Noktaları* kurulmasına yöneliktir (Çocuk Vakfı, 2004). Bu raporda çocukların özel yeteneklerini geliştirici eğitimin ve ortamın sunulması için politika yapıcılara öneriler geliştirilmektedir. Bu öneriler ile üstün yetenekli çocukların gelişimlerinin yetenekleri doğrultusunda sağlanması amaçlanmaktadır.

Bunların yanında Vakfın öncülük ettiği fakat uygulamaya girmeyen *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı*, *I. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı*, *Anayasa ve Çocuk* çalışmaları da birer politika yapım sürecini etkileme faaliyetleridir. Bu durumda Vakfın politika yapım sürecinde yeterince etki alanı bulamadığını söylemek mümkündür. Ayrıca Vakfın önderliğinde kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, her ne kadar vakfın öngördüğü icracı bir kuruluş olma yolundan uzaksa da politika yapım süreci etkisinin somut bir örneği olarak gösterilebilir.

Bunların yanında bir diğer politika yapım süreci etkileme faaliyet alanı ise *çocuk yargılamasıdır*. Şirin günlük notlarında çocukların yargılanma usulünü eleştirmiş, 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kanunu’nun çocuğu değil, devleti koruyan bir anlayışa sahip olduğunu dile getirmiştir.

*“... Türkiye, çocukları ceza hukukuna göre yargılayan bir ülke.
Bu ise çocuğu değil Devlet’i koruyan bir anlayıştır. 2253 sayılı Çocuk*

Mahkemeleri Kanunu da bu anlayışın tipik bir örneğidir... (6 Şubat 1999)”

Bulut, Akın ve Kahraman'ın (2017) çalışmasında, Türkiye'deki STK'ların politika yapım sürecinde yeterince etkili olamadıkları, politika yapım sürecinden kolaylıkla dışlandıkları ve kamu kurumları tarafından birer paydaş olarak görülmediği ifade edilmektedir. Ayrıca Talas (2011) ve Yıldırım (2003) gibi birçok araştırmada STK'ların en temel özelliklerinden birinin devlet erkinden bağımsız birer kuruluş olmaları gerektiğidir. Birçok araştırmanın dile getirdiği, Türkiye'deki STK'ların siyasi olgulardan bağımsız kalamadığı ve politika yapım sürecine etkisinin zayıf kaldığı gibi yorumlar Vakfın kurucusu tarafından da yapılmaktadır.

“... Önce şu tespiti yapmakta yarar var: Türkiye’de politika yapım süreçlerinde STK benzeri yapılar etkili olamıyor. Buna karşılık Özel Sektör etkili oluyor. Bu durum sistemin ekonomik güç dengeleri üzerine kurulmuş olmasıyla yakından ilişkilidir. STK gibi yapılar güçlü olmadığı gibi, resmi kuruluşların uzantısı olmayı kabul etmeyenler politika belirleme süreçlerinde etkili olamıyorlar. Türkiye’nin politika yapım süreçlerindeki en önemli açmazı ise bağımsız kalabilen, uzmanlaşmaya dayalı STK benzeri yapıları kuramamış olmasıdır. STK deyince, ya iktidar ya da muhalefetle ilişki içinde olması bekleniyor. Bu algının nedeni ise yine STK’lardır. Çocuk Vakfı, çocuğu merkeze alarak ve politik takıntılara uzak durarak çocuk ödevlerini sürdürmektedir...(görüşme)”

Bu bağlamda Vakfın politika geliştirme sürecine etkisinin kısıtlı kaldığı görülmektedir. Türkiye’de çocuk hakları alanında çok boyutlu sorunların yaşanması üzerine politika yapım sürecinde, yasa yapıcıların STK’ları sürece yeteri kadar dâhil etmemesi, sorunların çözümleri önünde engel teşkil etmektedir. Nitekim STK’ların bu sürece dâhil edilmesi sorunlara çok yönlü bir bakış açısı sağlayacağı gibi bir denetleme mekanizması görevi de görecektir. Dolayısıyla STK’ların süreçten dışlanmaması, geliştirilen politikaların hem çözüme yönelik daha etkin hem de daha kapsamlı içeriklere bürünmesini sağlayacaktır.

4.3. Türkiye'nin Çocuk Hakları Politikasının Oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın Etkisine Yönelik Bulgular

Son zamanlarda Vakıf gibi aktif olarak çocuk haklarını savunan yapıların faaliyetleri ve girişimlerinin siyasi demeçlerde, hükümet ve parti programlarında çocuklara ilişkin söylemlerin ve düzenlemelerin artması yönünde yansıdığı görülmektedir. Nitekim hükümet ve parti programları incelendiğinde, bu programlarda çocuk ve çocuk hakları olgularına yer verildiği de görülmektedir.

65. Hükümet Programı'nda *Aile Sosyal Destek Programı* başlığı altında çocukların ve diğer aile bireylerinin nitelikli bir şekilde yetiştirilmesinin sağlanması, çocukların kaliteli bir aile ortamında büyümeleri için *Aile Sosyal Destek Programı* altyapısının tamamlanacağı ve yeterli-nitelikli personelin Türkiye'nin her tarafında görev yapacağı belirtilmektedir. Bunun yanında yine aynı başlık altında suçla karışmış ve suç mağduru olan çocukların topluma kazandırılması için çalışmaların yapılacağı belirtilmektedir. Başta erken çocukluk döneminin geliştirilmesi ve özellikle kız çocuklarının eğitimlerine devam etmelerini sağlamak amacıyla gerekli tedbirlerin alınacağı da yer almaktadır (Yıldırım, 2016). Son hükümet programı olan 65. Hükümet programında genel olarak çocuk hakları alanında çocuğun kaliteli bir ortamda nitelikli olarak yetişmesi, suçla karışmış ve suç mağduru çocukların topluma kazandırılması, erken çocukluk döneminin geliştirilmesi, çocuk eğitimi gibi konular başlık olarak verilebilir. Bu kapsamda Çocuk Vakfı'nın *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçle Maruz Bırakılan Çocuklar* adlı raporunda göç sonrasında çocukların nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi ve kaliteli bir ortamda büyütülmeleri için yapılmış bir çalışmadır. Çocukların göç sonrasında yaşadıkları sorunların ve ihtiyaçların belirlenerek bunların giderilmesi ve çocuklar için en uygun ortamın yaratılmasına ilişkin çalışmalar söz konusudur. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi* çalışması, çocuk ve çocuk hakları alanında akademik, bilimsel çalışmalara yer vererek eğitim alanına katkı sağlamaktadır. *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi Raporunda* ise erken çocukluk döneminin geliştirilmesi için edebiyat ve eğitim çalışmalarına yer verilmektedir.

AKP parti programında ise *Temel Hak ve Özgürlükler* kısmında çocuk söylemine yer verilmiştir. Bu başlık altında çocuk temel hak ve özgürlükler alanında, uluslararası standartların Türkiye'de uygulanacağı ifade edilmektedir. *Sosyal*

Politikalar başlığı altında *Aile ve Sosyal Hizmetler* alt başlığında da çocuk söylemleri yer almaktadır. Bu başlık altında aile ve çocukların ruh sağlığının bozulmaması için aile bireylerini düzenleyici desteklemeler; korunmaya muhtaç çocuklar için “koruyucu aile” ve “aileye dönüş” kapsamında proje teşvikleri yapılacağı ifade edilmektedir. Sokak çocuklarının barınma, eğitim, rehabilitasyon, ve tedavi imkanlarının arttırılacağı ve topluma kazandırılması için çalışmalar yürütüleceği, ilgili yapılar ile işbirliği gerçekleştirilerek çocukların sokağa düşmesinin ve çocuklara yönelik istismarın engelleneceği belirtilmektedir. Ayrıca aile içi şiddeti önleyici tedbirlerin de alınacağına yer verilmektedir (Ak Parti, ty). AKP parti programında çocuğun temel hak ve özgürlükleri, çocuk sağlığı konusunda aile desteği, şiddet ve kötü muamele başlıklarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Çocuk Vakfı'nın bu başlıklar altındaki çalışmalarına *Çocuğun Cinsel İstismarı Raporu, I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi, Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa Raporu, Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu ve Çocuk Edebiyatı Okulu* faaliyetleri örnek verilebilir. Bu çalışmalar ile çocuk temel hak ve özgürlükleri bağlamında çocuk yargısı, eğitim gibi hakların yanında bu hakların korunması ve geliştirilmesi için kongreler geliştirmiş ve gerçekleştirmiştir.

CHP Parti Programında ise ilke ve değerler kapsamında *Dayanışma* başlığı altında korunmaya muhtaç herkese ve çocuklara sahip çıkma söylemi yer almaktadır. *Yargıç Güvencesi* başlığı altında ise çocuk mahkemelerinin yeniden düzenlenmesi için çocukların suç ortamlarından korunmaları ve kurtarılmasına sağlanacağı ve çocukların yetişkinlerle aynı cezaevinde bulundurulmasının önlenmesi belirtilmektedir. *İnfaz Kurumları* başlığında ise çocukların cezalarının yargılandığı sistemin yeniden düzenleneceğine, ıslahevlerinin çocukları topluma kazandıracak ve iş, meslek, becerilerini geliştirecek yapılara dönüştürüleceğine yer verilmektedir. Bunlar yanında parti programında çocuklar için gerekli kurumların geliştirileceği, *Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinin* arttırılacağı, çocuk evliliklerinin önlenmesi için çalışmalar yapılacağı, kimsesiz ve yardıma muhtaç çocuklara sosyal destek verileceği, çocukların saldırganlardan korunması için gerekli önlemlerin alınacağı, çocukların kaliteli eğitim almaları için en iyi olanakların sunulacağı, kimsesiz çocukların devletin bakımı ve korunması altına alınacağı, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin eksiksiz olarak hayata geçirileceği, “Çocuk

Misafirhaneleri”nin sayılarının arttırılacağı ve niteliklerinin geliştirileceği, çocukların ilköğretime hazırlanabilmesi için 2 yıllık okul öncesi eğitim zorunlu hale getirileceği, sanata yetenekli çocuklar için ileri düzeyde eğitim olanağının sağlanacağı söylemleri de yer almaktadır (CHP, ty). CHP’nin parti programı özetle eğitim, çocuk yargılaması, sosyal destek konularında içerikler barındırmaktadır. Çocuk Vakfı’nın ise bu konularda çeşitli faaliyetleri mevcuttur. Bu kapsamda ise *Çocuğun Cinsel İstismarı –Ceza Kanunu Maddesi- Raporu*, çocuk yargılamasının yetişkinlerden farklı olması gerektiği, çocuğu koruyucu ve rehabilite edici modellerin geliştirilmesini öngörmektedir. Sosyal destek konusunda *Sosyal Destek Programı İçin Gönüllülere Çağrı* kampanyası, Van depremi için pek çok alanda (eğitim, sağlık, sanat, ekonomi...) uzman destek çağrısıdır. *Çocuklar İçin Şefkate Çağrı* kampanyası ile işçi çocuklar, çocuk suçluluğu, çocuk yargılamaları konularında çalışmaları içermektedir. Eğitimi geliştirmek için *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi Raporu* ise “Çocuk Edebiyatı” ders önerileri içermektedir.

Çocuk Vakfı gibi yapıların girişimleri ve faaliyetlerinin her geçen gün çocuk ve çocuk hakları olgusunun gündemdeki yerini arttırıcı nitelik taşıdığını söylemek yanlış olmaz. Hükümet ve parti programlarında, siyasilerin söylemlerinde çocuk ve çocuk hakları ile ilgili düzenlemelerin ve söylemlerin varlığı bunu doğrular niteliktedir. Zira bu gibi yapıların ve faaliyetlerinin artması, Türkiye’deki çocuk ve çocuk hakları anlayışının değişmesi ile doğru orantılıdır. Bu yapılar sayesinde, her geçen gün çocuk farkındalığı ve çocuk haklarının önemi artmaktadır. Ne var ki bu önem henüz yeterli düzeyde değildir.

Bunlar haricinde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2010 Anayasa değişikliğinde de temel hak ve özgürlükler yanında çocuk ve çocuk hakları olgusu da önem kazanmıştır. Bu kapsamda 2010 yılında yapılan anayasa değişiklikleri bağlamında Madde 10 ile Madde 41 önemlidir. Madde 10’da yapılan değişiklikte, kadın-erkek eşitliği konusunda “olumlu ayrımcılık” olgusunun güçlendirilmesi konusu eklenmektedir. Bu ayrımcılıktan yararlanacak grubun içerisine çocuk grubu da dâhil edilmektedir. Madde 41 değişikliklerinde ise her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, ebeveynleri ile kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu yer almaktadır. Ayrıca aynı maddede devlete, çocukların her türlü istismar ve şiddete karşı korunması için gereken önlemleri almak da “görev”

olarak belirtilmektedir (Sevinç, 2010). Son değişiklikte özellikle temel hak ve özgürlükler bağlamında değişen ve gelişen çocuk hakları söz konusudur. Çocuk Vakfı'nın anayasa kapsamında *Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa* çalışması incelendiğinde, mevcut anayasadan farkı olduğu görülmektedir. Çocuk Vakfı, mevcut anayasadan farklı olarak “çocuğa saygı” ve “çocuğun yüksek yararı” ilkelerini benimseyen, çocuğun görüşlerinin alındığı, çocuğun bu sürece katılımının sağlandığı bir anayasanın olması gerektiğini öngörmektedir. Çocuğun görünür olduğu, çocuğu esas olan bir anayasa. Dolayısıyla Çocuk Vakfı ve diğer çocukla ilgili yapıların girişimleri ve öneri doğrultusunda mevcut anayasada bir takım değişiklikler yapılmıştır. Fakat bu değişiklikler Çocuk Vakfı'nın çocuklar için öngördüğü anayasadan uzaktır.

Ayrıca yine yasa konusunda Vakıf, Özürlüler Yasası'ndan Çocuk Koruma Yasası'na kadar çok sayıdaki yasanın gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek verilmiştir. Bunun yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasına öncülük etmiştir. Ancak bu işbirliklerin sağlıklı bir şekilde devam ettirilemediği Şirin tarafından dile getirilmiştir.

“... Çeyrek yüzyıl boyunca Özürlüler Yasası'ndan Çocuk Koruma Yasası'na kadar çok sayıda yasanın gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek verdi Çocuk Vakfı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasına öncelik ettiği de biliniyor. Ancak bu işleyişin sağlıklı ve tam anlamıyla paydaşlık ilişkisi içinde yürümediğini belirtmekte yarar var...(görüşme)”

Söz konusu “Anayasa ve Çocuk” kapsamında yapılan değişiklikler ve gelişmeler içerisinde, Çocuk Vakfı'nın çalışmalarına ve önerilerine ilgili merciiler tarafından gereken önemin verilemediği görülmektedir.

Çocuk Vakfı'nın bürokrasi ile ilişkileri incelendiğinde ise vakfın, *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı, I. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı, Anayasa ve Çocuk* çalışmalarında bürokratik yapılarla ilişkide olduğu görülmektedir. Fakat bu çalışmaların toplumsal talep ve politik irade ile örtüşmediği gerekçesi ile askıya alındığı daha önce de ifade edilmişti. Bu durumda Vakfın, karar vericileri ve yasa yapıcıları güçlü bir şekilde etkileyemediği sonucunu

çıkarmak yanlış olmaz. Bunun sebebi ise bürokrasinin, karar alma ve uygulama alanlarında STK'lara yeterince önem vermemesi ve yasa yapım sürecinden dışlamasıdır.

Bunun yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulmasına öncülük etmesi, vakfın bürokrasi ile ilişkisinin en somut örneğidir denilebilir. Fakat bu bakanlık, Vakfın öngördüğü gibi 957 ilçede örgütlenebilen icracı bir bakanlık olmadığı Vakfın kurucusu tarafından dile getirilmiştir. Bu durumda Vakıf ve bürokrasi ile ilişkilerin bu kapsamda sağlıklı olarak gerçekleştiğini söylemek pek mümkün değildir.

Yine yukarıda bahsedildiği üzere Vakıf, Özürlüler Yasası ve Çocuk Koruma Yasası gibi yasaların hayata geçirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek vermiştir. Uzun süreçte Vakfın üzerine çalıştığı Özürlüler Kanunu için dönemin Adalet Bakanı ile *Çocuk Adalet Sistemi*'nin kurulması konusunda sağlıklı işbirliği gerçekleştirilemediği Vakıf kurucu tarafından dile getirilmiştir. Bu bürokrasinin, Vakfın girişimlerine önyak olmadığı ve önerilerine gereken önemi vermediğinin göstergesidir.

"...1992'den bu yana ilgilendiğimiz Özürlüler Kanunu'nun yasalaştığı tarihe köklü bir adım olarak geçtiği halde uygulamanın mali engellerle sınırlandırılması da akıl almaz bir durum. Çocuk Koruma Kanunu için on sekiz ay emek verdik; ne yazık ki dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek, işin başında mutabakat sağladığımız Çocuk Adalet Sisteminin kurulmasına önyak olmadı; çok sınırlı iyileştirmelerle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yasalaşınca bu konu da askıda kaldı... (3 Temmuz 2009)"

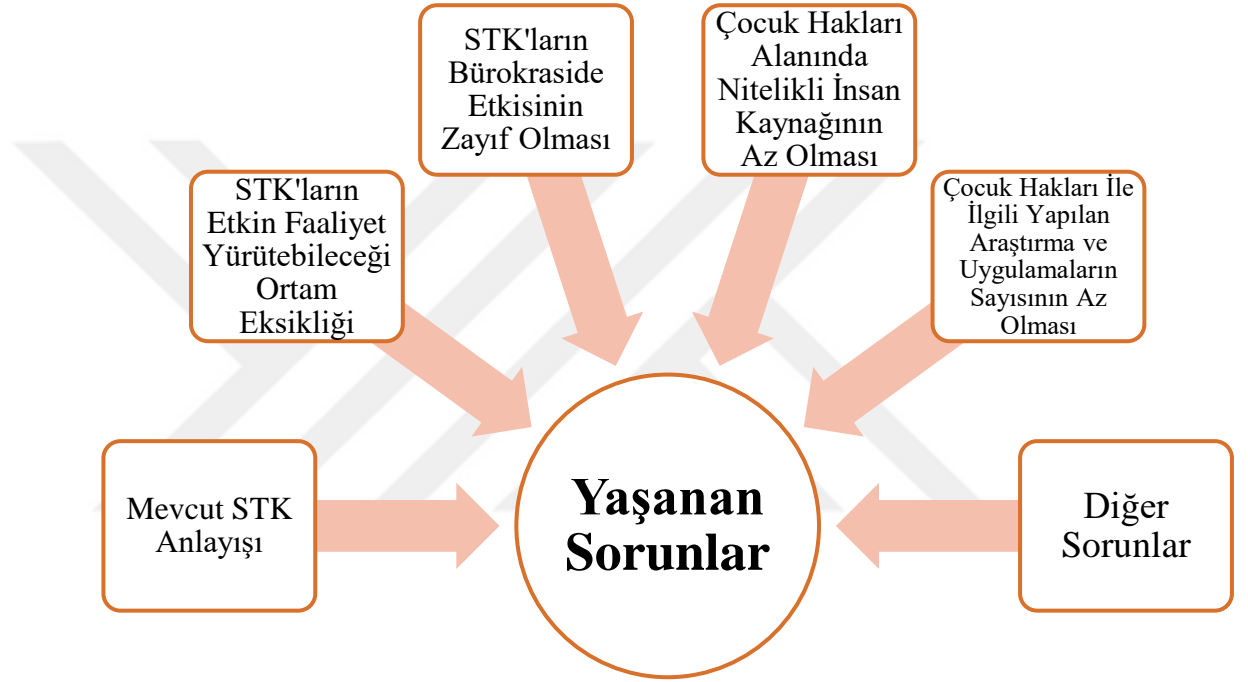
Ayrıca Çocuk Vakfı'nın hak temelli olarak hazırladığı *I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı* yerine hükümet kuruluşlarının bağımlılığında hazırlanan alternatif taslak kabul edilmesi de yine güçsüz ve sağlıklı bürokrasi ilişkisine örnektir.

Özetle, Çocuk Vakfı'nın çocuk hakları alanında bürokrasi ile işbirliği içerisindedir. Fakat bu işbirliği tam olarak sağlam ve güçlü bir şekilde

yürütülememektedir. Bürokrasi karar alma sürecine Vakfı (ve diğer çocuğa yönelik STK'ları) tam olarak dâhil etmemektedir.

4.4. Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Bulgular

Bu başlık altında Vakfın çocuk hakları alanında faaliyetlerinin gerçekleştirirken, alanda yaşadığı sorunlara değinilmiştir. Bu sorunlar kategorilere ayrılmış ve Şekil 11'de gösterilmiştir.

Şekil 11: Çocuk Vakfı'nın Alanda Yaşadığı Sorunlar

Vakıf çalışmalarını gerçekleştirirken çocuk hakları alanında bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar mevcut STK anlayışı, STK'ların etkin faaliyet yürütebileceği ortam eksikliği, STK'ların bürokraside etkisinin zayıf olması, çocuk hakları alanında nitelikli insan kaynağının az olması, çocuk hakları ile ilgili yapılan araştırma uygulamaların sayısının az olması ve diğer sorunlar (mali sıkıntılar, katılım eksikliği, faaliyetlere önem ve ilgi verilmemesi, destek görmeme)dir.

Vakfın alanda yaşadığı sorunlardan biri bürokrasideki ve toplumdaki mevcut STK anlayışıdır. Boztilki (2016) çalışmasında da incelenen STK'ların benzer sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Çalışmada, STK'ların toplum tarafından güvenilir görünmediği ve STK'lara şüpheli yaklaşıldığı, STK'lardan

iktidara yakın olanının daha az kısıtlamaya maruz kaldığı, incelenen STK'ların kendilerini Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'na kabul ettirmek için çok çaba harcadıkları sonuçlarına varılmıştır. Benzer sorunlar Çocuk Vakfı kurucusu tarafından da dile getirilmektedir. Bu sorunlar Vakfın kurucu tarafından da dile getirilmektedir.

“... Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşu değil “sivil devlet kuruluşu” anlayışının egemen olduğu yapılar çoğunluktadır. İktidar karşısında bağımsız kalabilecek çok az sayıda STK olduğunu düşünüyorum. Çocuk alanında çalışan STK'lere gelince: Çocukla ilgili STK'lerin Hükümet Kuruluşları nezdinde gücü ve etkinliği çok cılız ve azdır. Zaman zaman aynı fotoğraf karesi içinde görünseler de devletin ve toplumun çocuğa bakışı değişmedikçe STK yapılanmalarının Çocuk Haklarının gelişmesinde etkin duruma gelme ihtimali de zayıftır. Bu nedenle anlayış değişikliğine ve gerçek anlamda özerk yapıda STK girişimlerine öncülük edilmesi gerekir...(görüşme)”

Bu STK anlayışının doğurduğu sorunlardan biri STK'ların toplumsal ve bürokratik algı yüzünden *faaliyetlerini aktif olarak yürütebilecek ortama erişememeleridir*. Toplumsal ve bürokratik algı nedeniyle yaptıkları faaliyetlerin uygulama alanı ve imkânı ile geliştirilen önerilerin etki durumu kısıtlanmaktadır.

Vakfın faaliyet yürütürken karşılaştığı sorunlardan bir diğeri de çocuk hakları alanında *nitelikli insan kaynağının eksikliğidir*. Çocuk hakları ile ilgili eğitim almış ve tecrübe kazanmış insan kaynağının az olduğu vakfın kurucusu tarafından dile getirilmiştir.

“... Çocuk Vakfı'nın en çok eksikliğini hissettiği alan aile ve çocuk alanındaki iyi yetişmiş ve deneyimli insan kaynağıdır. Türkiye, çocuk entelektüeli bakımında karnesi çok zayıf bir ülke. Yirmi dört milyonu aşan çocuk nüfusuna rağmen çocuk araştırmaları yapacak insan kaynağı da çok az...(görüşme)”

Vakıf kurucusunun ifade ettiği bu sorunlar başka araştırmalarda da dile getirilmiştir (bkz. Mamur Işıkçı, 2019).

Vakfın yaşadığı bir diğer sorun da STK'ların bürokrasi ile ilişkilerinin zayıf olmasıdır. Vakfın (ve diğer çocuğa yönelik kurulan STK'ların) bürokrasi ile yeterince sağlıklı ilişkiler kurmadığı, girişimlerinin bürokrasi tarafından önemsenmediği, vakfın öncülük ettiği çalışmaların istenilen şekilde gerçekleşmediği, karar alma süreçlerine vakfın katılmadığı gibi sorunlar da mevcuttur.

Çocuk Vakfı'nın çocuk hakları alanında karşılaştığı güçlükler, alanda faaliyet gösteren diğer STK'lar tarafından da benzer şekilde yaşanmaktadır. Mamur Işıkcı (2019) çalışmasında, çocuklarla ilgili faaliyet gösteren STK'larının bürokrasi tarafından çok ciddiye alınmadıkları, politika yapıcılar ve bürokratlar tarafından işbirliği amaçlı kabul görmedikleri üzerinde durmuştur.

Vakfın faaliyetlerini gerçekleştirirken yukarıda sayılan sorunların dışında, yaşadığı başka sorunları mevcuttur. Bu sorunlar kategorilerde diğer sorunlar olarak adlandırılmıştır. Çocuk hakları alanında ilk ve çok önemli bir girişim olan *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi* uzun ve zorlu süreçler sonucunda gerçekleştirilebilmiştir. Çocuk Vakfı bu kongreyi gerçekleştirme için çeşitli sorunlarla uğraşmak zorunda kalmıştır. Bu gibi sorunlar hala gelişecek olan planlar için engel teşkil etmektedir. Şirin bu sorunlara günlük notlarında değinmiştir.

Bu kapsamda karşılaşılan ilk sorun, işbirliği ve destek için başvuru hükümet kuruluşlarının başvuru cevabının geç verilmesidir.

“... Hükümet Kuruluşlarının kongre düzenleme kurulunda yer alması konusu bir türlü sonuçlanamadı. SHÇEK'ten haber bekliyoruz. Bu gecikme zaman kaybına neden oldu. İyi niyet yetmiyor... Kongrenin evreni geniş. Bilgi ve değer üretimi için öngörülen çalışmaları gerçekleştirmek hem zaman hem de imkân meselesi... (26 Şubat 2010)

... Hükümet kuruluşlarının kongreye katılımı için SHÇEK'in yapacağı görüşmeler 6 haftada sonuçlanamadı. Tek parti hükümetine rağmen bürokrasi bu kadar ağır işliyor... (5 Mart 2010)”

Karşılaşılan diğer bir sorun üniversite mekânlarının ayarlanamaması ve üniversitelerin akademik destek dışında bir destek sağlamadıklarıdır.

... SHÇEK'ten Özcan Kars'ı aradım önce. Bayram nedeniyle kongre tarihini bir hafta ileri tarihe kaydıracağız. Yunus Hoca ile kongre

metni ve protokolde yer alan paydaşların görevleri hususunda mutabakat sağladık. Kongrenin bazı bölümlerinin üniversitenin mekânlarında gerçekleşmesi konusu ise ortada kaldı. Üniversite akademik destek dışında katkı veremeyecek. Çocuk Hakları Kongresine talip olmayan üniversite yok ama hiç biri maddi destek verebilecek durumda değil... (1 Mart 2010)”

Kongrenin gerçekleştirilmesi için işbirliği yapılan kurumların yeterli ilgisinin olmaması da günlükte dile getirilen diğer bir sorundur.

... Kongreyi düzenlediğimiz paydaş kurumlarda henüz hiçbir heyecan sezemedim. Hükümet Kuruluşlarını sürece dâhil etme düşüncesi Çocuk Vakfı'na ait. Hükümet Kuruluşlarında sıradan bir etkinlik algısı bizi üzse de çıktığımız bu uzun yoldan geri dönemeyiz... (14 Mayıs 2010)”

Çocuklar için yapılan kongreye çocuk katılımının kısıtlı olması, mali kaynakların az olması, akademik bildirilerinin istenilen sayıda olmaması kongrenin gerçekleştirilmesi aşamasında karşılaşılan diğer güçlüklerdir.

... Kongreye çocukların bildiri ve projeleriyle katılmaları için 81 ilin valilerine ve Millî Eğitim Müdürlükleri'ne mektup göndereli iki aylık süre geçtiği halde, ilgi yok... (20 Mayıs 2010)

... Çocuk Vakfı'nın 21'inci yıl çalışmalarından henüz sonuç alamadık. Kongre için mali kaynak konusunda ilerleme yok... ...Bildiri özetleri başvurusu 15 Temmuz'da sona erecek. Şimdiye kadar 30 bildiri özeti gönderilmiş. İlk kongre için bu ilgi çok az. Çocuk hakları kavramının boyutu çok geniş. 3 bin akademisyene duyuru yapıldığı halde ilgisizliğin nedenini de araştırmamız gerekecek. Duyuruları güncellemekte yarar var... (12 Temmuz 2010)

... Çocuk Vakfı'nın bütçesiyle kongre sonuçlanamayacak. Mali destek bulunamadı. Bugün ilk kez içime kongrenin ertelenebileceği duygusu doğdu. Ocaktan bu yana masrafları karşıladık. 340'ın üzerinde şair, hikâyeci ve yazar yazıyor. Eylül başından itibaren hemen her başlık için para harcamamız gerekecek. Eylül'ün ilk günlerine kadar

bekleyeceğiz. Kaynak bulunamazsa kongreyi Nisan 2011'e kadar erteleyebiliriz... (13 Ağustos 2010)"

Kongrenin gerçekleşmesi aşamasında karşılaşılan bir diğer sorun ise tüm çocukları kapsayan kongreye köy çocuklarının katılımının oldukça kısıtlı olmasıdır.

"... Altı haftadır okuduğum çocuk bildiri özetleri arasında köy çocuklarının gönderdiği bildiri yoktu. Bugün, Sakarya'nın bir köyünden gönderilen çocuk görüşlerini okuyabildim. Beş aydır il Millî Eğitim Müdürlükleri aracılığı ile kongreye çocuk katılımını duyurduğumuz halde bu sonuç üzücü. Daha vakit var; köy çocuklarına ulaşmak için kolay bir yöntem bulmalıyız... (24 Temmuz 2010)

... Kongre için köy çocuklarına ulaşamamışız. El yazısıyla ve kurşun kalemle çocuklardan bildiri yazmalarını isteyeceğiz. Köy çocuklarının temsil edilmediği Çocuk Hakları Kongresi düşünemiyorum... (4 Ağustos 2010)"

Kongrenin hazırlıklarının üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen gösterilen ilginin az olması sözü geçen başka bir sorundur.

"... Yedinci ay dolmak üzere. Kongre nedeniyle ilgili çevrelerden merak edip kapımızı çalan olmadı. Gönüllü ortaklık önerdiğimiz hiçbir kuruluş da bu yükü kaldırmaya istekli görünmedi. 20 yılsonunda bu yıl ilk kez Ülker'e çocuk ödevimizi hatırlatmak amacıyla. Murat Ülker'e 3 Mayıs'ta bir cümlelik mektup göndermiştim. Sıradan bir başvuru muamelesi ile karşılaşmak gerçekten üzücü. Ülker'in iletişim birimine gönderdiğimiz üçüncü nottan sonra kongreye destek vermeyeceklerini öğrenebildik... (27 Temmuz 2010)"

Görüldüğü üzere Vakfın, bu kongrenin gerçekleştirilmesi için hükümet kuruluşlarına yapılan başvurularda gerekli bilgilerin geç verilmesi, kongre mekânının ayarlanamaması, akademik katılımın ve çocuk katılımının kısıtlı olması, mali imkânsızlıklar, kurum ve kuruluşların ilgisini desteğinin ve katılımının yeterli düzeyde olmaması, köy çocuklarının kongreye dâhilinde sıkıntıların yaşanması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

Görüldüğü üzere toplumdaki ve bürokrasideki mevcut STK anlayışı ve bürokrasi ile ilişkilerinin zayıf olması; Vakfın aktif olarak faaliyet yürütebileceği

alanları kısıtlamaktadır. Çocuk hakları alanında nitelikli insan kaynağının ve araştırmaların-uygulamaların az olması ise çocuk hakları alanının gelişimini ve Vakfın faaliyetlerini sınırlandırmaktadır. Sonuç olarak incelenen tüm bu veriler ve sorunlar, çocuk-çocuk hakları alanında önemli bulgular ve öneriler ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde STK'ların yerini ve önemini ortaya koymak için Çocuk Vakfı'nı örnek olarak işlemiştir. Bu amaç doğrultusunda Çocuk Vakfı'nın yapısı ve çalışma biçimleri, çocuk haklarını geliştirme için bulunduğu faaliyetler, çocuk hakları politikasının oluşturulmasında Vakfın etkisi, bürokrasiyi ne şekilde etkilediği, benimsediği ilke ve değerler, çalışmasını etkileyen sorunlar çerçevesinde araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar ve bulgular ise bir takım sonuçlar ve öneriler ortaya koymuştur.

SONUÇLAR

Çocuk Vakfı'nın Yapısı ve İşleyişine Yönelik Sonuçlar

Çocuk Vakfı Türkiye'deki tüm çocuklara ulaşabilme amacı ile çocukların sağlıklı gelişimlerinin sağlandığı ve haklarının tam olarak hayata geçirildiği bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Bunun da ancak çocuk haklarını geliştirici çalışmalarla mümkün olacağını öngörmektedir ve bu kapsamda da çalışmalar yapmaktadır. Vakıf çalışmalarını alanlarında uzman olan pek çok kişinin (Danışma Kurulu üyeleri) katılımıyla gerçekleştirmektedir. Vakıf bu çalışmaları gerçekleştirirken kültür ve medeniyet, çocuğa saygı, çocuğun yüksek yararı, çocuk görüşleri, çocuk ahlakı, adalet, ayrımcılığın önlenmesi ve eşitlik ilkelerini benimsemektedir. Bu ilke ve değerler ışığında ise çocuk haklarını koruyucu ve geliştirici faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine Yönelik Sonuçlar

Vakfın çocuk hakları alanında araştırma, danışma ve rehberlik, eğitim, yardım, sorun tespit etme, politika geliştirme ve işbirliği faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Araştırma faaliyetleri kapsamında ağırlıklı olarak hukuksal mevzuat, deprem, eğitim, risk altındaki çocuklar, psikolojik durum, çocuk görüşü ve katılımı, okuma alışkanlığı, çocukların durumu, göç çocukları ve bilimsel çalışmalar üzerine faaliyetler gerçekleştirmiştir. Bu araştırma faaliyetleri; çocuğun esas alındığı bir anayasayı, çocuğu ilgilendiren alanlardan çocuk görüşünün alınması ve çocuğun katılımının sağlanmasını, Türkiye'nin okuma kültürünün geliştirilmesini, cinsel istismarın önlenmesini, çocukların durumlarını ortaya koyarak gerekli

iyileştirmelerin yapılmasını amaçlayan faaliyetlerdir. Vakfın danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında; çocuk politikası, depremde çocuklara uzman yardımı ve eğitim alanlarında çocuklara, ailelere, eğitimcilere, araştırmacılara ve konu ile ilgilenen kimselere danışmanlık hizmeti verilmiştir. Bu hizmetler ile bilgilendirme yaparak toplumun çocuk hakları alanında bilinçlenmesi amaçlanmaktadır. Eğitim alanında da kitap yardımları, seminerler, atölye çalışmaları, kongreler, yayınlar, raporlar, etkinlikler, programlar ve danışmanlık hizmetleri yapılmaktadır. Ayrıca Vakıf, ihtiyacı olan çocuklara eğitimsel, yaşamsal yardımlar, oyun ve deprem yardımları ile psikolojik-sosyolojik-ekonomik yardımlarda bulunmuştur. Bu yardım faaliyetleri ile çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Açıklanan çalışmaların yanında anayasa, terör, deprem, okuma alışkanlığı, çocukların durumu, çocuk hakları, göç ve çocuk politikası konularında yaşanan sorunlar çerçevesinde sorun tespit faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bu sorun tespit faaliyetleri ile çocuk hakları alanında yaşanan önemli sorunlar tespit edilmiş ve bu sorunların çözüme kavuşturulması için öneriler geliştirmiştir. Ayrıca Vakıf çocuğun görünür olduğu bir anayasa, üstün yetenekli çocuklar, çocuğun yüksek yararı, çocuğa saygı, çocuk görüşleri ve katılımı, çocuk yargılaması konularında da dolaylı da olsa politika yapım sürecini etkilemiştir.

Vakıf tüm bu faaliyetleri ilgili bürokrasi, üniversiteler, medya, uzman kişiler, uluslararası ve/veya ulusal STK'lar işbirliğinde gerçekleştirmiştir. Fakat bu işbirlikleri istenilen düzeyde yürütülemediği için. Vakfın işbirliği düzeyinin en yüksek olduğu aktör bürokrasidir. Bunun yanında en az ilişki ve işbirliğini düzeyi de yine bürokrasi alanında yerel yönetimlerle gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca Vakfın, tüm bu faaliyetleri ağırlıklı olarak İstanbul merkezli yürüttüğü görülmüştür ve Vakfın İstanbul dışında herhangi bir il veya ilçede örgütlenmiş bir yapısına rastlanmamıştır.

Türkiye'nin Çocuk Hakları Politikasının Oluşturulmasında Çocuk Vakfı'nın Etkisine Yönelik Sonuçlar

Çocuk Vakfı politika yapım sürecinde ağırlıklı olarak çocuk politikası üzerinde çalışmalar yapmıştır. Türkiye'de, *Çocuk Temel Yasası*'nın çocuğun yüksek yararının gözetildiği, çocuk görüşlerinin alındığı ve çocuk katılımının sağlandığı bir

yasanın oluşturulması gerektiğini öngörmektedir. Fakat Vakıf bu konuda ne kadar çabalasa da Türkiye’de hala *Çocuk Temel Yasası* oluşturulmuş değildir. Bunun yanında üstün yetenekli ve zekâlı çocukların, yeteneklerini geliştirebilecekleri gerekli ortam için çalışmalar yürütmüştür. Ayrıca *Özürlüler Yasası* ve *Çocuk Koruma Yasası*’na yasalarının hazırlanması ve maddelerinin yazılmasına da destek vermiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Vakfı’nın önerisi ile kurulmuştur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ise vakfın öngördüğü gibi tüm ilçelerde örgütlenebilen icracı bir bakanlık olma amacından uzak kalmıştır. Vakıf bunun için de ilgili mercilere öneriler sunmuştur (bkz. EK-6).

Vakfın, politika yapım sürecini etkileme alanında, siyasilere çocuk hakları ile ilgili mektuplar göndermiştir (bkz. EK 5-7-8). Gönderilen bu mektuplar eğitim, *Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu*’nun kurulması ve çocuk politikası içeriklerine sahiptir. Çocuk Vakfı ve Çocuk Vakfı gibi yapıların çocuk haklarındaki girişimleri neticesinde, hükümet-parti programlarında ve siyasilerin söylemlerinde de çocuk haklarına daha fazla yer verildiği görülmektedir. Fakat gerek hükümet programında gerekse parti programlarında çocuk hakları konusu ayrıntılı olarak işlenmemektedir.

Ayrıca vakfın çocuk yargısı adına da çalışmalar yürüttüğü görülmüştür. Çocuğun yetişkinlerden farklı kanunlara tabii tutulması gerekmektedir. Fakat mevcut yapının çocukları değil, devleti korumaya yönelik maddeler içerdiği görülmektedir.

Görüldüğü üzere Vakıf, politika yapım sürecini doğrudan olmasa da dolaylı olarak etkilemektedir. Fakat Vakfın, politika yapım sürecinde yeterli etki alanı bulamadığı görülmektedir.

Çocuk Vakfı’nın *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi, I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı, Anayasa ve Çocuk, I. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı* gibi çalışmalarda bürokrasi ile ilişkiler gerçekleştirdiği görülmüştür. Fakat bu çalışmalar politik iradeyle örtüşmediği gerekçesiyle askıya alınmıştır. Bu da bürokrasinin Çocuk Vakfı ile ilişkilerinin sağlıklı yürümediğinin göstergesidir. Bu doğrultuda bürokrasinin karar verme, politika yapma ve uygulamada, Çocuk Vakfı’nın ve benzeri yapıların görüşlerine, çalışmalarına ve önerilerine yeterince önem vermediği görülmektedir.

Bunun yanında Özürlüler Kanunu için kurulması öngörülen Çocuk Adalet Sistemi'ne, dönemin Adalet Bakanı tarafından destek gelmediği Vakıf tarafından belirtilmiştir. Görüldüğü üzere Çocuk Vakfı bürokrasi ile ilişki içerisinde. Fakat bu ilişki yeterli, sağlıklı ve güçlü düzeyde değildir.

Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Sonuçlar

Çocuk Vakfı'nın, faaliyet gösterirken çocuk hakları alanında yaşadığı sorunlardan birisi, alanda yeterince etkin olamamaktır. Çünkü STK'lara çocuk hakları alanında bağımsız faaliyet yürütecekleri ortam imkânı verilmemektedir. Bu da STK'ların çocuk hakları alanında gerçekleştirdiği faaliyetlerin etki alanını kısıtlamaktadır. Bir diğer sorun çocuk hakları alanında nitelikli insan kaynağının eksik olduğudur. Ayrıca çocuk hakları alanında yapılan çalışma ve araştırmalarında az olması da karşılaşılan bir başka sorundur. Dolayısıyla bu sorunlar çocuk haklarının uygulanmasını ve geliştirilmesini sınırlandırmaktadır.

Çocuk Vakfı faaliyetlerini gerçekleştirirken bürokrasi, üniversiteler, medya, uzman kişiler, ilgili uluslararası ve ulusal STK'lar ile işbirliği yürütmüştür. Bu işbirlikleri ise çoğu kez istenilen düzeyde olmamıştır.

Ayrıca Vakıf faaliyetlerini yürütürken pek çok sorunla da karşılaşmıştır. *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresini* gerçekleştirirken maddi zorluklar, katılım eksikliği, ilgili kurum ve kuruluşların katılım ve destek eksikliği yaşamıştır.

Bunun yanında Vakfın, Türkiye'de çocuk sorunlarının net olarak tespitinin yapılması için önerdiği *Çocuğun İyi Olma Hali Endeksi Sistemi* de gerçekleştirmemiştir. Türkiye'de çocuk hakları sorunları tam olarak algılanabilmiş değildir. Bunun nedenleri arasında bu gibi sistemlerin hala Türkiye'de kurulmamış olması gösterilebilir. Bu da Türkiye'de STK'ların (çocuğa yönelik STK'ların) politika yapım sürecinde etkisinin cılız olduğu, yeterince güçlü olmadıklarını gözler önüne sermektedir. Bu kapsamda Çocuk Vakfı'nın bürokrasi ile ilişkileri değerlendirildiğinde, vakfın bürokrasiden yeteri kadar destek almadığı ve önemsenmediği sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Çocuk Vakfı'nın Faaliyetlerine ve Örgütlenmesine Yönelik Öneriler

Vakfın faaliyetleri ve yapısı kapsamında, çocuk haklarını geliştirici rol açısından vakfın örgütlenmesi, işbirliği ve ilişki düzeyi konularında öneriler geliştirilmiştir.

1. Vakıf, İstanbul dışı il ve ilçelerde de örgütlenmelidir. Zira İstanbul temelli araştırmalarda, Türkiye'deki tüm çocukların haklarının durumu ve uygulanmasına ilişkin çalışmaların yapılması mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla Vakıf, çalışmalarını yalnızca İstanbul merkezli gerçekleştirmemelidir.
2. Vakfın faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmesi için güçlü işbirliğinin kurulması gerekmektedir. Böylelikle çalışmalar daha etkin ve daha hızlı gerçekleştirilebilir.
3. Vakıf ve yerel yönetimler arasındaki ilişki ve işbirliği düzeyinin artırılması gerekmektedir. Böylelikle çocuk hakları araştırmaları ve uygulamaları yerel düzeyde, belediye işbirliğinde gerçekleştirilebilir.

Politikacılara ve Bürokratlara Yönelik Öneriler

Çocuk haklarının gerçekleştirilmesi ve çocuk hakları alanında yaşanan sorunların çözüme kavuşturulması açısından çocuk ve anayasa, Çocuk Temel Yasası ve diğer yasalar, bakanlıklar, çocuk görüşü ve çocuğa saygı anlayışı için yapılacak çalışmalar, işbirliği konularında öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerle; çocuk haklarının korunması geliştirilmesi, çocuk hakları açısından Türkiye'nin hukuki sisteminin yeniden düzenlenmesi, sivil toplum kuruluşları ve çocuk hakları algısının ve çalışmalarının geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1. Türkiye'nin Çocuk Temel Yasası için Vakfın yasa yapıcılar tarafından önemsenmesi, görüş ve önerilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Türkiye'de yapılması öngörülen Çocuk Temel Yasası'nda çocukların görüşlerinin yer alması ve katılımlarının sağlanması gerekmektedir.
2. Özürlüler Yasası ve Çocuk Koruma Yasası gibi çocuğu ilgilendiren alanlarda yapılacak olan yasa çalışmalarında Vakfın görüş ve önerileri alınmalı, çalışmalarından daha fazla yararlanılmalıdır. Zira çocuk hakları alanında

Çocuk Vakfı gibi yapıların oldukça fazla tecrübeleri bulunmaktadır. Bu tecrübeler, söz konusu yasa çalışmalarının, çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara yönelik çözüm odaklı çalışmalar olmasına katkı sağlayabilir.

3. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)'nın, Vakfın öngördüğü gibi her ilçede örgütlenebilen bir bakanlık olabilmesi için Vakfın görüş ve önerilerine yer verilmeli ve bu öneriler uygulanmalıdır. Nitekim taşra da dâhil olmak üzere her düzeyde örgütlenebilen bakanlık, her çeşit çocuk sorunlarına yönelik hizmet veren bir bakanlık olabilir.
4. Siyasilerin, Çocuk Vakfı ve diğer çocuğa yönelik kurulan STK'lar ile etkileşim kurması ve daha ayrıntılı çalışmalar yapması gerekmektedir. Dolayısıyla çocuk ve çocuk hakları olgusunun, sadece söylemlerde kalmaması ve çocuk hakları alanında yaşanan sorunların çözüme erişmesi sağlanabilir.
5. Çocuk yargılaması konusunda “çocuğun yüksek yararı” ve “çocuğa saygı” ilkelerini gözeten maddelerin hazırlanmasında Çocuk Vakfı'nın görüş ve önerileri alınmalı ve yeni çocuk yargısı düzeni oluşturulmalıdır. Böylelikle çocuğu gelişimini sağlayacak ve çocuğu topluma geri kazandıracak rehabilite edici uygulamalar oluşturulabilir.
6. Vakfın politika yapım sürecinde faaliyetlerini özgün ve etkin bir şekilde yürüteceği gerekli ortamın sağlanması gerekmektedir. Çünkü çocuk hakları alanında önemli tecrübelere sahip Çocuk Vakfı işbirliği ve önerileri ile daha etkin politikalar üretilebilir.
7. Çocuk Adalet Sistemi'nin kurulması için bürokrasinin Çocuk Vakfı ile güçlü ilişkiler kurması gerekmektedir. Böylelikle çocuklara özgü bir adalet sistemi kurulabilir.
8. Sunulan tüm bu önerilerin sağlıklı olarak gerçekleşmesi için bürokrasinin, Çocuk Vakfı ile ilişkilerini geliştirilmesi, faaliyet ve önerilerinden yararlanması ve Vakfı desteklemesi gerekmektedir. Bürokrasi çocuklar ve çocuk hakları ile ilgili alanlarda karar verirken Çocuk Vakfı'nı da karar alma sürecine yeterince dâhil etmelidir.

Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına Engel Teşkil Eden Sorunlara Yönelik Öneriler

Bu başlık altındaki öneriler; sivil toplum kuruluşlarının gerek çocuk hakları alanında faaliyet yürütürken gerekse bürokraside ve toplumsal algıda yaşadığı sorunların giderilmesi için geliştirilmiştir.

1. Nitelikli insan kaynağının sağlanması için çocuk hakları alanında, çocuk hakları olgusuna daha fazla önem vermeli ve eğitimli-tecrübeli kimselerin yetişmesi için çalışmalıdır.
2. Çocuk Vakfı ve çocuk hakları ile ilgilenen kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.
3. Çocuk Vakfı'nın faaliyetlerini gerçekleştirirken karşılaştığı sorunların aşılması ve çocuk hakları alanında bu gibi önemli girişimlerin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için Vakfa; bürokrasi, diğer STK'lar, üniversiteler, uzman kişiler ve araştırmacılar tarafından destek verilmesi ve katılımın sağlanması gerekmektedir.

Diğer STK'lara Yönelik Öneriler

Çocuk haklarını geliştirici ve koruyucu çalışmaların daha aktif yürütülebilmesi için STK'lar arası işbirliklerinin daha güçlü ve sağlıklı olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, aşağıda, Türkiye'de çocuğa yönelik faaliyet yürüten diğer STK'lara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

1. Bu STK'lar, çocuk hakları alanında daha aktif faaliyet gerçekleştirmelidirler. Böylelikle çocuk hakları alanında yaşanan sorunların boyutu çok çeşitli açılardan ortaya konabilir.
2. Bu STK'lar, çocuk hakları alanında oldukça aktif ve tecrübeli olan Çocuk Vakfı'nı desteklemeli ve Vakıf ile işbirliği gerçekleştirmelidirler. Böylece çocuk hakları alanına yapılan çalışmalar daha kapsamlı hale getirilebilir.
3. Çocuğa yönelik kurulan diğer STK'lar da Çocuk Vakfı gibi hak savunucu role bürünmelidirler. Bu bağlamda, çocuk hakları alanında farkındalığın artırılması sağlanabilir.
4. Bu STK'lar, çocuk hakları alanında Çocuk Vakfı'nın tecrübelerinden yararlanmalı ve bu alanda ortak çalışmalar yapmalıdır. Böylelikle çocuk

hakları algısı ve önemi, toplumda daha fazla yer edinebilir ve çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara yönelik çok boyutlu çözüm önerileri geliştirilebilir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Çocuk, çocuk hakları, çocuk hakları ve STK konusundaki akademik araştırmalar çeşitlendirilmelidir. Bu amaçla;

1. Bu araştırma başka bir örnekleme de tekrarlanabilir.
2. Nicel araştırma yöntemleri kullanılarak daha geniş örneklem üzerinde yapılabilir. Çalışma grupları ile karşılaştırmalar yapılabilir.
3. Araştırmada farklı değişkenler kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- AB. (2000). *Temel Haklar Bildirgesi*. Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708> adresinden alındı
- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 591-614.
- Ak Parti. (ty). AKP Parti Programı. Ak Parti Web Sitesi. 24 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/> adresinden alındı
- Akdemir, A. (2006). Sivil Toplum Kuruluşları ve İnsan Hakları. *Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 1-116. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 16-29.
- Aktürk, S. (2006). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Güvenliği. *Yüksek Lisans Tezi*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. *Milli Eğitim Dergisi*.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ., & Fidan, T. (2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- ASUMA, & İMDAT. (2018). *Türkiye'de Çocuk İstismarı Raporu-2*.
- Atalay, O. (ty). *Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklarımız*. 31 Mayıs 2016 tarihinde Yeni Akit Web Sitesi: <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/osman-atalay/sokakta-calisan-ve-yasayan-cocuklarımız-15186.html> 31 adresinden alındı

- Atılğan, A., & Ümit Atılğan, E. (2009). *Çocuk Hakları Paradigması ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hakim Olan İlkeler Açısından Türkiye'deki Düzenleme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi*. Ankara: Kapasite Geliştirme Derneği.
- Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi. (2014).
- Avrupa Komisyonu. (2018). *AB Genişleme Politikasına İlişkin 2018 Bilgilendirmesi*. AB Yayını.
- Avrupa Konseyi. (1996). *Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi*. TBMM.
- Avrupa Konseyi. (2007). *Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi*. Resmi Gazete.
- Avrupa Toplulukları Komisyonu. (2006). *Çocuk Hakları Konusunda Bir Avrupa Birliği Stratejisine Doğru*. Brüksel.
- Ayan, S. (2007). Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 206-214.
- Aykaç, H. (2016). Hukuksal Açıdan Çocuk ve Genç İşçiliği. *TBB Dergisi*(116), 335-386.
- Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 5-15.
- Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği. (ty). *Hakkında*. 22 Nisan 2019 tarihinde Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği Web Sitesi: https://www.facebook.com/pg/BizimCocuklarGenclikAkademisi/about/?ref=page_internal adresinden alındı
- BM. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. TBMM. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> adresinden alındı
- BM. (1959). *Çocuk Hakları Bildirgesi*. Çocuk Vakfı.
- BM. (1966). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi*. BM Genel Kurulu.

- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi. (1989). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*. BM.
- Boztilki, M. (2016). Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocuk Koruma Uygulamalarındaki Rolü ve Dünyada Kurum Bakımına Güncel Yaklaşımlar. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Bulut, Y., Akın, S., & Kahraman, Ö. (2017). Kamu Politikalarının Oluşturulmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-34.
- Canbulut, T. (2014). Türkiye'de Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Derleme. *HSP*, 1(2), 85-94.
- CHP. (tarih yok). CHP Parti Programı. 1-350. İstanbul: CHP. Mayıs 24, 2019 tarihinde alındı
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018). *Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. 30499 Sayılı Resmi Gazete.
- Çaha, Ö., Çaylak, A., & Tutar, H. (2013). Sivil Toplum Kuruluşları Profili. *Kalkınma Ajansı Yayını*, 1-174.
- Çalışkan, M., & Tol, U. (ty). *Sivil Toplum Kuruluşlarının İşbirliği İle İmtihani*. 24 Mayıs 2019 tarihinde Sivil Sayfalar Web Sitesi: <http://www.sivilsayfalar.org/2017/10/09/sivil-toplum-kuruluslarinin-is-birligi-ile-imtihani-2/> adresinden alındı
- Çelen, F. K., Çelik, A., & Seferoğlu, S. S. (2011). Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler. *Akademik Bilişim Dergisi*, 1-8.
- Çocuk Akademisi. (ty.a). *Faaliyet Konuları*. 3 Mayıs 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-akademisi-2/#1541012893792-13264b66-6ebf> adresinden alındı

Çocuk Akademisi. (ty.b). *Kuruluş Gerekçesi*. 3 Mayıs 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-akademisi-2/> adresinden alındı

Çocuk Edebiyatı Okulu. (ty). *Kuruluş Gerekçesi*. 3 Mayıs 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-edebiyati-okulu-2/> adresinden alındı

Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği. (ty). *Misyon ve Vizyon*. 22 Nisan 2019 tarihinde Çocuk Gelişimi ve Eğitimcileri Derneği Web Sitesi: <http://cgeder.org/misyon-ve-vizyon/> adresinden alındı

Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma. (2013). *Bir Tarihçe: Çocukların Hakları ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma Web Sitesi: <http://www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocuklarin-haklari-ve-birlesmis-milletler-cocuk-haklarina-dair-sozlesme> adresinden alındı

Çocuk Hakları Okulu. (ty). *Tanıtım Metni*. 3 Mayıs 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-haklari-okulu-2/> adresinden alındı

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2014). *Hedeflerimiz*. ASPB Web Sitesi: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/hakkimizda/hedeflerimiz> adresinden alındı

Çocuk Vakfı . (1990). *Düzenleme Şeklinde Çocuk Vakfı resmi Senedi*. Ankara: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (1994). *Çocuklar İçin Şefkate Çağrı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (1996). *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (1999a). *Deprem'in Çocuklar Üzerinde Psikolojik Etkileri Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (1999b). *Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (1999c). *Yenibinyıl'ın Dünya Çocukları-Sayısal Çocuk Uyarı Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

- Çocuk Vakfı. (2000). *Hakları Çalınmış Çocuklar Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2001a). *Çocuk Başlangıçtır Kampanyası Sunum Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2001b). *Risk Altındaki Dünya Çocukları Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2003). *Okuyan Türkiye Ön Bilgi Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2004). *Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Politika ve Strateji Belirleme Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2006a). *Türkiye'nin Çocuk Karnesi*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2006b). *Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2009). *100 Temel Eser Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2010). *Sesimizi Kim Duyacak! 2010 Çocuk Görüşü Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2011a). *Sosyal Destek Programı İçin Gönüllülere Çağrı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2011b). *Van'da Bir Kardeşim Var Kampanyası*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2012a). *Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa -Anayasa ve Çocuk Raporu-*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayını.
- Çocuk Vakfı. (2012b). *Van Depremi Sosyo-Ekonomik ve Psikolojik Durum Tespiti Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2016). *Çocuğun Cinsel İstismarı -Ceza Kanunu Maddesi- Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı. (2018). *Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Öğretimi Raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.

Çocuk Vakfı. (ty.a). *Çocuk Akademisi*. 14 Haziran 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-akademisi-2/> adresinden alındı

Çocuk Vakfı. (ty.b). *Çocuk Vakfı Danışma Kurulu Üyeleri*. 29 Mart 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/danisma-kurulu-uyeleri/> adresinden alındı

Çocuk Vakfı. (ty.c). *Çocuk Vakı'nın Amacı*. 14 Mart 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/icerik.aspx?id=39> adresinden alındı

Çocuk Vakfı. (ty.d). *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*. 23 Nisan 2018 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-ve-medeniyet-dergisi/> adresinden alındı

Çocuk Vakfı. (ty.e). *Özel Yetenekli Çocuklar Araştırma Merkezi*. 14 Haziran, 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/ozel-yetenekli-cocuklar-arastirma-merkezi/> adresinden alındı

Çocukla Yaşam Derneği. (ty). *Hakkımızda*. 22 Nisan 2019 tarihinde Çocukla Yaşam Derneği Web Sitesi: https://cocuklayasam.wixsite.com/cocukileyasam/about_us adresinden alındı

Çocuklar Gülsün Diye Derneği. (ty). *Hakkımızda*. 22 Nisan 2019 tarihinde Çocuklar Gülsün Diye Derneği Web Sitesi: <https://www.cocuklargulsundiye.org/tr/sayfa/cocuklar-gulsun-diye-dernegi> adresinden alındı

Coşar, Y. (2005). Kentleşen Türkiye'de Çocuk Suçluluğu, TBB Dergisi, (56), 281-327.

Çubukçu Yıldızlı, Ö. (2012). Sivil Toplumun Düşünsel Temelleri ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Sivil Toplumun Görünümü: Sivas'ta Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Dernekler Özelinde Bir Çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*, 1-162. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Değirmencioglu, S. (2008). Demokraside Çocuk ve Gençlere Yer Açmak. S. H. Derneği (Dü.), *Sosyal Hizmet* içinde (s. 23-33). Ankara: Hermes Ofset Yayınları.

- Demir, E., & Kaya Bağdaş, Ç. (2017). Çocuk Gelinlerin Gözüyle Çocuk Hakları. *Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi*, 82-93.
- Demirkan, S. (2006, Ocak-Şubat-Mart). Türk Ailesinin Korunmasında ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliğinin Önemi . *Aile ve Toplum*, 3(9), 91-95.
- DHA Haber Ajansı. (2019). *Madde Kullanımı 5-14 Yaş Arasında Artıyor*. DHA Haber Ajansı Web Sitesi: <https://www.dha.com.tr/saglikyasam/madde-kullanimi-514-yas-arasinda-artiyor/haber-1618337> adresinden alındı
- Dickens, C. (2018). *Oliver Twist* (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dinç, B. (2015). Okulöncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Hakları Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 7-25.
- DİSK-AR. (2015). *Türkiye'de Çocuk İşçiliği Gerçeği Raporu*. DİSK.
- DİSK-Genel İş. (2016). *Türkiye'de Çocuk İşçi Olmak*. DİSK.
- Doğanlı, B. (2015). STK (Vakıflar) ve Marka İmajı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(43), 47-59.
- Dündar, H., & Hareket, E. (2017). Türkiye'de Çocuk Hakları Bağlamında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Eğilimlerinin İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 77-94.
- Dünya Çocukları Derneği. (ty.a). *Çorbada Tuzun Olsun*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <https://ducoder.org/yurtdisiprojelerimiz/> adresinden alındı
- Dünya Çocukları Derneği. (ty.b). *Dilek Ağacı*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği web sitesi: <http://ducoder.org/dilek-agaci/> adresinden alındı
- Dünya Çocukları Derneği. (ty.c). *Eğitimde Çatın Olsun*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <http://ducoder.org/egitimde-catin-olsun/> adresinden alındı

Dünya Çocukları Derneği. (ty.d). *Hayat Paylaşınca Güzel*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <http://ducoder.org/zambia-3/> adresinden alındı

Dünya Çocukları Derneği. (ty.e). *Miyonumuz*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <https://ducoder.org/misyonumuz/> adresinden alındı

Dünya Çocukları Derneği. (ty.f). *Vietnam Yardım Kampanyası*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <http://ducoder.org/vietnam-yardim-kampanyasi/> adresinden alındı

Dünya Çocukları Derneği. (ty.g). *Yurtdışı Projelerimiz*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <https://ducoder.org/yurtdisiprojelerimiz/> adresinden alındı

Dünya Çocukları Derneği. (ty.h). *Yurtiçi Projelerimiz*. 9 Nisan 2019 tarihinde Dünya Çocukları Derneği Web Sitesi: <http://ducoder.org/yurticiprojelerimiz/> adresinden alındı

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, 1966.

Encyclopedia. (ty). *Holokost Dönemi Çocukları*. 28 Ekim 2018 tarihinde Encyclopedia: <https://encyclopedia.usmmm.org/content/tr/article/children-during-the-holocaust> adresinden alındı

Erbay, E. (2011). Türkiye'de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştıma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erbay, E. (2013). Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 38-54.

Erkurt, Z., Balcı, S., & Yıldız, S. (2017). Tarihsel Süreç İçinde Çocuk. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*(1), 17-28.

Feyzioğlu, M. (2014). *Türkiye Barolar Birliği "Çocuk Gelinler" Başlıklı Toplantısı*. Türkiye Barolar Birliği Web Sitesi: <https://www.barobirlik.org.tr/Detay22651.tbb> adresinden alındı

Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği. (ty.a). *Biz Kimiz?* 30 Nisan 2019 tarihinde Gülberenk Değerler Eğitimi Web Sitesi: <http://www.gulberenk.com/biz-kimiz> adresinden alındı

Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği. (ty.b). *Hizmetlerimiz*. 30 Nisan 2019 tarihinde Gülberenk Değerler Eğitimi Derneği: <http://www.gulberenk.com/gulberenk-programi-icin-randevu-bilgileri.html> adresinden alındı

Güngör, M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25-43.

ICC. (ty.a). *İnsan Hakları Programları*. ICC: 30 Nisan 2019 tarihinde <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=11> adresinden alındı

ICC. (ty.b). *Sağlık Programları*. ICC: 30 Nisan 2019 tarihinde <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=10> adresinden alındı

ICC. (ty.c). *Tarihçe*. Haziran 28, 2019 tarihinde ICC Web Sitesi: <http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=1> adresinden alındı

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğu. (2019). *Geçici Koruma*. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğu Web Sitesi: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 adresinden alındı

ILO. (1973). *138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi*. ILO Web Sitesi. https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.htm adresinden alındı

ILO. (1999). *182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi*. ILO Web Sitesi. https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm adresinden alındı

- ILO. (ty). *Çocuk İşçiliği*. 22 Mart 2019 tarihinde ILO Web Sitesi: <http://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/lang--tr/index.htm> adresinden alındı
- İMDAT, & ASUMA. (2016). *Çocuk İstismarına Yönelik Rapor*. İMDAT Web Sitesi.
- İnal, K. (2017). *Çocuk Hakları ve Siyaset*. Propaganda Yayınları.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948.
- İslam ve İhsan. (2016). *Çocuklara Yaşayarak İslamı Öğretiyorlar*. İslam ve İhsan Web Sitesi: <http://www.islamveihsan.com/cocuklara-yasayarak-islami-ogretiyorlar.html> adresinden alındı
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi. (2018). *Bakanlık 2018 Yılına "Çocuk İşçiliği İle Mücadele Yılı" İlan Etmişti Ama...* İSİG Meclisi Web Sitesi: <http://guvenlicalisma.org/19742-bakanlik-2018-yilini-cocuk-isciligi-ile-mucadele-yili-ilan-e> adresinden alındı
- Kamu Denetçiliği Kurumu. (ty). *Hakkımızda*. 22 Mart 2019 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu Web Sitesi: <http://www.kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/hakkimizda/> adresinden alındı
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 140-151.
- Karakaş, B., & Çevik, Ö. (2016). Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 887-906.
- Karasubaşı, İ. (2015). II. Dünya Savaşı Çocukları. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* (1), 441-450.
- Karataş, A. (2014). Toplumda Çevre Bilincinin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Örneği. *Turkish Studies*, 855-867.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koman, E. (ty). *Çocuklar ve Hakları*. 28 Ekim 2018 tarihinde Ayrıntı Dergi: <http://ayrintidergi.com.tr/cocuklar-ve-haklari/> adresinden alındı

- Kurt, S. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(36), 99-127.
- Kurt, S., & Taş, H. (2015). Sivil Toplum Örgütlerinde Profesyonel ve Gönüllü Çalışma İlişkileri: Tehditler ve Fırsatlar. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 199-214.
- Makal, A. (2006). *Türkiye'de 1920-1960 Döneminde Çocuk İşçiliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Matbaası.
- Mamur Işıkcı, Y. (2013). Sosyal Politika Açısından Türkiye'de Çocuk Hakları Sorunu: Alana İlişkin Bir Araştırma. *Doktora Tezi*, 1-442. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Mamur Işıkcı, Y. (2017). Yeni Kamu İşletmeciliği Perspektifinden Çocuk Koruma Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 40-64.
- Mamur Işıkcı, Y. (2019a). Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Çocuklara Yönelik Sivil Toplum Kuruluşları Yapılanması: Dernekler Üzerine Bir Analiz. *Turkish Studies*, 14(1), 511-536. doi:10.7827/TurkishStudies.14764
- Mamur ışıkcı, Y. (2019b). Kamu Yönetimi ve Çocuk İlişkisi: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme. Y. M. Işıkcı içinde, *Kamu Yönetimi ve Çocuk* (s. 1-24). Ankara: Astana Yayınları.
- Mamur Işıkcı, Y., & Karatepe, S. (2016). Türkiye'de Çocuğa Yönelik Sosyal Politika Uygulamaları ve Tarihsel Analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), 69-100.
- Metin, Y. (2002). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(4), 35-63.
- Milletler Birliği. (1924). *Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi*. Çocuk Vakfı.
- Müftü, G. (1998). *Çocuk Haklarının Tarihçesi*. Çocuk Hakları İzleme ve Raporlanma : <http://www.cocukhaklariizleme.org/cocuk-haklarinin-tarihcesi> adresinden alındı

- Oruç, C. (2016). Din Eğitimi Açısından Çocuk Teolojisi ve İlahiyat Fakülteleri İçin Bir Öneri. *Din Eğitiminde Kalite Sempozyum Bildirileri*, (s. 132).
- ÖYÇAM. (ty). *Kuruluş Gerekçesi*. 3 Mayıs 2019 tarihinde Çocuk Vakfı Web Sitesi: <http://www.cocukvakfi.org.tr/ozel-yetenekli-cocuklar-arastirma-merkezi/> adresinden alındı
- Özdemir, N., Sefer, N., & Türkdoğan, D. (2008). Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: "Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 283-305.
- Özdemir, S., Başel, H., & Şenocak, H. (ty). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma. 152-234.
- Özyürek, A., Çetin, A., & Çetinkaya, A. (2017). Yetişkinlerin "Çocuk İşçi" Kavramına İlişkin Zihinsel İmgeleri ve Çocuk İşçiliğine Çocuk Hakları Açısından Bakış. *Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi*, 71-81.
- Polat, O. (2008). Türkiye'de Çocuk Haklarının Durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 149-157.
- Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı İle Mücadele Derneği. (ty). *Tüzüğümüz*. 24 Mayıs 2019 tarihinde UCİM web sitesi: http://www.ucim.org.tr/tuzuk_tr.asp adresinden alındı
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*(2), 43-56.
- Save The Children. (ty.a). *Our Vision, Mission and Values*. 9 Nisan 2019 tarihinde Save The Children web sitesi: <https://www.savethechildren.net/about-us/our-vision-mission-and-values>, adresinden alındı
- Save The Children. (ty.b). *What We Do*. 9 Nisan 2019 tarihinde Save The Children web sitesi: <https://www.savethechildren.net/what-we-do> adresinden alındı

- Sayılı, U., Aksu Sayman, Ö., Vehid, S., Köksal, S. S., & Erginöz, E. (2017). Türkiye ve OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergeleri ve Sağlık Harcamalarının Karşılaştırılması. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1-12.
- Sevinç, M. (2010). 2010 Anayasa Değişiklikleri: Yöntem ve İçerik Eleştirisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 271-293.
- Sosyal Ben Vakfı. (ty.a). *Bize Dair*. 9 Nisan 2019 tarihinde Sosyal Ben Vakfı web sitesi: <http://www.sosyalben.com/dil/tr/page/hakkimizda.html> adresinden alındı
- Sosyal Ben Vakfı (ty.b). *Ulusal Çalışmalar*. 9 Nisan 2019 tarihinde Sosyal Ben Vakfı web sitesi: <http://www.sosyalben.com/dil/tr/page/ulusal-calismalarimiz> adresinden alındı
- Sosyal Ben Vakfı. (ty.c). *Uluslararası Çalışmalar*. 9 Nisan 2019 tarihinde Sosyal Ben Vakfı web sitesi: <http://www.sosyalben.com/dil/tr/page/uluslararasi-calismalarimiz> adresinden alındı
- Şirin, M. (ty). *Türkiye'nin Çocuk Hakları Ödevi (Günlük Notları)*. 24 Mayıs 2019 tarihinde alındı
- Şimşek, B. Ş. (2016). Türkiye'de 2005 Sonrası Çocuk Haklarının Gelişimi. *Yüksek Lisans Tezi*, 1-142. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kruluşları ve Türkiye Perspektifi. *TÜBAR-XXIX*, 387-401.
- TBMM Başkanlığı. (ty). *TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Kuruldu*. 20 Mart 2019 tarihinde TBMM Web Sitesi: https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MECLIS%20BULTENI/2469_2008_0000_0148_0000/0020.pdf adresinden alındı
- Tekir, S. (2016). *Birinci Dünya Savaşı'nda Çocuk Olmak* (No: 12 b.). Kültür Yayınları.
- Tezel, A. (2002). Çocuğa Yönelik şiddet. *Ankara Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 93-100.

- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tor, H. (2010). Türkiye'de Çocuk İşçiliğinin Boyutları. *Zeitschrift für die Welt der Türken Dergisi*, 2(2), 25-42.
- TTB. (2005). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Türkiye Tabipler Birliği Web Sitesi: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:CQ14WC6nuswJ:www.ttb.org.tr/mevzuat/index.php%3Foption%3Dcom_content%26view%3Darticle%26id%3D48:cuk-haklarina-daslee%26catid%3D1:yasa%26Itemid%3D28+&cd=4&hl=tr&ct=clnk&gl=tr adresinden alındı
- Tufan Emni, F. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: TÜSİAD Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43-56.
- TÜİK. (2015). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuklar*. TÜİK.
- TÜİK. (2016). *Eğitim İstatistikleri*. TÜİK.
- TÜİK. (2018). *İstatistiklerle Çocuk*. TÜİK Web Sitesi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30708> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (ty). *Güncel Türkçe Sözlük*. 27 Mayıs 2019 tarihinde TDK Web Sitesi: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Medeni Kanunu. (2001, Kasım 22). (24607 Sayılı Resmi Gazete), 1-9.
- Türkiye Bilimler Akademisi. (ty). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 19 Nisan 2019 tarihinde alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982).
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. (ty). *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. 16 Mart 2019 tarihinde alındı
- UNICEF. (2017a). *1 in 5 Children in Rich Countries Lives in Relative Income Poverty, 1 in 8 Faces Food Insecurity*. UNICEF.

UNICEF. (2017b). *1.5 Million Vulnerable Children in the Middle East Threatened As Winter Approaches*. UNICEF.

UNICEF. (2017c). *9,500 Children Dying From Diarrhoea Each Year in Afghanistan*. UNICEF.

UNICEF. (2017d). *Abused, Exploited and Abandoned - Children Caught up in Violence in Mosul and Conflicts in the Region Need Immediate Care and Protection*. UNNICEF.

UNICEF. (2017e). *Children Paying a Disproportionate Price as Famine Looms Across Somalia, South Sudan, North-East Nigeria and Yemen*. UNICEF.

UNICEF. (2017f). *Children Under Attack at Shocking Scale in Conflicts Around the World, Says UNICEF*. UNICEF.

UNICEF. (2017g). *One in Five Children Across the Middle East and North Africa Needs Humanitarian Aid*. UNICEF.

UNICEF. (2017h). *Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar*. UNICEF Web Sitesi: <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar> adresinden alındı

UNICEF. (2017ı). *Use of Children as 'Human Bombs' Rising in North East Nigeria*. UNICEF.

UNICEF. (ty). *Türkiye'de Çocukların Gözünden Çocuğun İyi Olma Hali Alanlarının ve Göstergelerinin Tanımlanması ve Değerlendirilmesi*. UNICEF.

UNICEF. (ty.a). *Çocuklar İçin Bilgi: Çocuk Hakları Hakkında*. UNICEF Resmi Web Sitesi. 1 Kasım 2018 tarihinde <https://www.unicefturk.org/yazi/cocuklar-icin-bilgi> adresinden alındı

UNICEF. (ty.b). *Research and Reports*. 8 Nisan 2019 tarihinde UNICEF web sitesi: <https://www.unicef.org/research-and-reports> adresinden alındı

UNICEF. (ty.c). *What We Do*. 8 Nisan 2019 tarihinde UNICEF Web Sitesi: <https://www.unicef.org/what-we-do> adresinden alındı

- UNICEF. (ty.d). *Where We Work*. 8 Nisan 2019 tarihinde UNICEF: <https://www.unicef.org/where-we-work#unicef%E2%80%99s-national-committee-countries> adresinden alındı
- UNICEF Türkiye Milli Komitesi. (ty). *UNICEF'in Tarihçesi*. Haziran 28, 2019 tarihinde UNICEF Türkiye Milli Komitesi Web Sitesi: <https://www.unicefturk.org/yazi/tarihce> adresinden alındı
- Usta, S. (2006). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşları: Sivil Toplum, Demokrasi ve Güven. *Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Üstün , E., & Akman, B. (2002). Korunmaya Muhtaç Çocukların Benlik Algısının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(23), 229-233.
- Vakıf Nedir? (ty). *Vakıf Nedir?* 1 Kasım 2018 tarihinde Nedir.org: <http://vakif.nedir.org/> adresinden alındı
- YaDa. (ty). *Türkiye'de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu Birliğinin Güçlendirilmesi Projesi: Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları*. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Yardımcı, E., & Bağcı Kılıç, G. (2010). Çocukların Gözünden Çevre ve Çevre Sorunları. *İlöğretim Online Dergisi*, 9(3), 1122-1136.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *ODTÜ Eğitim Bilimleri Bölümü*. Nisan 19, 2019 tarihinde alındı
- Yıldırım, B. (2016, Mayıs 24). 65. Hükümet Programı. *TBMM'ye Sunulan Hükümet Programı*. Ankara: TBMM Genel Kurulu.
- Yurtsever Kılıçgün, M. (2011). Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(31), 1-22.

EKLER**EK-1: ÇOCUK VAKFI GÖRÜŞME SORULARI**

1. Çocuk Vakfı'nın, çocuk hakları çalışmalarında benimsemiş olduğu ilke ve değerler nelerdir?
2. Çocuk Vakfı'nın araştırma faaliyetleri nelerdir?
3. Çocuk Vakfı'nın danışma ve rehberlik faaliyetleri nelerdir?
4. Çocuk Vakfı'nın yardım faaliyetleri nelerdir?
5. Çocuk Vakfı'nın işbirliği faaliyetleri nelerdir?
6. Çocuk Vakfı'nın sorun tespit faaliyetleri nelerdir?
7. Çocuk Vakfı'nın politika yapım sürecine etkileme faaliyetleri nelerdir?
8. Çocuk Vakfı'nın faaliyetlerini gerçekleştirirken yaşadığı sorunlar nelerdir?

EK-2: ÇOCUK HAKLARI ALANINDA FAALİYET GÖSTEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ULUSLARARASI, ULUSAL VE YEREL DÜZEYDE SINIFLANDIRILMASI

Tablo 3: Çocuk Hakları Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Uluslararası, Ulusal Ve Yerel Düzeyde Sınıflandırılması

<p align="center">Uluslararası Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • DÜNYA ÇOCUKLARI DERNEĞİ (DUCODER) • GÜLBERENK DEĞERLER EĞİTİMİ DERNEĞİ • SAVE THE CHILDREN • SOSYAL BEN VAKFI • UNICEF
<p align="center">Ulusal Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • BİZİM ÇOCUKLAR GENÇLİK AKADEMİSİ DERNEĞİ • ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ • ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ • ÇOCUK VAKFI • ÇOCUKLA YAŞAM DERNEĞİ • ÇOCUKLAR GÜLSÜN DİYE DERNEĞİ • DÜNYA ÇOCUKLARI DERNEĞİ (DUCODER) • GÜLBERENK DEĞERLER EĞİTİMİ DERNEĞİ • ICC (Uluslararası Çocuk Merkezi Derneği-Türkiye Kolu) • SAADET ÖĞRETMEN ÇOCUK İSTİSMARI İLE MÜCADELE DERNEĞİ¹³ • SOSYAL BEN VAKFI
<p align="center">Yerel Düzeyde Faaliyet Gösteren STK'lar</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 0-12 YAŞ KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • 06 YAŞ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ • 7-12 YAŞ ÇOCUKLARI DESTEKLEME VE GELİŞTİRME DERNEĞİ • 13-25 YAŞ ARASI KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI VE GENÇLERİ ADANA KİMSESİZ VE MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • ADLİ BİLİŞİM DERNEĞİ • AFYONKARAHİSAR MERKEZ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • AFYONKARAHİSAR MERKEZ KORUNMAYA MUHTAÇ GENÇLERİ DESTEKLEME DERNEĞİ • AK ÇOCUK SOSYAL YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • AKÇOCUK KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • AKDENİZ DİSLEKSİ DERNEĞİ • ANA ÇOCUK SAĞLIĞI DERNEĞİ • ANADOLU ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ DERNEĞİ • ANADOLU ÇOCUK VE AİLE DERNEĞİ • ANKA ÇOCUK DERNEĞİ • ANKARA MUTLU YUVA DERNEĞİ

¹³ Bu dernek, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü adresinde bulunmamaktadır. Araştırma esnasında rastlanılmıştır.

	<ul style="list-style-type: none"> • ANNE ÇOCUK HAREKET DERNEĞİ • ANNE ÇOCUK HAREKET DERNEĞİ • ANNE ÇOCUK BABA PLATFORMU REHBERLİK GELİŞTİRME DERNEĞİ • AVRASYA POZİTİF ADIMLAR DERNEĞİ • AYDIN KORUYUCU AİLELER VE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • AYVALIK ŞEFKAT EVLERİ YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ • BAFRA ZİHİNSEL YETERSİZ ÇOCUKLARI YETİŞTİRME VE KORUMA DERNEĞİ • BAKIMA MUHTAÇ ÇOCUK VE GENÇLERİ KORUMA DERNEĞİ • BAKKAL SEVEN ÇOCUKLAR DERNEĞİ • BİLECİK GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ • BİR DİLEK TUT DERNEĞİ • BİR UMUT KİMSESİZ KANSERLİ LÖSEMİLİ ENGELLİ SOKAK ÇOCUKLARI KORUMA YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA DERNEĞİ • BİRLEŞEN ELLER ÇOCUK VE ENGELLİLER DERNEĞİ • BİRLEŞEN ELLER ÇOCUK VE ENGELLİLER DERNEĞİ HATAY ŞUBESİ • BİZİM ÇOCUKLARIMIZ SANAT KÜLTÜR VE DOĞA DERNEĞİ • BORNOVA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR DERNEĞİ • BOZÜYÜK ÇOCUK DOSTLARI DERNEĞİ • BUCADAKİ KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ • CENNET BAHÇESİ ÇOCUK AİLE VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • ÇAMLIK KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • ÇENGELKÖY KÜLTÜR SANAT VE EĞİTİMİ GELİŞTİRME DERNEĞİ • ÇEŞMELİ TAHSİL ÇAĞINDAKİ TALEBELERE YARDIM DERNEĞİ • ÇOBAN YILDIZI DERNEĞİ • ÇOCUK ÇALIŞMALARI DERNEĞİ • ÇOCUK EĞİTİM KÜLTÜR AİLE BÜTÜNLÜĞÜ DERNEĞİ • ÇOCUK ESİRGEME DERNEĞİ • ÇOCUK FİLM VE SANAT DERNEĞİ • ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ • ÇOCUK HAKLARI GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ • ÇOCUK HAKLARI ZİRVESİ VE KALKINMA DERNEĞİ • ÇOCUK HAKLARINI KORUMA DERNEĞİ • ÇOCUK İSTİSMARINI ÖNLEME VE REHABİLİTASYONU DERNEĞİ • ÇOCUK İSTİSMARLARINI ÖNLEME DERNEĞİ • ÇOCUK İSTİSMARIYLA MÜCADELE DERNEĞİ • ÇOCUK KORUMA MERKEZLERİNİ DESTEKLEME
--	--

	<p>DERNEĞİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ÇOCUK ÖZLÜ ZANAATKÂRLAR DERNEĞİ • ÇOCUKLAR AYNI ÇATININ ALTINDA DERNEĞİ • ÇOCUKLAR İÇİN ÇAL DERNEĞİ • ÇOCUKLAR İÇİN DERNEĞİ • ÇOCUKLAR ÜŞÜMESİN DİYE DERNEĞİ • ÇOCUKLARI KADINLARI VE AİLELERİ KORUMA DERNEĞİ • ÇOCUKLARI TACİZ VE SOSYAL MEDYADAN KORUMA SOSYAL • DEĞİRMENDERE KURS VE OKUL TALEBELERİNE YARDIM DERNEĞİ • DEZ AVANTAJLI ÇOCUKLAR DERNEĞİ • DİYARBAKIR MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM VE KORUMA DERNEĞİ • DOST ELİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • DÜNYA ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ • DÜNYA YETİMLER EĞİTİM DERNEĞİ • EDİRNE ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ • EDİRNE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ • EDİRNE OTİZM DERNEĞİ • ELİF ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ DERNEĞİ • EMRULLAH TURANLI ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ • ENEZLİ ÇOCUKLARLA ELELE DERNEĞİ • ERZURUM KORUYUCU AİLELER VE EVLAT EDİNDİRME DERNEĞİ • EŞME'NİN GÜLEN YÜZLERİ DERNEĞİ • ETİMESGUT FATMA ÜÇER SOKAK ÇOCUKLARINI VE KİMSESİZLERİ KORUMA DERNEĞİ • FATSA SOKAK ÇOCUKLARINI İÇSELLEŞTİRME DERNEĞİ • FETHİYE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • GAZİANTEP KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • GAZİANTEP KORUYUCU AİLE TANITMA DERNEĞİ • GELECEĞE BİR ADIM DERNEĞİ • GÖNÜL BAĞI KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ • GÜLBAHÇESİ ÇOCUK EĞİTİM VE GELİŞİM DERNEĞİ • GÜLEN ÇOCUKLAR ÇOCUK AİLE EĞİTİM KÜLTÜR DAYANIŞMA DERNEĞİ • GÜLERYÜZ KİMSESİZ ÇOCUK VE GENÇLERE DESTEK DERNEĞİ • GÜLPEMBE AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ • GÜLÜMSE ÇOCUK DERNEĞİ • GÜNEŞ ÇOCUK EVİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE YETENEK GELİŞTİRME DERNEĞİ • GÜNEYDOĞU SOKAK ÇOCUKLARINI KORUMA VE
--	---

	<p>REHABİLİTASYON MERKEZİ DERNEĞİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • GÜZELBAHÇE İNTERACT GENÇLİK DERNEĞİ • HASAN TAN ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ • HATAY KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • HATİCETÜL KÜBRA ÇOCUK EĞİTİM VE GELİŞİM DERNEĞİ • İÇİMDEKİ ÇOCUK YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • İLK EMİR AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ • İSLAHİYE SOSYAL HİZMETLER DERNEĞİ • İSTANBUL KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • İSTANBUL KORUYUCU AİLE DERNEĞİ • İYİ Kİ VARSIN DERNEĞİ • İZMİR ALİAĞA SEVGİ EVLERİ ÇOCUKLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • İZMİR HATAY KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • İZMİR YETİM VE FAKİR ÇOCUKLARI OKUTMA HAYIR DERNEĞİ • KAHRAMANMARAŞ KORUYUCU AİLE DERNEĞİ • KAMU YARARINA ÇALIŞAN ÇOCUK ZEKÂSINI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ • KARABÜK KİMSESİZ VE YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • KARAMAN ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK DERNEĞİ • KARAMAN ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • KARŞIYAKA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • KASIMPAŞA ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ • KAŞ ÇOCUKLARI İÇİN ÇALIŞKAN ARILAR DERNEĞİ • KAYSERİ KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • KAYSERİ SOSYAL HİZMETLER GÖNÜLLÜ VE KORUYUCU AİLELER DERNEĞİ • KDZ EREĞLİ ÇOCUK ESİRGEME DERNEĞİ • KDZ EREĞLİ KREŞ VE GÜNDÜZ BAKIM EVİ DERNEĞİ • KEÇİÖREN ÇOCUK KAMPÜSÜ GELİŞTİRME DERNEĞİ • KIRŞEHİR KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ • KIYIK SEMTİ ÇOCUKLARINI KORUMA YAŞATMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ • KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • KİMSESİZ VE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • KİMSESİZ VE YETİM ÇOCUKLARI KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ • KOCAELİ ÇOCUK GELİŞİM VE EĞİTİM DERNEĞİ
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • KOCAELİ ÇOCUK GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ • KONYA ÇOCUK EVLERİ EĞİTİM KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • KONYA ÇOCUK KORUMA DERNEĞİ • KONYA MERKEZ YETİM VE BAKIMSIZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • KORUMA DERNEĞİ • KORUYUCU AİLE DERNEĞİ • KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ • KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI TOPLUMA KAZANDIRMA DERNEĞİ • KORUNMAYA MUHTAÇ KIZ ÇOCUKLARI DESTEKLEME VE GELİŞTİRME DERNEĞİ • KORUYUCU AİLE EVLAT EDİNME DERNEĞİ • KOYULHİSAR İMAM HATİPLİLER YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ • KOZLU KİMSESİZ ÇOCUKLARI DERNEĞİ • KÜÇÜK ELLER BÜYÜK UMUTLAR DERNEĞİ • KÜÇÜK MELEKLER KREŞ VE ÇOCUK BAKIM EVİ KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ • KÜTAHYA BAKIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • MAĞDUR ÇOCUKLAR VE BABA HAKLARI DERNEĞİ • MARDİN MERKEZ YETİŞTİRME YURDU VE ÇOCUK YUVASI YAPTIRMA YAŞATMA VE ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • MAVİ ÇOCUK UTKU UMUT IŞIKLARI DERNEĞİ • MAVİ ENGELLİLER DESTEK VE EĞİTİM DERNEĞİ • MAVİ TOPLUM AİLE VE ÇOCUK DERNEĞİ • MELEK ÇOCUKLAR VE AİLELERİ YAŞAM DERNEĞİ • MERSİN İLİ KİMSESİZ ÇOCUKLARA YARDIM VE KORUMA DERNEĞİ • MERSİN KORUYUCU AİLE VE GÖNÜL ELÇİLERİ DERNEĞİ • MERSİN SOKAK ÇOCUKLARI DERNEĞİ • MEZOPOTAMYA KADIN - ÇOCUK DÜNYASI DERNEĞİ • MİNİK GAMZELER YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • MİNİK MELEKLER ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ • MUĞLA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE TOPLUMA KAZANDIRMA DERNEĞİ • NEŞELİ YUMURCAKLAR ÇOCUK VE AİLE GELİŞİM DERNEĞİ • NİZİP KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • ORDU KREŞ VE GÜNDÜZ BAKİMEVLERİ DERNEĞİ
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • ORTADOĞU OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ GELİŞTİRME DERNEĞİ • ÖNCE ÇOCUKLAR DERNEĞİ • ÖNCÜ NESİL ÇOCUK VE AİLE GELİŞİMİ DERNEĞİ • ÖZEL ÇOCUK EĞİTİMİ VE ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ • ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK GEREKTİREN ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • ÖZLENEN ÇOCUK VE GENÇLİK DERNEĞİ • PAPATYALAR ÇOCUK GELİŞİM VE OYUN EVİ DERNEĞİ • PEDAGOJİK DESTEK VE YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ • RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLARI KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ • SAKARYA ÇOCUKLAR KADINLAR ENGELLİLER VE YAŞLILARI KORUMA DERNEĞİ • SAKARYA ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • SAKARYA SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU KORUMA DERNEĞİ • SAKARYA SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ • SAMSUN ÇOCUK YUVASI ÇOCUKLARI VE KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • SAMSUN KORUMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ • SAMSUN KORUYUCU AİLE DERNEĞİ • SAMSUN LÖSEMİLİ VE KAN HASTALIKLI ÇOCUKLAR DERNEĞİ • SAPANCA ÇOCUK DERNEĞİ • SEVGİ BAHÇESİ AİLE ÇOCUK YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • SEVGİ BAHÇESİ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • SEVGİ EVLERİ ÇOCUK YUVASI GELİŞTİRME DERNEĞİ • SEVGİYE MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA, YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • SEYHAN BAKIM YURDU GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ • SİNOP İLİ ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ • SOKAK ÇOCUKLARI DERNEĞİ • SOKAK ÇOCUKLARINI KORUMA ÇOCUKLAR GELECEĞİMİZDİR DERNEĞİ • SOKAK ÇOCUKLARINI VE AİLELERİ KORUMA DERNEĞİ • SOMA ÇOCUK VE GENÇLİK GELİŞİM DERNEĞİ • SOSYAL GÜVENLİK GÖNÜLLÜLERİ SOSYAL HİZMET YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • SÖKE MADDE BAĞIMLISI VE SOKAK ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • SÜREYYA AĞAOĞLU ÇOCUK DOSTLARI DERNEĞİ • ŞANLIURFA KORUYUCU AİLE DERNEĞİ
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • ŞEYH ZAYED ÇOCUK KORUMA MEREZİ YARDIM DERNEĞİ • ŞİRİNLER YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • TEBESSÜM AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ • TEK EBEVEYNLİ AİLELERİ DESTEKLEME DERNEĞİ • TEKİRDAĞ YETİŞTİRME YURDU VE SEVGİ EVLERİNDEN AYRILANLAR YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA KORUMA KÜLTÜR DERNEĞİ • TRAFİK MELEKLERİ DERNEĞİ • TOKAT YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • TURGUTLU YAŞLILARI KORUMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • TUT ELİMİ EDİRNE DERNEĞİ • UÇAN BALON ÇOCUK VE GENÇLİK DERNEĞİ • ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ DERNEĞİ • UMay DERNEĞİ • UMUT ÇOCUKLARI DERNEĞİ • UMUT IŞIĞI YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • UMUT MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ • URLA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR DERNEĞİ • UŞAK ŞEFKAT ELİ DERNEĞİ • ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR DERNEĞİ • ÜSTÜN ZEKÂLILARIN EĞİTİMİNİ DESTEKLEME DERNEĞİ • YARATICI ÇOCUKLAR DERNEĞİ • YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ • YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI VE GENÇLERİ KORUMA, TOPLUMA KAZANDIRMA VE MESLEK EDİNDİRME DERNEĞİ • YARDIMA VE SEVGİYE MUHTAÇ TÜM ÇOCUKLARI KORUMA VE EĞİTME DERNEĞİ • YAŞAR DOĞU KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ • YAVRUKURT SU DAMLASI ÇOCUK KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ • YETİM VE ÖKSÜZ ÇOCUKLAR EĞİTİM DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ • YETİŞME ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ • YUVAM KİMSESİZ ÇOCUKLAR DERNEĞİ
--	---

EK-3: İLLER BAZINDA FAALİYET GÖSTEREN STK'LAR

Tablo 4: İller Bazında Faaliyet Gösteren STK'lar

ŞEHİR	STK ADI
ADANA	<ol style="list-style-type: none"> 1. 06 YAŞ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ 2. ADANA KİMSESİZ VE MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ 3. AKDENİZ DİSLEKSİ DERNEĞİ 4. MAVİ ÇOCUK UTKU UMUT IŞIKLARI DERNEĞİ 5. SEYHAN BAKIM YURDU GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ 6. TRAFİK MELEKLERİ DERNEĞİ 7. UÇAN BALON ÇOCUK VE GENÇLİK DERNEĞİ 8. UMUT MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ
ADYAMAN	YOK
AFYONKARAHİSAR	<ol style="list-style-type: none"> 1. AFYONKARAHİSAR MERKEZ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 2. AFYONKARAHİSAR MERKEZ KORUNMAYA MUHTAÇ GENÇLERİ DESTEKLEME DERNEĞİ
AĞRI	YOK
AKSARAY	<ol style="list-style-type: none"> 1. KİMSESİZ VE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
AMASYA	<ol style="list-style-type: none"> 1. UMay DERNEĞİ
ANKARA	<ol style="list-style-type: none"> 1. ANKARA MUTLU YUVA DERNEĞİ 2. SEVGİ EVLERİ ÇOCUK YUVASI GELİŞTİRME DERNEĞİ 3. ANNE ÇOCUK BABA PLATFORMU REHBERLİK GELİŞTİRME DERNEĞİ 4. AVRASYA POZİTİF ADIMLAR DERNEĞİ 5. BİR UMUT KİMSESİZ KANSERLİ LÖSEMİLİ ENGELLİ SOKAK ÇOCUKLARI KORUMA YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA DERNEĞİ 6. ÇOCUK ESİRGEME DERNEĞİ 7. ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ 8. ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ 9. ÇOCUK HAKLARI GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ 10. ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ 11. ÇOCUK ÖZLÜ ZANAATKÂRLAR DERNEĞİ 12. ÇOCUKLARI TACİZ VE SOSYAL MEDYADAN KORUMA SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ 13. ETİMESGUT FATMA ÜÇER SOKAK ÇOCUKLARINI VE KİMSESİZLERİ KORUMA DERNEĞİ 14. KEÇİÖREN ÇOCUK KAMPÜSÜ GELİŞTİRME

	<p>DERNEĞİ</p> <p>15. KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ</p> <p>16. KORUYUCU AİLE EVLAT EDİNME DERNEĞİ</p> <p>17. KÜÇÜK MELEKLER KREŞ VE ÇOCUK BAKIM EVİ KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ</p> <p>18. SOSYAL GÜVENLİK GÖNÜLLÜLERİ SOSYAL HİZMET YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ</p> <p>19. ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ DERNEĞİ</p>
ANTALYA	<p>1. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ</p> <p>2. BAKIMA MUHTAÇ ÇOCUK VE GENÇLERİ KORUMA DERNEĞİ</p> <p>3. KAŞ ÇOCUKLARI İÇİN ÇALIŞKAN ARILAR DERNEĞİ</p> <p>4. SEVGİ BAHÇESİ KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ</p>
ARDAHAN	YOK
ARTVİN	YOK
AYDIN	<p>1. AYDIN KORUYUCU AİLELER VE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ</p> <p>2. KÜÇÜK ELLER BÜYÜK UMUTLAR DERNEĞİ</p> <p>3. SÖKE MADDE BAĞIMLISI VE SOKAK ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ</p>
BALIKESİR	<p>1. AYVALIK ŞEFKAT EVLERİ YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ</p> <p>2. KORUYUCU AİLE DERNEĞİ</p> <p>3. BİZİM ÇOCUKLARIMIZ SANAT KÜLTÜR VE DOĞA DERNEĞİ</p> <p>4. İYİ Kİ VARSIN DERNEĞİ</p> <p>5. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE YAŞATMA DERNEĞİ</p> <p>6. SOKAK ÇOCUKLARI DERNEĞİ</p> <p>7. ÜSTÜN ZEKÂLILARIN EĞİTİMİNİ DESTEKLEME DERNEĞİ</p>
BARTIN	YOK
BATMAN	YOK
BAYBURT	YOK
BİLECİK	<p>1. BİLECİK GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ</p> <p>2. BOZÜYÜK ÇOCUK DOSTLARI DERNEĞİ</p>
BİNGÖL	YOK

BİTLİS	YOK
BOLU	YOK
BURDUR	YOK
BURSA	<ol style="list-style-type: none"> 1. AK ÇOCUK SOSYAL YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 2. BAKKAL SEVEN ÇOCUKLAR DERNEĞİ 3. ÇOCUK İSTİSMARINI ÖNLEME VE REHABİLİTASYONU DERNEĞİ 4. ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR DERNEĞİ 5. ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ BURSA ŞUBESİ 6. ÇOCUK HAKLARI KÜLTÜR SANAT DERNEĞİ 7. ÇOCUKEVLERİ YARDIM DERNEĞİ 8. GÜLŞAH NUR EĞİTİM KÜLTÜR VE ÇOCUK YETENEKLERİNİ GELİŞTİRME DERNEĞİ 9. KARDEŞLER ÇOCUK KULÜBÜ YETENEK GELİŞTİRME DERNEĞİ 10. MUSTAFAKEMALPAŞA OKUL ÖĞRENCİLERİNE YARDIM DERNEĞİ 11. OYUN HAREKETİ DERNEĞİ 12. ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ 13. POTANSİYEL ÜSTÜN YETENEKLİLER DERNEĞİ 14. ULUSLARARASI CISV BURSA ÇOCUK KAMPLARI DERNEĞİ 15. YETİM VE BEKÂRLARI DESTEKLEME DERNEĞİ 16. YUŞA EMRE HASTA ÇOCUKLARA YARDIM VE AİLELERİ İLE DAYANIŞMA DERNEĞİ
ÇANAKKALE	<ol style="list-style-type: none"> 1. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ
ÇANKIRI	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÇANKIRIDA KORUMA VE BAKIMA MUHTAÇ ÇOCUK ENGELLİ YAŞLI VE KADINLARI KORUMA DERNEĞİ
ÇORUM	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÇORUM ANNE VE ÇOCUK EĞİTİM DERNEĞİ 2. YETİM VE KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA KOLLAMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
DENİZLİ	<ol style="list-style-type: none"> 1. AHMEDİYE KURS VE OKUL TALEBELERİNE YARDIM DERNEĞİ 2. BULDAN KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 3. NEŞELİ YÜZLER DERNEĞİ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ÇOCUK ÇALIŞMALARI DERNEĞİ 2. ÇOCUKLAR AYNI ÇATININ ALTINDA DERNEĞİ 3. DİYARBAKIR MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM VE KORUMA DERNEĞİ

R	DİYARBAKI	4. GÜNEYDOĞU SOKAK ÇOCUKLARINI KORUMA VE REHABİLİTASYON MERKEZİ DERNEĞİ 5. ÖNCE ÇOCUKLAR DERNEĞİ 6. ŞİRİNLER YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 7. YUVAM KİMSESİZ ÇOCUKLAR DERNEĞİ
	DÜZCE	YOK
	EDİRNE	1. EDİRNE ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ 2. EDİRNE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ 3. EDİRNE OTİZM DERNEĞİ 4. ENEZLİ ÇOCUKLARLA ELELE DERNEĞİ 5. KIYIK SEMTİ ÇOCUKLARINI KORUMA YAŞATMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 6. KİMSESİZ VE YETİM ÇOCUKLARI KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ 7. TUT ELİMİ EDİRNE DERNEĞİ
	ELAZIĞ	YOK
	ERZİNCAN	YOK
	ERZURUM	1. ERZURUM KORUYUCU AİLELER VE EVLAT EDİNDİRME DERNEĞİ
	ESKİŞEHİR	1. 7-12 YAŞ ÇOCUKLARI DESTEKLEME VE GELİŞTİRME DERNEĞİ 2. KORUNMAYA MUHTAÇ KIZ ÇOCUKLARI DESTEKLEME VE GELİŞTİRME DERNEĞİ
	GAZİANTEP	1. GAZİANTEP KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 2. GAZİANTEP KORUYUCU AİLE TANITMA DERNEĞİ 3. İSLAHİYE SOSYAL HİZMETLER DERNEĞİ 4. NİZİP KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
	GİRESUN	YOK
	GÜMÜŞHAN	YOK
E	HAKKÂRİ	YOK
	HATAY	1. BİRLEŞEN ELLER ÇOCUK VE ENGELLİLER DERNEĞİ HATAY ŞUBESİ 2. HATAY KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
	İĞDIR	YOK
	ISPARTA	YOK
		1. ANKA ÇOCUK DERNEĞİ

İSTANBUL	<ol style="list-style-type: none"> 2. BİR DİLEK TUT DERNEĞİ 3. BİRLEŞEN ELLER ÇOCUK VE ENGELLİLER DERNEĞİ 4. BİZİM ÇOCUKLAR GENÇLİK AKADEMİSİ DERNEĞİ 5. ÇENGELKÖY KÜLTÜR SANAT VE EĞİTİMİ GELİŞTİRME DERNEĞİ 6. ÇOCUK FİLM VE SANAT DERNEĞİ 7. ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ İSTANBUL ŞUBESİ 8. ÇOCUK HAKLARI ZİRVESİ VE KALKINMA DERNEĞİ 9. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ 10. ÇOCUK KORUMA MERKEZLERİNİ DESTEKLEME DERNEĞİ 11. ÇOCUK VAKFI 12. ÇOCUKLA YAŞAM DERNEĞİ 13. ÇOCUKLAR GÜLSÜN DİYE DERNEĞİ 14. ÇOCUKLAR İÇİN DERNEĞİ 15. DEĞİRMENDERE KURS VE OKUL TALEBELERİNE YARDIM DERNEĞİ 16. DÜNYA ÇOCUK HAKLARI DERNEĞİ 17. DÜNYA YETİMLER EĞİTİM DERNEĞİ 18. EMRULLAH TURANLI ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ 19. GELECEĞE BİR ADIM DERNEĞİ 20. GÜLBERENK DEĞERLER EĞİTİMİ DERNEĞİ 21. GÜLPEMBE AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ 22. GÜNEŞ ÇOCUK EVİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE YETENEK GELİŞTİRME DERNEĞİ 23. HASAN TAN ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ 24. İLK EMİR AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ 25. İSTANBUL KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 26. İSTANBUL KORUYUCU AİLE DERNEĞİ 27. KAMU YARARINA ÇALIŞAN ÇOCUK ZEKÂSINI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ 28. KASIMPAŞA ÇOCUK YUVASI KORUMA DERNEĞİ 29. KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ 30. MAVİ ENGELLİLER DESTEK VE EĞİTİM DERNEĞİ 31. MİNİK GAMZELER YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ 32. MİNİK MELEKLER ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ 33. NEŞELİ YUMURCAKLAR ÇOCUK VE AİLE GELİŞİM DERNEĞİ 34. ÖNCÜ NESİL ÇOCUK VE AİLE GELİŞİMİ DERNEĞİ 35. ÖZLENEN ÇOCUK VE GENÇLİK DERNEĞİ 36. PAPTİYALAR ÇOCUK GELİŞİM VE OYUN EVİ DERNEĞİ 37. SOSYAL BEN VAKFI 38. SÜREYYA AĞAOĞLU ÇOCUK DOSTLARI DERNEĞİ 39. ŞEYH ZAYED ÇOCUK KORUMA MEREZİ YARDIM
----------	---

	<p>DERNEĞİ</p> <p>40. TEBESSÜM AİLE VE ÇOCUK GELİŞİMİ DERNEĞİ</p> <p>41. UMUT ÇOCUKLARI DERNEĞİ</p> <p>42. YARATICI ÇOCUKLAR DERNEĞİ¹⁴</p>
İZMİR	<p>1. ANADOLU ÇOCUK VE AİLE DERNEĞİ</p> <p>2. ANNE ÇOCUK HAREKET DERNEĞİ</p> <p>3. BORNOVA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR DERNEĞİ</p> <p>4. BUCADAKİ KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ</p> <p>5. ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMCİLERİ DERNEĞİ İZMİR ŞUBESİ</p> <p>6. ÇOCUK İSTİSMARIYLA MÜCADELE DERNEĞİ</p> <p>7. ÇOCUKLARI KADINLARI VE AİLELERİ KORUMA DERNEĞİ</p> <p>8. GÜLÜMSE ÇOCUK DERNEĞİ</p> <p>9. GÜZELBAHÇE İNTERACT GENÇLİK DERNEĞİ</p> <p>10. İÇİMDEKİ ÇOCUK YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ</p> <p>11. İZMİR ALIĞA SEVGİ EVLERİ ÇOCUKLARI YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ</p> <p>12. İZMİR HATAY KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ</p> <p>13. İZMİR YETİM VE FAKİR ÇOCUKLARI OKUTMA HAYIR DERNEĞİ</p> <p>14. KARŞIYAKA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ</p> <p>15. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI TOPLUMA KAZANDIRMA DERNEĞİ</p> <p>16. PEDAGOJİK DESTEK VE YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ</p> <p>17. RİSK ALTINDAKİ ÇOCUKLARI KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ</p> <p>18. SOKAK ÇOCUKLARINI KORUMA ÇOCUKLAR GELECEĞİMİZDİR DERNEĞİ</p> <p>19. URLA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR DERNEĞİ</p> <p>20. YAVRUKURT SU DAMLASI ÇOCUK KORUMA VE YARDIM DERNEĞİ</p>
KAHRAMAN MARAŞ	<p>1. KAHRAMANMARAŞ KORUYUCU AİLE DERNEĞİ</p> <p>2. MELEK ÇOCUKLAR VE AİLELERİ YAŞAM DERNEĞİ</p>
KARABÜK	<p>1. KARABÜK KİMSESİZ VE YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ</p>
	<p>1. KARAMAN ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK</p>

¹⁴ Bu derneğe de araştırmalar esnasında rastlanılmıştır.

KARAMAN	DERNEĞİ 2. KARAMAN ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
KARS	YOK
KASTAMON	YOK
U	
KAYSERİ	1. ANADOLU ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ DERNEĞİ 2. KAYSERİ KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ 3. KAYSERİ SOSYAL HİZMETLER GÖNÜLLÜ VE KORUYUCU AİLELER DERNEĞİ
KIRIKKALE	YOK
KIRKLARELİ	YOK
KIRŞEHİR	1. KIRŞEHİR KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE GELİŞTİRME DERNEĞİ
KİLİS	YOK
KOCAELİ	1. CENNET BAHÇESİ ÇOCUK AİLE VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 2. GÜLBAHÇESİ ÇOCUK EĞİTİM VE GELİŞİM DERNEĞİ 3. HATİCETÜL KÜBRA ÇOCUK EĞİTİM VE GELİŞİM DERNEĞİ 4. KOCAELİ ÇOCUK GELİŞİM VE EĞİTİM DERNEĞİ 5. KOCAELİ ÇOCUK GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ 6. ÖZEL ÇOCUK EĞİTİMİ VE ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ 7. SEVGİ BAHÇESİ AİLE ÇOCUK YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
KONYA	1. 0-12 YAŞ KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 2. 13-25 YAŞ ARASI KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI VE GENÇLERİ KORUMA DERNEĞİ 3. AKÇOCUK KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ 4. ÇOCUK EĞİTİM KÜLTÜR AİLE BÜTÜNLÜĞÜ DERNEĞİ 5. ÇOCUK HAKLARINI KORUMA DERNEĞİ 6. ELİF ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ DERNEĞİ 7. GÖNÜL BAĞI KIZ ÇOCUKLARINI KORUMA DERNEĞİ 8. KONYA ÇOCUK EVLERİ EĞİTİM KÜLTÜR VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 9. KONYA ÇOCUK KORUMA DERNEĞİ 10. KONYA MERKEZ YETİM VE BAKIMSIZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ

	<ul style="list-style-type: none"> 11. MAĞDUR ÇOCUKLAR VE BABA HAKLARI DERNEĞİ 12. TEK EBEVEYNLİ AİLELERİ DESTEKLEME DERNEĞİ 13. YARDIMA VE SEVGİYE MUHTAÇ TÜM ÇOCUKLARI KORUMA VE EĞİTME DERNEĞİ
KÜTAHYA	<ul style="list-style-type: none"> 1. KÜTAHYA BAKIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
MALATYA	<ul style="list-style-type: none"> 1. ÇOCUK İSTİSMARINI VE İHMALİNİ ÖNLEME DERNEĞİ MALATYA ŞUBESİ 2. DOST ELİ YARDIMLAŞMA DERNEĞİ 3. SOKAK ÇOCUKLARINI VE AİLELERİ KORUMA DERNEĞİ
MANİSA	<ul style="list-style-type: none"> 1. SOMA ÇOCUK VE GENÇLİK GELİŞİM DERNEĞİ 2. TURGUTLU YAŞLILARI KORUMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ
MARDİN	<ul style="list-style-type: none"> 1. ÇOCUKLAR İÇİN ÇAL DERNEĞİ 2. MARDİN MERKEZ YETİŞTİRME YURDU VE ÇOCUK YUVASI YAPTIRMA YAŞATMA VE ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 3. MEZOPOTAMYA KADIN - ÇOCUK DÜNYASI DERNEĞİ 4. ORTADOĞU OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ GELİŞTİRME DERNEĞİ 5. ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK GEREKTİREN ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 6. YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI VE GENÇLERİ KORUMA, TOPLUMA KAZANDIRMA VE MESLEK EDİNDİRME DERNEĞİ
MERSİN	<ul style="list-style-type: none"> 1. ANA ÇOCUK SAĞLIĞI DERNEĞİ 2. ÇEŞMELİ TAHSİL ÇAĞINDAKİ TALEBELERE YARDIM DERNEĞİ 3. GÜLEN ÇOCUKLAR ÇOCUK AİLE EĞİTİM KÜLTÜR DAYANIŞMA DERNEĞİ 4. MERSİN İLİ KİMSESİZ ÇOCUKLARA YARDIM VE KORUMA DERNEĞİ 5. MERSİN KORUYUCU AİLE VE GÖNÜL ELÇİLERİ DERNEĞİ 6. MERSİN SOKAK ÇOCUKLARI DERNEĞİ 7. SAADET ÖĞRETMEN ÇOCUK İSTİSMARI İLE MÜCADELE DERNEĞİ (UCİM)
MUĞLA	<ul style="list-style-type: none"> 1. ADLİ BİLİŞİM DERNEĞİ 2. ÇOCUK İSTİSMARLARINI ÖNLEME DERNEĞİ 3. FETHİYE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ 4. MUĞLA KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA

	YARDIM DERNEĞİ
MUŞ	1. DEZ AVANTAJLI ÇOCUKLAR DERNEĞİ
NEVŞEHİR	YOK
NİĞDE	YOK
ORDU	1. FATSA SOKAK ÇOCUKLARINI İÇSELLEŞTİRME DERNEĞİ 2. KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 3. ORDU KREŞ VE GÜNDÜZ BAKİMEVLERİ DERNEĞİ
OSMANİYE	YOK
RİZE	YOK
SAKARYA	1. ÇOBAN YILDIZI DERNEĞİ 2. SAKARYA ÇOCUKLAR KADINLAR ENGELLİLER VE YAŞLILARI KORUMA DERNEĞİ 3. SAKARYA ÖZEL EĞİTİME MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 4. SAKARYA SOSYAL HİZMETLER ÇOCUK ESİRGEME KURUMU KORUMA DERNEĞİ 5. SAKARYA SOSYAL HİZMETLER VE ÇOCUK ESİRGEME KURUMU SPOR KULÜBÜ DERNEĞİ 6. SAPANCA ÇOCUK DERNEĞİ 7. YETİM VE ÖKSÜZ ÇOCUKLAR EĞİTİM DAYANIŞMA VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ
SAMSUN	1. BAFRA ZİHİNSEL YETERSİZ ÇOCUKLARI YETİŞTİRME VE KORUMA DERNEĞİ 2. ÇOCUKLAR ÜŞÜMESİN DİYE DERNEĞİ 3. MAVİ TOPLUM AİLE VE ÇOCUK DERNEĞİ 4. SAMSUN ÇOCUK YUVASI ÇOCUKLARI VE KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 5. SAMSUN KORUMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ 6. SAMSUN KORUYUCU AİLE DERNEĞİ 7. SAMSUN LÖSEMİLİ VE KAN HASTALIKLI ÇOCUKLAR DERNEĞİ 8. ÜMUT IŞIĞI YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARA YARDIM DERNEĞİ 9. YAŞAR DOĞU KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI DESTEKLEME DERNEĞİ
SİİRT	YOK
SİNOP	1. SİNOP İLİ ÇOCUK KULÜBÜ DERNEĞİ
SİVAS	1. KOYULHİSAR İMAM HATİPLİLER YAPTIRMA VE YAŞATMA DERNEĞİ

ŞANLIURFA	1. SEVGİYE MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA, YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ 2. ŞANLIURFA KORUYUCU AİLE DERNEĞİ
ŞIRNAK	YOK
TEKİRDAĞ	1. MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA VE TOPLUMA KAZANDIRMA DERNEĞİ 2. TEKİRDAĞ YETİŞTİRME YURDU VE SEVGİ EVLERİNDEN AYRILANLAR YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA KORUMA KÜLTÜR DERNEĞİ
TOKAT	1. GÜLERYÜZ KİMSESİZ ÇOCUK VE GENÇLERE DESTEK DERNEĞİ 2. TOKAT YARDIMA MUHTAÇ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
TRABZON	1. ÇAMLIK KİMSESİZ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ 2. YETİŞME ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARI KORUMA DERNEĞİ
TUNCELİ	YOK
UŞAK	1. EŞME'NİN GÜLEN YÜZLERİ DERNEĞİ 2. UŞAK ŞEFKAT ELİ DERNEĞİ
VAN	YOK
YALOVA	YOK
YOZGAT	YOK
K ZONGULDA	4. KDZ EREĞLİ ÇOCUK ESİRGEME DERNEĞİ 5. KDZ EREĞLİ KREŞ VE GÜNDÜZ BAKIM EVİ DERNEĞİ 6. KOZLU KİMSESİZ ÇOCUKLARI DERNEĞİ
TOPLAM 81 İL	TOPLAM 241 SİVİL TOPLUM KURULUŞU

EK-4: ÇOCUK VAKFI'NİN FAALİYETLERİ ESNASINDA ÇEKİLMİŞ FOTOĞRAFLARI

**EK-5: MİLLÎ EĞİTİM BAKANINA ÇOCUK VAKFI TARAFINDAN
GÖNDERİLEN MEKTUP**

Sayı 2018/ 62
Ağustos 2018

2

Konu Millî Eğitim Bakanlığı'na
Öneriler

Sayın Prof. Dr. Ziya Selçuk
Millî Eğitim Bakanı

Saygıdeğer Bakanımız,

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk Millî Eğitim Bakanı olarak atanmanız nedeniyle tekrar tebrik eder, başarılar dileriz.

Çocuk Vakfı'nın 28 yıl boyunca Eğitim Felsefesi, Eğitim Yasası, Eğitim Sistemi ve Uygulama konularında içinde yer aldığı ve hazırladığı ülke ölçekli çalışmaları ön bilgi notu olarak aşağıda sunuyoruz. Açıklayacağımız 3 yıllık programda yer verilecek önerilerimiz konusunda destek vermeye hazırız.

Önerilerimizin başlıkları kısaca şöyle:

Yeni Eğitim Felsefesi ve Eğitim Yasası

Millî Eğitim Temel Kanunu'nun yenilenmesi amacıyla öncelikle çocuk görüşü alınarak ve eğitimle ilgili tüm paydaşların katılımı ile belirlenecek Eğitim Felsefesi vizyonu doğrultusunda yeni eğitim yasasının hazırlanarak tüm mevzuatın güncellenmeli.

Öğretim Programları

Örgün, yaygın ve sargın eğitim çerçevesinde okul öncesi, ilk, ortaokul ve lise öğretim programlarının medeniyet değerlerimize ve insanlık medeniyetinin geliştirdiği evrensel değerlere dayalı olarak kökten yenilenerek ve *İnsan Odaklı* bir anlayışla, Çocuk Hukuku ve İnsan Hakları temelinde yeniden yapılandırılması.

Kültür ve medeniyetimizin dayandığı medeniyet fikriyle insan yetiştirme tasavvuruna dayalı sistem, model ve uygulamaları geliştirecek, farklı zekâ ve yeteneklerin önündeki engelleri kaldıracak ve sarmal hâline dönüşen "farklılığın bedeli döngüsü" önündeki engelleri kaldıracak, *çocuğu* ve *öğretmeni* eğitimin başat iki öznesi durumuna getirecek ve beceri geliştirmeye dayalı ölçme ve değerlendirme ekosisteminin kurulmalı.

Teknolojiyi pedagojinin yerine ikame etmeyen; bilişim teknolojileri ile eğitim sistemi ve uygulamaları arasında tüm bileşenleriyle etkileşimi sağlayacak; yeni nesillere yeni dünyanın gerektirdiği becerileri Adalet, Eşitlik ve Hak Temelli bir anlayışla kazandıracak nitelikli ve çağdaş bir eğitim sistemi öngörülmesi.

Örgün eğitimin yaygın eğitim boyutu Bakanlıkta kalmak üzere, Millî Eğitim Bakanlığı'nın yaygın eğitimle ilgili hizmet ve yükümlülüklerinin kurulacak ve 81 il 921 ilçede örgütlenecek *Aile ve Çocuk Bakanlığı*'na devredilmesi sağlanmalı ve Millî Eğitim Bakanlığı örgün eğitime odaklanmalı.

Kurumsal Yapılar, Program ve Strateji Önerileri

Çocuk Politikası

Öncelikle, *Türkiye Çocuk Politikası* (2019-2023/ 2024-2050) belirlenmeli ve Strateji ve Uygulama Planı hazırlanmalı.

Çocuk Hakları

(Kurumsal Yapı ve Strateji)

MEB Çocuk Hakları Kültürü Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü

I. Türkiye Çocuk Hakları Stratejisi ve Uygulama Planı (2019-2023)

Kültür Bilim Sanat Spor Alanları

(Kurumsal Yapılar, Program ve Strateji)

Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü

Okuma Kültürü Araştırma, Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü

Çocuk ve İlk Gençlik Kültürü Stratejisi

2004 yılında lise, 2005 yılında ilkokul ve ortaokullar için “okuma alışkanlığı kazandırmak” amacıyla yayınlanan iki ayrı *100 Temel Eser* genelgesinin belirlenen amaca ulaşmadığı ve ticari bir sarmala dönüştüğü gerekçeleriyle iptal edilmesi.

Erken çocukluk döneminden başlayarak yazı kültürü ve çoklu okuryazarlığı kapsayacak *MEB Okuma Kültürü Programı*

2019'dan itibaren ve 5 yılın ülke ölçekli *Okuma Yılı* ilan edilmesi.

Hayal Bilim Sanat ve Spor Eğitimi Stratejisi

Çocuk ve Medya

(Kurumsal Yapı ve Strateji)

MEB Çocuk ve Medya Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü

1. Türkiye Çocuk ve Medya Stratejisi ve Uygulama Planı (2019-2023)

Zekâ ve Yetenek Eğitimi

(Kurumsal Yapı ve Strateji)

MEB Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi-Enstitüsü'nün kurulması

MEB Yeteneklerin Geliştirilmesi Stratejisi ve Uygulama Planı (2019-2023)

Türkiye Yeteneklerin Geliştirilmesi Kurumu'nun kurulması (Yasa taslağı hazır.)

Yurt Dışında Yaşayan Çocuk ve Gençler

(Strateji ve Kültür Programı)

Yurt Dışında Yaşayan Çocuk ve Gençlerimize Yönelik Strateji ve Eylem Planı (2019-2023)

Eğitim Mekânları

(Strateji)

Eğitim mekânları ve çevre düzenlemesinin estetik boyut ve standartları ile ölçek ve ilkelerini belirlemek amacıyla *MEB Eğitim Mekânları Stratejisi ve Uygulama Planı (2019-2050)* belgesinin hazırlanması.

Esenlik dileklerimizle ve saygılarımızla,

**Mustafa Ruhi
Şirin**

Çocuk Vakfı
Başkanı

EK-6: ÇOCUK VAKFI'NIN YENİ BAKANLIK ÖNERİSİ

Basın Bülteni

31 Mayıs 2018

**ÇOCUK VAKFI'NDAN 81 İL ve 919 İLÇEDE AİLE VE TOPLUM ODAKLI
YENİ BAKANLIK KURULMASI ÖNERİSİ**

Çocuk Vakfı, 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşecek Cumhurbaşkanlığı seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimi nedeniyle 81 il ve 919 ilçede icraatçı yeni bir bakanlığın kurulmasını önerdi. Kurulması önerilen bakanlığın gerekçesi ve görevlerini içeren mektuplar bugün Cumhurbaşkanlığı Adayları ile Siyasi Partilerin Genel Başkanlarına gönderildi.

Çocuk Vakfı'nın Aile, Çocuk, Gençlik, Kadın ve Toplum odaklı Bakanlık önerisiyle ilgili görüşlerin yer aldığı mektup şöyle: Türkiye, toplam nüfusun yüzde 82'si kasaba, şehir ve büyükşehirlerde yaşayan; 22.676.186 hane halkı ile hızlı değişim/dönüşüm içinde ve bir taraftan hareketli diğer taraftan ise yorgun bir toplum görüntüsü arz etmektedir. Nüfusun yüzde 28.3'ünü çocuklar oluşturmaktadır. Türkiye ayrıca çok yönlü modernleşme kuşatması sonucu üretilmiş değerleri tüketen aile yapısı ile de geleneksel kültürel yoğunluğun azaldığı bir ülke durumundadır. Sosyal yapıdaki çözülme, ailenin tüm bireylerini etkilediği ve aileyi sorunlarını çözemez duruma getirdiği hususu da ortak kabullerden biri durumuna gelmiştir.

Temel politika ve strateji eksikliği nedeniyle, sosyal sorunlar çözülemediği gibi, her bir sorun alanı birbiriyle ilişkili bir sarmala dönüşmüştür. Cumhuriyet Dönemi bağlamında, son 15 yılda sosyal haklar konusunda çok önemli yasal düzenlemeler yapıldığı ve sosyal yardımlar her geçen yıl artırıldığı hâlde sorunlar çözülemediği ve ertelenmiştir. Bu noktadan hareketle; son çeyrek yüzyıl içinde Türkiye'de ailenin sosyal boyutuyla ilgili araştırmalar, 5 Yıllık Kalkınma Planları, Hükümet Programları, TÜİK'in aileyle ilgili açıkladığı göstergeler ve İnsani Gelişme Endeksi dikkate alındığında şu tespit yapılması gerekir: Türkiye'nin sosyal yapısı içinde aile sorunları ilk defa güvenlik, ekonomi, eğitim ve dış politikanın önüne geçmiştir. Aile ve Çocuğun İyilik Hâli Endeksi Sistemi kurulamamış olmasına rağmen, Türkiye'nin İnsani Gelişme Endeksi'ndeki göstergeleri ve TÜİK verileri üzerinden şu tespitler yapılabilir: Aile içi sorunlar, çocuk yetiştirme geleneği, kadın ve erkek sorunları, boşanma oranlarının artması, engelli bireylerin eğitiminin ihmal edilmesi, gençliğin umutsuzluğu, yaşlıların toplum içinde yalnızlaşması, çocuk iş gücü istismarı, yüzde 10'u aşan işsizlik, güç koşullardaki çocuklar, yurt dışındaki çocuk ve gençlerle ilişkiler, yoksulluk

ve çocuk yoksulluğu alanlarındaki sorunların çözümünde Devletin yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için daha etkin bir örgütlenmeye acil olarak ihtiyaç vardır.

Çocuk Vakfı'nın Aile ve Çocuk Bakanlığı olarak önerdiği ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak kurulan Bakanlık, sosyal yardım yapmakla sınırlı kalmış, kuruluş amacında belirlenen faaliyetleri gerçekleştirememiş ve yönetememiştir.

Türkiye'nin aile sorunlarının çözümüne yönelmesi için iki üst politika hedefini gerçekleştirmesi gerekmektedir: Tüm boyutlarıyla ülke ölçekli Sosyal Politika Stratejisi hazırlanmalı ve ülke ölçekli 81 il ve 919 ilçede sosyal politikaları yürütecek ve yaygın eğitim görevlerini üstlenecek icracı bir Bakanlık kurulmalıdır. Cumhuriyet tarihimiz boyunca sosyal politikalar alanında faaliyet gösteren kamu idareleri ve kurumları aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı insanların korunma ihtiyacı ortaya çıktıktan sonra devreye giren, ihtiyacın giderilmesini sosyal yardım dağıtarak sağlamaya çalışan anlayış üzerine inşa edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçiş, anlayış değişikliği için bir imkân olarak görülmeli ve yeni kurulacak bakanlık ihtiyaç ortaya çıkmadan, ihtiyacın ortaya çıkmasını önleyici politikalar üzerine inşa edilmelidir. Bunu sağlamak için öncelikle sosyal yardım dağıtımını lütuf olarak görmeden insanların sosyal haklarının karşılanmasını esas alan hak temelli anlayışın kurumsallaştırılması; diğer yandan, toplumda yer alan her bireyin ihtiyaç sahibi olmaya düşmeden kendini hayatta gerçekleştirmesine imkân sağlayan, sosyal gelişimi esas alan eğitim programlarının ihdas edilmesi gerekir. Yaygın eğitimin yeni kurulacak bakanlığın bünyesinde yer alma gerekliliğinin sebebi de budur. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçilirken sosyal politikalar alanında kurulacak bakanlık ülke ölçekli üst politikaları belirlemek, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan devralınması gereken yaygın eğitim hizmetlerinin koordinasyonunu sağlamak, hizmet alanları ve modelleriyle ilgili standartları geliştirmek yanında izleme ve denetleme görevlerini de üstlenmelidir. Yeni bakanlığın kuruluş aşamasında, mevcut bakanlıkça yürütülmekte olan hizmetlerin topluma ulaştırılması görevi yerinden yönetim anlayışına uygun olarak Yerel Yönetimlere devredilmeli ve uzman STK'lardan hizmetlerin yerine getirilmesinde destek sağlanacak bir model geliştirilmelidir. Kurulacak bakanlığın görevleri arasında ilgili bakanlıklarla eş güdüm ve etkin koordinasyon işlevleri de yer almalıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın görevleri bakanlıklar arasında dağıtılacaksa, gençlikle ilgili görevleri kurulacak yeni bakanlık üstlenebilir. Yeni bakanlıkla birlikte tüm mevzuatta yapılacak düzenlemeler yanında, Kamu Denetçiliği Yasası'nda da değişiklik yapılarak her biri ayrı ayrı olmak üzere Aile, Çocuk, Gençlik, Kadın, Yaşlılar Ombudsmanlığı ihdas edilmelidir.

Aslolan yukarıda izah edilen çerçevede bakanlığın sahip olması gereken işlev olmakla birlikte kurulması önerilen bakanlığın adı ailenin tüm öznelerini ve bileşenlerini kapsayacak şekilde Aile ve Çocuk Bakanlığı olabileceği gibi, Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile ve Sosyal Refah Bakanlığı, Aile, Çocuk, Gençlik, Kadın ve Toplum Bakanlığı da olabilir.

EK-7: MECLİS BAŞKANI VE SİYASİ PARTİLERİN GENEL BAŞKANLARINA ÇOCUK VAKFI TARAFINDAN GÖNDERİLEN MEKTUP

Basın Duyurusu
8 Ekim 2018

ÇOCUK VAKFI
TBMM, Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu
Kurulması İçin
Meclis Başkanı ve Siyasi Partilerin
Genel Başkanlarına Mektup Gönderdi

Çocuk Vakfı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışının 98. yılında aile, çocuk ve gençlikle ilgili bütün alanlarda yasa çalışmaları başta olmak üzere, ülke ölçekli yapılması gereken çalışmaları belirlemek ve önermek amacıyla **TBMM Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu** kurulmasını önerdi. Çocuk Vakfı bu amaçla TBMM Başkanı Binali Yıldırım ile Mecliste grubu bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Halkların Demokratik Partisi, İyi Parti, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanlarına mektup gönderdi.

Çocuk Vakfı'nın daimi ihtisas komisyonu olarak TBMM Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu kurulması önerisinde şu gerekçelere yer verildi:

Çocuk Vakfı'nın
Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu
Kurulması Önerisi

"23 Nisan 1920'de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bu güne kadar çocuk ve gençlikle ilgili araştırma amaçlı komisyonlar dışında daimi komisyon kurulamamıştır. Ülkemizin nüfusunun üçte birini çocukların oluşturduğu gerçeğinden hareketle *aile, çocuk ve gençlik sorunları*'nın diğer sosyal sorunların önüne geçtiği dikkate alındığında, milletimizin iradesini temsil eden Meclis'te *aile, çocuk ve gençlikle* ilgili yasa çalışması ve gündemlere odaklı daimi bir ihtisas komisyonunun gerekli olduğunu düşünüyoruz.

5 Yıllık Kalkınma Planları başta olmak üzere, TBMM Genel Kurul Çalışmalarında defalarca gündeme getirildiği ve 2011 yılında düzenlenen I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi'nde önerildiği hâlde **Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu** kurulması şimdiye kadar gerçekleşmemiştir.

Bir ülkenin birincil önceliğinin *aile, çocuk ve gençlik meselesi* olduğu kanaatindeyiz. *Aile, çocuk ve gençlik meselesi* politik görüşlere indirgenmemesi gereken en temel toplumsal

ortak kabul alanıdır. Bu nedenle; bir ülkede çocuğa ve gence verilen değerin ve saygının gereği olarak, çocuk ve gençlikle ilgili bütün karar mercilerinin en yüksek temsille yükümlü olması gerekmektedir.

Aile, çocuk ve gençlik'le ilgili kök sorunların çözümünde zihniyet değişimini harekete geçirecek; kültür ve medeniyet merkezli öneriler geliştirmek üzere; *aile, çocuk ve gençlik*'le ilgili bütün alanlarda ülke ölçekli yapılması gerekli çalışmalarını tespit etmek ve önermek amacıyla **TBMM Aile, Çocuk ve Gençlik Komisyonu** -alt komisyon değil- kurulması önerimizin gündeme alınmasını talep ediyoruz.”

**EK-8: ÇOCUK VAKFI'NİN ÇOCUK POLİTİKASI İLE İLGİLİ
CUMHURBAŞKANLIĞI ADAYLARI VE SİYASİ PARTİ BAŞKANLARINA
GÖNDERMİŞ OLDUĞU MEKTUP**

Basın Bülteni
1 Haziran 2018

**ÇOCUK VAKFI'NDAN
Cumhurbaşkanlığı Adayları ve
Siyasi Parti Başkanlarına
Çocuk Politikasıyla İlgili
12 Soru Gönderildi**

Çocuk Vakfı, 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşecek Cumhurbaşkanlığı seçimi ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri nedeniyle Cumhurbaşkanlığı adayları ile Siyasi partilerin genel başkanlarına Çocuk Politikasını içeren 12 soru gönderdi. Cumhurbaşkanlığı adayları ile Siyasi Partilerin gerçekleştirmeyi öngördükleri Çocuk Politikasıyla ilgili ülke ölçekli görüşlerinin kamuoyuna açıklanmasını amaçlayan 12 soruların içeriği çözüm odaklı çocuk sorunlarından oluşuyor. Çocuk Politikasıyla ilgili sorular çocuk ve yetişkin görüşü alınarak Çocuk Vakfı Danışma Kurulu tarafından belirlendi.

Çocuk Vakfı, 1 Haziran 2018 tarihinde Çocuk Politikasıyla ilgili 12 Soruyu Cumhurbaşkanlığı adayları Meral Akşener, Selahattin Demirtaş, Recep Tayyip Erdoğan, Muharrem İnce, Temel Karamollaoğlu ve Doğu Perinçek'e gönderdi. Türkiye'nin Çocuk Politikasıyla ilgili 12 Soru ayrıca 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerine katılacak Adalet ve Kalkınma Partisi, Büyük Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Halkların Demokratik Partisi, Hür Dava Partisi, İyi Parti, Milliyetçi Hareket Partisi, Saadet Partisi, Vatan Partisi Genel Başkanlarına da gönderildi.

Çocuk Vakfı'ndan Türkiye'nin Çocuk Politikası ile ilgili Cumhurbaşkanlığı Adayları ve Siyasi Partilere gönderilen 12 Soru şu sorulardan oluşuyor.

12 SORU

1. ÇOCUK VE ANAYASA

Çocuk konusu Yeni Anayasa'da hangi boyutlarda ve nasıl yer almalıdır? Anayasa'da çocukla ilgili hangi hükümler eksiktir?

2. ÇOCUK POLİTİKASI

Türkiye'de çocuklara özgü kısa, orta ve uzun vadeli politikalar olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Gerçekleştirmeyi öngördüğünüz politikalar hangileridir?

3. AİLE, ÇOCUK VE TOPLUM BAKANLIĞI

Aile, Çocuk, Kadın, Engelli ve Yaşlılara yönelik sosyal politikaları hayata geçirmek amacıyla niçin 81 il ve 919 ilçede teşkilatlanmış icracı bir bakanlık kurulmalıdır? Aile ve toplum sorunları için önerileriniz (sosyal yardım dışında Hak ve Sorumluluk temelli sosyal politikalarınız) nelerdir?

4. ÇOCUK HAKLARI STRATEJİSİ VE ACİL EYLEM PLANI

Seçimi kazanmanız halinde çocuk hakları alanında hayata geçirmek istediğiniz ve acil olarak yapmayı planladığımız öncelikli icraatlarınız hangileri olacak?

5. ÇOCUK KÜLTÜR, SANAT VE BİLİM POLİTİKASI

Çocuklara yönelik kültür, sanat, bilim alanında (kültüre ve sanata erişim, bilimsel çalışma ortamlarının hazırlanması vb.) ülke ölçekli yaklaşımlarınızı açıklar mısınız?

6. MİLLİ KÜLTÜR VE EĞİTİM BAKANLIĞI

Örgün eğitimi kültür ve medeniyet anlayışına göre kökten yenilemek amacıyla Milli Kültür ve Eğitim Bakanlığı'nın kurulması önerisi hakkında görüşlerinizi öğrenebilir miyiz? Türkiye'de eğitim ile ilgili temel problem alanları nelerdir ve hangi çözüm önerilerinizle eğitim sorunlarını çözmeyi öneriyorsunuz?

7. ZEKÂ YETENEK EĞİTİMİ

Öngördüğünüz örgün eğitim sistemi içinde Zeka ve Yetenek Eğitimi'ni hangi sisteme göre yapılandırmayı hedefliyorsunuz? İnsan kaynağının yetiştirilmesi ve beyin göçünü önlenmesi için hangi eğitim politikalarını uygulayacaksınız?

8. ÇOCUK DOSTU YEREL YÖNETİM VE ŞEHİR ANLAYIŞI

Doğmuş ve doğacak çocuklarımız için çocuk dostu yerel yönetim ve çocuk dostu şehir anlayışınızı ve ülke ölçekli temel politikalarınızı ortaya koyan projeleriniz nelerdir?

9. ÇOCUK VE MEDYA STRATEJİSİ

Çocuk ve medya ilişkisini tüm boyutlarıyla ortaya koymak, çocukları medyanın olumsuz etkilerinden korumak ve medyaya erişimlerini sağlamak amacıyla Çocuk Dostu Medya Düzeni için geliştirdiğiniz çözüm önerilerinizi hangileridir?

10. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ

Güç koşullardaki çocuklar başta olmak üzere; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerinin tehlikeye düşmemesi; çocuk işçiliği ve çocuk yoksulluğunun önlenmesi ve güç koşullardaki çocukların esenliği için öngördüğünüz Çocuk Koruma Sistemi modeli ile ilgili yaklaşımınızı kamuoyu ile paylaşır mısınız?

11. ÇOCUK ADALET SİSTEMİ

Suçta sürüklenmiş çocuklar için çocuk hukukuna dayalı önleyici, koruyucu ve geliştirici Çocuk Adalet Sistemi için çözüm önerilerinizi açıklar mısınız?

12. TÜRKİYE DIŞINDA YAŞAYAN ÇOCUKLARIMIZ VE MÜLTECİ ÇOCUKLAR

Türkiye’de misafir ettiğimiz mülteci çocuklar ve Türkiye dışında yaşayan gurbetçi çocuklar ile kardeş toplulukların çocukları için hangi sosyal ve kültürel politikaları gerçekleştirmeyi hedefliyorsunuz?

EK-9: İÇERİK ÇÖZÜMLEMESİ İLE OLUŞTURULAN TEMA VE KATEGORİLER

Tablo 5: İçerik Çözümlemesi İle Oluşturulan Tema ve Kategoriler

<p>Çocuk Vakfi'nin Benimsediği İlke ve Değerler</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kültür ve Medeniyet • Çocuk Görüşleri • Çocuğa Saygı • Ayrımcılığın Önlenmesi • Adalet • Eşitlik 	
<p>Çocuk Vakfi'nin Faaliyetleri</p>	<p>Araştırma Faaliyetleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hukuksal Mevzuat • Deprem • Eğitim • Risk Altındaki Çocuklar • Psikolojik Durum • Çocuk Görüşü ve Katılımı • Okuma Alışkanlığı • Çocukların Durumu • Göç Çocukları • Bilimsel Çalışmalar
	<p>Danışmanlık ve Rehberlik Faaliyetleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk Politikası • Depremzede Çocuklara Uzman Yardımı • Eğitim
	<p>Yardım Faaliyetleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim Yardımları • Yaşamsal Yardımlar • Oyun Yardımları • Deprem Sonrasında Yapılan Yardımlar • Sosyolojik Yardımlar • Psikolojik Yardımlar • Ekonomik Yardımlar
	<p>İşbirliği</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bürokrasi

	Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> • Üniversiteler • Medya • Uzman Kişiler • Uluslararası ve Ulusal STK'lar
	Sorun Tespit Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> • Anayasa • Terör • Deprem • Okuma Alışkanlığı • Çocukların Durumu • Çocuk Hakları • Göç • Çocuk Politikası
	Eğitim Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap Yardımı • Seminerler • Atölye Çalışmaları • Kongreler • Yayınlar • Raporlar • Etkinlikler • Programlar • Danışmanlık Hizmetleri
	Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetleri	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa • Üstün Yetenekli Çocuklar • Çocuğun Yüksek Yararı • Çocuğa Saygı • Çocuk Görüşleri ve Katılımı • Çocuk Yargılaması
Çocuk Vakfı'nın Çalışmasına		<ul style="list-style-type: none"> • Mevcut STK Anlayışı • STK'ların Etkin Faaliyet Yürütebileceği Ortam Eksikliği • STK'ların Bürokraside Etkisinin Zayıf Olması

Engel Teşkil Eden Sorunlar	<ul style="list-style-type: none">• Çocuk Hakları Alanında Nitelikli İnsan Kaynağının Az Olması• Çocuk Hakları İle İlgili Yapılan Araştırma ve Uygulamaların Sayısının Az Olması• Diğer Sorunlar
-----------------------------------	--

ÖZGEÇMİŞ

Bu tez 1991 Erzurum/Hınıs doğumlu Zeynep Karatay tarafından yazıldı. İlk ve orta öğretimini Samsun'da tamamlayan Zeynep Karatay, 2011 yılı itibari ile yükseköğrenimine başlamış, 2015 yılında Gümüşhane Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olmuştur. 2017 yılında Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde tezli yüksek lisans programına başlamış ve şuanda tez çalışmasına devam etmektedir.

